

Masteruppsats i offentlig förvaltning [VT 14]

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Dejan Gaspar, Erik Jonasson

Handledare: Lena Lindgren

Examinator: Stig Montin

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Gymnasievalet

- fallstudie om vilka faktorer som har störst inverkan på gymnasievalet

Förord

Vi vill tacka ett par personer som hjälpt oss i uppsatsskrivandet.

Först och främst tackar vi vår handledare Lena Lindgren för en exceptionell handledning.

Vi vill tacka samtliga grundskolor som vi fick besöka. Vi kom precis innan eller mitt i de nationella proven och letade efter intervjupersoner. Mitt i denna stress fick vi ett helt fantastiskt bemötande av samtliga grundskolor som hjälpte oss med både intervjupersoner, lokaler och intervjutider.

Först ut var Brandströmska skolan, där läraren *Josef* mycket smidigt och lätt ordnade två fokusgrupper åt oss!

Därefter besökte vi Hjällboskolan där den mycket trevlige läraren *Slobodan* ordnade samtliga intervjuer.

Tredje skolan på tur var Böskolan där *Linda* gav oss möjligheten att intervjua skolans nior.

Vid Kålltorpsskolan fick vi via telefon hjälp av *Annika* som ordnade två fokusgrupper vilket gick mycket smidigt!

Vid den Franska skolan fick vi hjälp av *Eva* som med mycket tålamod väntade in oss då vi inte hittade till skolan till en början!

Slutligen vill vi givetvis tacka samtliga elever! Ni var oerhört duktiga, kompetenta och ambitiösa. Det är av er som vi har lärt oss mest. Det är just ni, elever, som är experterna inom ämnet. Det har varit ett sant nöje att få höra era resonemang, funderingar och åsikter.

*Dejan och Erik,
Maj, 2014*

Sammanfattning

Svenska skolan har genomgått stora förändringar sedan 90-talet. Från att styras av staten till att kommunaliseras. Därefter har friskolereformen släppt in privata aktörer till den svenska skolan. Vilka konsekvenserna blir av denna förändring är oklart, men Sverige har de senaste åren hamnat under OECD-snittet i flera ämnen, dessutom är svenska skolan på väg in i en betygsinflation där betygen på pappret ökar men reella kunskapsnivån minskar, alltså kan det tolkas som att kontrollapparaten är svag. Hur denna utveckling av skolan har påverkat eleverna på en lokal nivå och hur beteendet i gymnasievalet ser ut idag, är centralt för studien.

Syftet med studien är således att undersöka vilka faktorer som väger tyngst i samband med gymnasievalet. Vilka lokala effekter har 90-talets stora skolreformer lett till? Studien, som är förlagd i Göteborgs stad, undersöker en rad faktorer som berör ungdomarna i gymnasievalet däribland betyg, rykten, föräldrar, vänner och socioekonomisk bakgrund.

Tillvägagångssättet är åtta kvalitativa fokusgruppsintervjuer som genomförs vid fyra olika grundskolor inom Göteborgs kommun. Grundskolorna valdes ut på basis av deras meritvärden. Två skolor hade ett lågt meritvärde medan resterande två hade ett högt meritvärde. Två av fyra skolor är även fristående skolor medan resterande är kommunala.

Resultatet från fokusgruppsintervjuerna visar både likheter och skillnader främst mellan skolorna med lågt meritvärde och skolorna med högt meritvärde. Resultatet visar även vissa klasskillnader som påverkar val mönstret beroende på vilken skola eleverna gick på. Studien i helhet visar att ungdomarna i Göteborgs stad inte har full valfrihet i gymnasievalet utan det existerar en rad olika hinder kopplade till föräldrar, betygen, kompisval, avstånd och antagningspoäng.

Studien visar marknadsmekanismernas lokala konsekvenser på den svenska skolan, däribland skolornas marknadsföring. Studien visar även Göteborgs stads polarisering och vilka klasskillnader som återfinns bland elever i en mycket segregerad svensk stad som även genomsyras elevernas enskilda gymnasieval.

Nyckelord: gymnasievalet, meritvärde, marknadsmekanismer, fristående skolor, kommunala skolor, klasskillnade

Innehållsförteckning

---

1. Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
2. Teoretiskt ramverk	4
2.1 Gymnasieskolan	4
2.1.1 Svenska skolmarknaden - Göteborgsregionen	4
2.1.2 Skillnader mellan fristående och kommunala skolor	5
2.1.3 Skillnader i kvalité mellan kommunala och fristående skolor?	5
2.1.4 Gymnasiemässan/Öppet hus.....	6
2.1.5 Vinstdrivande skolor.....	6
2.1.6 Elevhierarkier inom skolvärlden.....	7
2.1.7 "Statusskolor" och "invandrarskolor"	7
2.1.8 Mångfald och segregation inom skolan	7
2.1.9 Vilka faktorer värdesätter elever hos skolorna?.....	8
2.1.10 Studievägledaren	9
2.1.11 Generella drag hos skolorna	9
2.2 Elevfaktorer	10
2.2.1 Lätt eller svårt val?.....	10
2.2.2 Vänner och kamrater	10
2.2.3 Betyg	10
2.2.4 Kön	11
2.2.5 Socioekonomisk och sociokulturell bakgrund.....	12
2.2.6 Identitet	12
2.2.7 Rykten.....	12
2.3 Föräldrar	13
2.3.1 Vet föräldrar om att de har ett val?.....	13
2.3.2 Föräldrarnas betydelse	14
2.3.3 Hur tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?	14
2.3.4 Vilka utbildningar "accepterade"?	16
3. Tillvägagångssätt	16
3.1 Forskningsstrategi och urval	16
3.1.1 Kvalitativ forskningsstrategi och tidsplan.....	16
3.1.2 Urval.....	17
3.1.3 Antal fokusgruppsintervjuer	20
3.1.4 Antal intervjupersoner i varje grupp	20
3.1.5 Strukturerad fokusgruppsintervju	20
3.1.6 Förberedelse och genomförande.....	21
3.2 Konstruktion av intervjuguide	22
3.3 Litteratur	22
3.4 Databearbetning och analysförfarande	23
3.5 Reliabilitet och Validitet	24
3.5.1 Reliabilitet	24
3.5.2 Validitet.....	24
3.6 Etiska riktlinjer	25
4. Resultat/Analys	26
4.1 Gymnasieskolan	26
4.1.1 Friskolor/Kommunala skolor	26
4.1.2 Öppet hus	28

4.1.3 Gymnasiemässan	29
4.1.4 Studievägledare.....	31
4.2 Elevfaktorer.....	32
4.2.1 Lätt eller svårt val?.....	32
4.2.2 Vänner och kamrater	33
4.2.3 Betyg	34
4.2.4 Socioekonomisk och sociokulturell bakgrund.....	36
4.2.5 Identitet	39
4.2.6 Rykten.....	40
4.2.7 Kön	43
4.3 Föräldrar	44
4.3.1 Vet föräldrar om att eleverna har ett val?.....	44
4.3.2 Föräldrarnas och syskonens betydelse.....	45
4.3.3 Tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?	47
4.3.4 Vilka utbildningar är "accepterade"?	50
5. Slutsatser och slutdiskussion	53
5.1 Slutsatser	54
5.1.1 Gymnasieskolan	54
5.1.2 Elevfaktorer	55
5.1.3 Föräldrar	56
5.2 Slutdiskussion	57
5.3 Förslag på vidare forskning	59
6. Referenslista.....	60
6.1 BILAGA 1: Intervjuguide.....	63
6.2 BILAGA 2 Arbetsfördelning.....	64
6.3 BILAGA 3: Tillägg till slutdiskussionen	66

1. Inledning

Nedan följer en inledning om svenska skolans stora reformer under 90 - talet som kan ha föranletts av den liberala tankevåg som kom under 70-talet.

Under 70-talet kom en liberal tankevåg i Västvärlden. Valfrihet, inte minst inom välfärdstjänster, kom att hamna i fokus. Den enskilde individen stod i centrum och dennes efterfråga var det som kom att styra på den allt mer konkurrensutsatta välfärdsmarknaden.¹

Utvecklingen mot en skolmarknad har skett under en längre tid. Redan under 1980-talet fick "New Public Management" sitt genombrott. De största förändringarna var att "kunderna" kom i fokus där olika välfärdstjänster öppnades upp för privata aktörer genom införandet en mer liberal konkurrenssituation. Detta medförde att marknadsföring blev allt mer viktig beståndsdel i de olika aktörernas verksamheter.²

Det var ur denna kontext som kommunaliseringen av den svenska skolan genomdrevs av den socialdemokratiska regeringen som då satt vid makten. Det var en del av en utveckling där beslut skulle fattas så nära folket som möjligt. En kommunalisering skulle ge kommunerna ett tydligare ansvar över verksamheter med mindre oklar ansvarsfördelning mellan stat och kommun. En förhoppning med kommunaliseringen var att alla elever skulle få samma förutsättningar till en god utbildning.³

1992 infördes friskolereformen som innebar att landets friskolor så som de kommunala fick kommunalt stöd i form av en skolpeng.⁴ Detta skapade incitament till att starta nya friskolor runt om i landet. Detta var dock inte den enda reformen som infördes i början av 90-talet. Det fria skolvalet infördes 1994. Huvudargumentet för reformen var att denna skulle öka valfriheten för Sveriges elever. Den enskilda eleven skulle sättas i centrum och det skulle underlättas för eleven att välja en utbildning som överensstämde med dennes behov och önskemål.⁵

Dessa reformer bidrog till att en skolmarknad växte fram i Sverige där nya förutsättningar och villkor rådde. En viktig aspekt var att landets skolor hamnade i en konkurrenssituation gentemot varandra och Sveriges elever blev kunder på denna nya skolmarknad. Från att skolorna hade verkat utifrån en klar avgränsad krets av elever övergick skolorna till en flytande "kundkrets" där marknadsföring blev allt mer viktigt. Detta medförde även till att eleverna fick en större valfrihet i sitt val av skola men medförde även att komplexiteten ökade i skolvalet. Detta medförde ett större ansvar för den enskilda eleven att inhämta och gallra det

---

¹ O'Brien och Williams, 2013, s. 13ff

² Björkman, 2003, s. 76

³ SKL, 2011, s. 10

⁴ **Skolpeng** - Varje kommunal och fristående skola får en viss skolpeng per elev, av hemkommunen. Storleken på detta belopp bestäms av varje kommun och det finns ett minimibelopp. Om en friskola ska få bedrivas krävs det tillstånd av Skolinspektionen och därefter finansieras skolan av skolpengen (SNS, 2011, s. 73).

⁵ SNS, 2011, s. 66

informationsunderlag som fanns om de olika skolorna. Detta för att komma fram till vilken skola som bäst matchar elevens preferenser.⁶

Idag går knappt 10 % av samtliga grundskoleelever vid en friskola medan samma siffra är uppe i 20 % för gymnasieelever. En förklaring till varför friskolor är vanligare på just gymnasienivå kan vara att gymnasieelever är mer rörliga, geografiskt sett, än elever på högstadiet. Dessutom är gymnasieskolan mindre reglerad än grundskolan vilket skapar mer utrymme för huvudmännen att skapa unika program med en viss nisch. Därmed blir även konkurrensen mellan gymnasieskolorna betydligt högre än på grundskolenivå.⁷ I Göteborg finns exempelvis 13 kommunala gymnasieskolor och upp till 30-tal fristående gymnasieskolor.⁸ Denna studie kommer därmed vara förlagd i Göteborg av flertal skäl. Göteborgs stad har en hög andel fristående skolor i staden. Detta faktum påvisar, enligt tidigare studier, att den ökade privatiseringen leder till en mer segregerad skola.⁹

Göteborg är en stad med en stor andel utlandsfödda, cirka 15 % av samtliga bosatta i Göteborg är utlandsfödda. Göteborgs bostadsmarknad är unik på så vis att hyres- och bostadsrätter ökar i staden samtidigt som enbart har 30 % av regionens samtliga egnahemboenden (villaområden) ligger inom Göteborgs kommun, resterande 70 % finns i kranskommunerna. Vad som är viktigt att komma ihåg är att ungefär hälften av regionens invånare bor i Göteborgs kommun. Konsekvensen av denna bostadsmarknad är att barnfamiljer med svensk bakgrund flyttar från staden till villaområdena (egnahem) i kranskommunerna. Social resursförvaltning och Stadskansliet har i en rapport skrivit att "ju större andel av de boende i ett område som bor i egnahem desto högre är den genomsnittliga arbetsinkomsten och sysselsättningsgraden och desto lägre är andelen med utländsk bakgrund." Göteborg stad blir på detta vis en allt mer segregerad och polariserad stad. Sedan början av 90-talet har exempelvis Göteborg stads befolkning ökat med cirka 51 000 invånare därav "så gott som hela tillväxten består av personer med utländsk bakgrund."¹⁰ Göteborg är en mångkulturell och socioekonomiskt segregerad stad vilket är intressant för studiens syfte och målsättning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Nedan presenteras syftet och den frågeställning som ligger till grund för studien. Vilken kunskapslucka som studien ämnar uppfylla argumenteras och diskuteras.

Studie har en induktiv ansats där teorin bildas successivt utifrån resultatet.¹¹ Inför studien formades, först och främst, relevant frågeställning och syfte. Med utgångspunkt i syftet

---

⁶ SNS, 2011, s. 68ff

⁷ SNS, 2011, s. 73ff

⁸ Göteborgs stad, 2009

⁹ SNS, 2011, s.13

¹⁰ Andersson, Bråmås & Hogdal, 2009, s. 10

¹¹ Bryman, 2008, s. 28

genomförs fokusgruppsintervjuer. Utifrån resultatet från dessa intervjuer förs relevant teori till ljuset och slutsatser av intervjuerna kan analyseras.¹²

Studien kommer att fokusera på den ovan nämnda diskussionen om den svenska skolans nya förutsättningar. På grund av att andelen fristående skolor är störst bland gymnasieskolor, kommer studiens fokus ligga just på gymnasievalet. Fattar elever alltid ett väl övervägt val till gymnasiumskola? Vilket informationsunderlag baserar eleverna sitt val på? Finns det en skillnad i elevernas tillvägagångssätt i gymnasievalet utifrån om denne går på en låg- eller högpresterande skola?

Studiens frågeställning är följande:

❖ *Vilka faktorer har störst inverkan på eleven när denne gör sitt gymnasieval?*

Denna studie kan, eventuellt, bidra till en bättre förståelse över vilka faktorer som påverkar eleverna mest i gymnasievalet. Studien kommer även belysa eventuella skillnader mellan elever från låg- och högpresterande skolor. Det finns i dagsläget en kunskapslucka i hur elever resonerar och vad de prioriterar i sitt gymnasieval.

Sveriges ungdomar kommer från olika sociala och kulturella förhållande som i sin tur kan spegla deras val till gymnasiet. Därför är det intressant att få en nyanserad bild av hur andra elever från andra levnadsförhållanden resonerar. Förhoppningsvis kan detta inspirera elever från olika stadsdelar i Göteborg att göra mer underbyggda val av gymnasium.

Beträffande skolorna kan studien bidra till ökad förståelse för elevernas resonemang i valet av gymnasium. Genom att förstå vad eleverna värderar högst i valet kan denna information bidra till en mer effektiv marknadsföring från skolornas sida. Marknadsmekanismer och effekter av friskolereformen diskuteras genomgående i studien där just elevernas (kundernas?) efterfråga nämns och skolornas marknadsföring.

Föräldrarna kan se hur elever resonerar när de gör sitt val till gymnasiet. Detta för att kunna stötta och vägleda sina ungdomar i valet av gymnasium. Föräldrar kan eventuellt ha olika uppfattningar om vad elever värderar i valet av gymnasium. Genom att förtydliga vad som är högt värderat kan även föräldrarna därefter vägleda sina ungdomar.

Detta område har inte studerats tidigare vilket kan innebära att de ovannämnda intressenterna inte besitter denna kunskap i dagsläget. Därför är det intressant att genomföra denna studie.

---

¹² Bryman, 2008, s. 346

2. Teoretiskt ramverk

Nedan presenteras tidigare forskning och relevant teori inom ämnet. Teoridelen är uppdelad i tre stora delar, tillika teman. Dessa är (1) gymnasieskolan, (2) elevfaktorer och (3) föräldrar. Varje tema innehåller en rad ämnen som diskuteras under ramen för varje temat. Dessa tre teman är grunden sammankopplade till syftet, dock valde vi, för enkelhetens skull att dela upp teorin i tre väsentliga delar.

2.1 Gymnasieskolan

2.1.1 Svenska skolmarknaden - Göteborgsregionen

Skolverket (2012) menar att den svenska skolan har i hög grad blivit decentraliserad, med ökad valfrihet för ungdomar och dess föräldrar. Detta har lett till att svenska skolan har börjat efterlikna en marknad, där Sverige ligger i framkant vad gäller skolans marknadsanpassning.¹³ Skolmarknaden är, enligt Skolverket (2012), en så kallad "kvasimarknad" med enbart marknadsliknande drag. Skolmarknaden är exempelvis inte helt fri från politisk inblandning vilket därmed innebär att den omöjlig kan fungera som en reell marknad. Exempelvis är skolmarknaden politiskt reglerad genom att varje skola får en viss ersättning (skolpeng) för varje elev och med vilka villkor skolorna får konkurrera med varandra.¹⁴

Skolverkets definition av "skolmarknad" är således.

- Offentliga och enskilda huvudmän är tillåtna.
- Elever har en långtgående rätt att välja mellan olika huvudmän och utbud.
- Elevers val avgör fördelningen av ekonomiska resurser vilket ger upphov till en konkurrenssituation mellan olika skolor

(Skolverket B, 2012, s. 8).

I Sverige finns det fyra sorters skolmarknader. I Göteborg finns det en så kallad "storstadsmarknad" som består av tre lokala gymnasiemarknader (Göteborg, Stenungssund och Alingsås). Inom Göteborgs lokala gymnasiemarknad finns det hela tio andra, omkringliggande, kommuner. Den huvudsakliga pendlingen sker från förortskommunerna in till Göteborgs stads olika gymnasier. Just denna pendling kännetecknas av mycket väl utbyggd infrastruktur i form av vägar och järnvägar. Pendlingsavstånden är för det mesta korta och håller sig under en timmes enkel restid. 17 % av alla regionens gymnasister pendlar till skolan, medan 90 % av folkbokförda gymnasister i Göteborg väljer att gå på ett gymnasium i Göteborg. Skolmarknaden i Göteborg är mycket stor i jämförelse med de tre ovan nämnda skolmarknaderna. I Göteborg går det fler än 34000 gymnasister. En del skolor består till 80 % av elever som pendlar, och enbart 20 % elever som faktiskt bor i Göteborg.¹⁵

Det finns en mycket stor mängd friskolor i Göteborg och brett utbud av gymnasieutbildningar. Eleverna i Göteborg exponeras av mycket reklam för olika gymnasier. En del gymnasier

---

¹³ Skolverket B, 2012, s. 8

¹⁴ Ibid

¹⁵ Skolverket A, 2013, s. 89ff

lockar med exempelvis gratis datorer eller körkortsutbildning vilket givetvis lockar till sig en del gymnasister men avskräcker samtidigt då det kan upplevas som oseriöst. Det anordnas även en stor mässa för elever i Göteborg som skapar en god möjlighet att överblicka samtliga utbildningar och möjligheter. Vad gäller föräldrar så önskar de flesta att ens barn, helst, väljer ett högskoleförberedande program. Det storutbudet av gymnasieutbildningar gör gymnasievalet till mer komplicerat och stressande för många elever i storstadsmarknaden än exempelvis inom den kommunala marknaden.¹⁶

2.1.2 Skillnader mellan fristående och kommunala skolor

Det finns en stor ojämlikhet i den svenska skolan. Det är framförallt inom de enskilda skolorna som den största skillnaden mellan låg- och högpresterande elever finns. Denna skillnad är större än den skillnad som existerar mellan de enskilda skolorna. Dessa skillnader i betyg mellan eleverna har även ökat under de senare åren. Faktumet att det finns en stor skillnad mellan skolorna kan ses som en indikator för den stora variation som landets lärare besitter.¹⁷

Enligt Skolverket (2005) fanns det fristående gymnasieskolor i cirka 80 svenska kommuner.¹⁸ Fristående gymnasieskolor ökade från 795 stycken år 2005 till 980 stycken år 2009. Ungefär 24 % av alla gymnasister går i en fristående gymnasieskola medan 12 % av högstadieläverna går på en fristående grundskola.¹⁹ Dessa fristående skolor är även sinsemellan mer olika varandra än vad kommunala skolor är, därmed är det svårt att tala i generella termer om friskolor i Sverige.²⁰ Innan friskolereformen hade Sverige, till skillnad från många andra europeiska länder, mycket få elever som gick i friskolor (mindre än en halv procent).²¹

Till skillnad från många andra europeiska länder är dock Sveriges friskolereform unik på så vis att den är mycket liberal. Sverige är exempelvis ensamt om att tillåta skolor bedrivs som aktiebolag där överskott kan delas ut till ägarna.²² I Sverige finns det både vinstdrivande och icke vinstdrivande skolor som drivs av olika aktörer. De förstnämnda drivs ofta som aktiebolag medan det sistnämnda kan drivs av ideella föreningar eller stiftelser. Kommunala skolor är dock vanligast.²³

2.1.3 Skillnader i kvalitet mellan kommunala och fristående skolor?

Enligt Skolverket (2005) var ett syfte med fria skolvalet att kvalitén inom skolan skulle öka genom utökad mångfald av huvudman, skolor och olika profileringar. Konkurrensen skulle öka och därmed kvalitén. Hur kvalitén har påverkats av det fria skolvalet kan dock diskuteras. Statistik visar att elever i fristående grundskolor ofta har högre betyg än i kommunala

---

¹⁶ Ibid

¹⁷ SKL A, 2013, s. 11 - 12

¹⁸ Skolverket, 2005, s. 60

¹⁹ Skolverket B, 2012, s. 9, 22

²⁰ Skolverket, 2005, s. 60f

²¹ SNS, 2011, s. 76f.

²² Ibid

²³ SNS, 2011, s. 78

grundskolor, därmed är elever i fristående grundskolor i högre utsträckning behöriga att söka sig till gymnasieskolan. Dock är det större interna skillnader mellan elevernas betyg inom de fristående skolorna än i de kommunala. Rent statistiskt är det, enligt rapport, inte möjligt att påstå att fristående skolor har generellt godare grundskolebetyg än kommunala. Detta gäller även gymnasieskolan där inga uppenbara skillnader i betyg eller genomströmning finns.²⁴

Det finns ett område där fristående gymnasieskolor är, statistiskt sett, mer fördelaktiga än kommunala gymnasieskolor för elever. Det är inom betygsutveckling som fristående gymnasieskolor sticker ut (enbart studieförberedande programmen). Elever på en fristående gymnasieskola har alltså en godare möjlighet att läsa upp sina betyg och utvecklas i högre utsträckning (sett utifrån betyg) än på en kommunal gymnasieskola. En anledning till denna utveckling kan vara att fristående skolor har, enligt rapporten, ett mer selektivt urval av elever med relativt högutbildade och engagerade föräldrar. En förälders utbildningsnivå och engagemang i barnens skolgång är faktorer som kan, på ett positivt sätt, påverka och främja goda betyg. Men generellt sett har ändå elever i fristående gymnasieskolor inte bättre betyg än elever i kommunala gymnasieskolor.²⁵

2.1.4 Gymnasiemässan/Öppet hus

Innehållet i den information som eleverna får under Gymnasiemässan skiljer kraftigt mellan olika kommuner i landet. Elever tycker även att det är svårt att få en uppdaterad överblick som finns kring kommunens skolor och linjer. Detta på grund av att det är något som ändras mycket år från år. En betydelsefullare del för gymnasievalet är ”öppet hus”.²⁶ Det är elever som uppger att de använder sig av gymnasiemässan för att på så vis ta reda på vilka ”öppet hus” de skall besöka.²⁷ Det ansåg att ”Öppet hus” gav en bra bild över hur stämningen är på skolorna och vilka elever som går där.

2.1.5 Vinstdrivande skolor

Stora vinstdrivande skolkoncerner kan utnyttja föräldrars och elever kunskaps underläge som de har i valet av gymnasium men också generellt om skolan. Denna ”okunskap” hos medborgarna kan utnyttjas av stora skolkoncerner kan ta ut högre vinster genom besparing, vilket i sin tur går ut över skolan i form av exempelvis undervisning, antalet lärare och lokaler. Med andra orden är en stark kontrollapparat viktig.²⁸ Skolor kan dessutom ha incitament på att enbart inrikta sig på föräldrar och elever som har en låg värdering av en specifik skolas eller utbildnings kvalitet. Genom stora kostnadsbesparingar på utbildningen och kvalitén har skolan råd att tappa elever som värderar hög kvalitet på skolan. Alltså är en duktig och påläst elev, med resursstarka och pålästa föräldrar, inte alltid den mest lönsamme för en skola.²⁹ Detta kan också kopplas till segregation inom skolan. Det finns en risk att

---

²⁴ Skolverket, 2005, s. 61f

²⁵ Ibid

²⁶ Skolverket A, 2013, s. 125, 54

²⁷ Skolverket A, 2013, s. 74

²⁸ SNS, 2011, s. 68

²⁹ SNS, 2011, s. 70

skolor med starkt studiemotiverade elever även lockar till sig de bästa lärarna vilket givetvis gynnar högpresterande elever och missgynnar lågpresterande elever.³⁰

Genom att kommunala skolor måste erbjuda alla skolgång så tenderar de kommunala skolornas kostnader bli högre än de fristående. Det är inte möjligt att ta ut andra kostnader utöver skolpengen, alltså kan fristående skolor inte skapa vinster för den egna verksamheten på detta vis. Istället får besparingar eller vinster skapas inom andra delar av skolan. Exempelvis tenderar fristående gymnasieskolor lägga mindre resurser på undervisning, lärartäthet, lokaler och elevvård. Däremot läggs mer resurser på skolmaten och läromedel m.m. Generellt är vinstutsikterna inom den privata skolan god.³¹

2.1.6 Elevhierarkier inom skolvärlden

Skolor skapar sinsemellan en hierarki vilket styr beteendet både hos föräldrar och elever men även hos andra skolor. Genom denna hierarki återskapas även en hierarki bland eleverna. Vita elever med en god socioekonomisk bakgrund är högst i hierarkin och vissa skolor kan mer eller mindre öppet attrahera enbart eleverna i toppen av elevhierarkin. På marknaden finns det ett tydligt förhållande mellan pris och kvalitet vilket även kan ses inom skolhierarkin där de mest åtråvärda skolor också ska de mest eftersökta eleverna. Dock är det problematiskt att vissa skolor, inte minst de fristående skolorna, inte nödvändigtvis måste erbjuda flera skolplatser om det skulle behövas. Istället kan de genomföra vissa marknadsstrategiska drag såsom att behålla relativt få skolplatser öppna men efterfrågan hög.³²

2.1.7 "Statusskolor" och "invandrarskolor".

Enligt rapporten "Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet" lever ungdomar i en social verklighet där det finns tydliga distinktioner mellan skolor med hög eller låg status. Det finns också en tydlig bild av olika skolor, vilka som går på respektive skola, exempelvis "invandrarskolor" och "statusskolor". De sistnämnda kännetecknas av hög konkurrens vid antagning, bra utbildning med motiverade elever och höga betyg. Ungdomar ser också fler distinktioner i gymnasievalet såsom var skolan ligger, innerstan eller förorten samt "svenskar" och "invandrare", precis som nämnt ovan "statusskolor" och "invandrarskolor".³³ Enligt OECD (2010) är frågan om avstånd främst en ekonomisk sådan, men är även kopplad till den socioekonomiska bakgrunden där det finns ett realistiskt avstånd för hur långt bort från hemmet en skola ska ligga.³⁴

2.1.8 Mångfald och segregation inom skolan

Sedan 15 år tillbaka har givetvis diverse skolor mångfaldigt ökat. Denna ökning har däremot inte skett proportionerligt i hela Sverige. Störst effekt av valfrihet och mångfald finns i storstadsregioner samt förortskommuner till storstäderna. Denna valfrihet uppskattas av

---

³⁰ SNS, 2011, s. 96

³¹ SNS, 2011, s. 99ff

³² OECD, 2010, s. 65

³³ Skolverket A, 2013, s. 11

³⁴ OECD, 2010, s. 35

många föräldrar samt elever som också utnyttjar denna valfrihet, exempelvis i samband med skolbyten som också har ökat i samband med de fristående skolornas intåg.³⁵

Ihop med mångfalden som idag finns inom skolvärlden kom även skolsegregationen in i bilden. Segregation inom skolan är en fråga som är nära förknippad med etnicitet och elever med utländsk bakgrund. Enligt rapporten visar statistik att utländska barn som går på fristående gymnasieskolor har, precis som svenska barn, relativt högutbildade föräldrar.³⁶

Statistiskt sett har dock elever med utländsk bakgrund generellt sämre resultat i skolan än elever med svensk bakgrund. En skillnad finns dock mellan elever med utländsk bakgrund som går på fristående skolor och kommunala skolor, där de förstnämnda tenderar att prestera bättre. Föräldrarnas utbildningsnivå kan alltså vara en betydande orsak till dels, val av skola, dels elevens prestation i skolan. Enligt rapporten kan också val av friskola innebära att elever ”väljer ett visst önskvärt socialt sammanhang och därmed väljer bort ett annat”.³⁷ Som en följd av valfriheten inom skolvärlden finns det alltså en segregeringstendens som grundar sig på elevers prestationer, etnicitet och sociokulturella bakgrund.³⁸

2.1.9 Vilka faktorer värdesätter elever hos skolorna?

Med ökad konkurrens tenderar även efterfrågan få mycket uppmärksamhet. För att det ska gå bra för en skola måste skolorna erbjuda det som efterfrågas av eleverna och föräldrarna. Om det vore så att alla elever och föräldrar efterfrågade enbart skolor med god kunskapsutveckling så hade konkurrens varit ett mycket lyckat koncept för svenska skolan. Men faktum kvarstår att elever och föräldrar ser olika värde i valet av skola, exempelvis “generositet i betygsättning, elevers trivsel, skolans sociala sammanhang och andra icke-akademiska faktorer”.³⁹

Det finns mycket forskning som visar att familjer värdesätter i hög grad genomsnittliga betyg och provresultat från skolor. Dock är det svårt att avgöra om det är just betygen och provresultaten som är viktigast eller den sociala sammansättningen i en skola. Det är känt att betyg och provresultat beror i hög grad av den sociala bakgrunden, därmed är alltså den sociala sammansättningen i en skola avgörande för hur skolan genomsnittliga betyg och provresultatet ser ut. Vad olika familjer värdesätter är mycket oförutsägbart och kan se olika ut från familj till familj. En del prioriterar elevens trivsel medan andra anser att god kunskapsnivå vid skolan bör komma före trivsel.⁴⁰

En studie från Storbritannien visar att en skolas akademiska kvalitet “inte är särskilt starkt relaterad till hur bra barnen trivs i skolan”.⁴¹ Skolor som gärna involverar föräldrar i skolan kan också i högre grad locka till sig fler elever, dessutom kan det fungera som ett viktigt

---

³⁵ Skolverket, 2005, s. 62

³⁶ Skolverket, 2005, s. 64

³⁷ Ibid

³⁸ Skolverket, 2005, s. 65

³⁹ SNS, 2011, s. 69

⁴⁰ SNS, 2011, s. 69 - 70

⁴¹ SNS, 2011, s. 99

kriterium för föräldrar att stanna kvar vid lokala skolan om en god relation till skolan har byggts upp.⁴² Skolan placering i rankingslistor spelar en olika stor roll enligt flertal studier. Många skolor gör krafttag inom olika skolområden för att klättra på listorna men det är oklart vilken effekt det faktiskt har.⁴³ Vad gäller information om själva utbudet av gymnasieskolor är studie- och yrkesvägledaren viktig, men även internet och informationsbroschyrer om olika gymnasieskolor.⁴⁴

Enligt OECD finns det flertal forskningar som visar att föräldrar värdesätter kvalitet, avstånd till skolan, tillfredsställelse med skolan, säkerhet samt drogfria skolor som viktiga kriterier i val av skola. Just kvalitet är ett mycket viktigt kriterium, det är även viktigt för samtliga föräldrar, oavsett socioekonomisk eller etnisk bakgrund. Landsomfattande studier i Nederländerna, där val av grundskola för ungdomar är obligatoriskt för föräldrarna, visar inget statistiskt signifikant förhållande mellan val av skola och socioekonomisk bakgrund. Alltså är en skolas kvalitet ett viktigt kriterium, för samtliga föräldrar. Däremot kan vissa akademiska aspekter i en skola värderas på olika vis. Exempelvis kan moraliska värderingar och disciplin inom skolan värderas olika beroende på etnisk härkomst.⁴⁵

2.1.10 Studievägledaren

Elevers behov av studie- och yrkesvägledning skiftar stort mellan olika kommuner i landet. Något som är dock generellt är elevers behov att få en överblick vilket utbud som finns av skolor och program. Även vägledningens utformning kan skifta i mångt och mycket. I vissa fall upplever studie- och yrkesvägledarna att de saknar riktlinjer som de kan jobba efter.⁴⁶ Av studievägledarnas träffar med eleverna framgår det att föräldrar har en stor påverkan över elevernas gymnasieval. Detta påverkas däremot utav föräldrarnas utbildningsbakgrund där de med högre utbildningskompetens är mer involverade i sina barns gymnasieval.⁴⁷

2.1.11 Generella drag hos skolorna

En vedertagen uppfattning är att lärartätheten minskar. Detta är något som enligt SKL inte stämmer. Lärartätheten har till och med ökat sedan 2000. Problem som finns i den svenska skolan verkar heller inte vara sammanflätade med bristande resurser. Resurserna till skolan ökar.⁴⁸

En enskild aspekt som har visats sig väldigt viktig för skolornas utveckling är att det finns ett bra ledarskap i form av en kompetent och kunnig rektor. Rektorn har en viktig roll och som kan motivera lärarna att utföra ett bra arbete. För att lärarna ska ytterligare motiveras att göra

---

⁴² OECD, 2010, s. 66

⁴³ OECD, 2010, s. 68

⁴⁴ Skolverket B, 2012, s. 29

⁴⁵ OECD, 2010, s. 35

⁴⁶ Skolverket A, 2013, s. 125

⁴⁷ Skolverket A, 2013, s. 37

⁴⁸ SKL A, 2013, s. 16

ett bra jobb föreslår SKL att dessa ska ha karriärmöjligheter och en högre lön om de visar på en hög kompetens i sitt yrkesutförande.⁴⁹

Fast lärarna är i fokus när kvalitén inom skolan diskuteras finns det inga klara riktlinjer vad dessa bör kunna i egenskap som lärare.⁵⁰

2.2 Elevfaktorer

2.2.1 Lätt eller svårt val?

Enligt Skolverket (2013) aktualiserar gymnasievalet många frågor för ungdomar såsom framtiden och mål i livet. Föräldrarna och studievägledaren blir viktig. Många kan även uppleva att de inte är riktigt mogna för valet, därmed blir stöd och hjälp i samband med gymnasievalet extra viktigt. I Göteborg är gymnasievalet, enligt Skolverket (2013) extra svårt på grund det stor utbudet. Förutom det stora utbudet måste vissa även anstränga sig mycket för att komma in på skolor med höga antagningspoäng. Gymnasievalet innebär också att eleven söker sig till ett nytt socialt sammanhang vilket kan innebära mindre fritid med gamla kompisar, eventuellt mer pendling till nya gymnasieskolan och eventuellt risken att tappa kontakten med gamla kompisar. Mycket hänger alltså på den enskildes förmåga att knyta nya sociala kontakter vilket kan vara oroväckande för vissa. Även nedläggningar av skolor kan oroa många elever som inte vet hur det skulle påverka deras utbildningssituation.⁵¹

2.2.2 Vänner och kamrater

Skolkamrater och kompisar är personer som ungdomar träffar dagligen både i skolan och på fritiden. Dessa blir givna samtalsparter i valet av gymnasium och fungerar alltså som en viktig informationskälla. Det förekommer även så kallade "kompisval" alltså ungdomar som väljer gymnasielinje utifrån vad en eller flera kompisar har valt. För ungdomar som är osäkra på sitt val av gymnasium kan kompisar vara mycket viktiga, speciellt i början av valprocessen. Däremot kan gymnasievalet för många ungdomar innebära en nystart med ny skola och nya kamrater, därmed är inte alla beroende av att hamna på samma skola som sina gamla kompisar.⁵²

2.2.3 Betyg

Höga antagningskrav för gymnasieutbildning ställer givetvis också höga krav på betyg för elever, kopplat till dessa betyg är även förväntningar från exempelvis föräldrar och lärare. Betygen skapar trösklar för många elever som inte kan välja fritt bland alla gymnasieutbildningar utan denna valfrihet finns exklusivt för de elever som har toppbetyg.⁵³ Dock kan höga betyg också innebära att elever tvingas resa långa vägar för att gå på en önskvärd skola, likaså kan elever med låga betyg tvingas åka till skolor som ligger långt

---

⁴⁹ SKL A, 2013, s. 27

⁵⁰ Skolinspektionen, 2012, s. 67

⁵¹ Skolverket A, 2013, s. 123 - 124

⁵² Skolverket A, 2013, s. 110f

⁵³ Skolverket A, 2013, s. 13f

hemifrån eftersom de inte kommer in på närliggande skolor i hemkommunen, allt på grund av betygen, men även geografiska pendlingsavstånd. Dock är det sistnämnda alternativet det enda valet för en gymnasieutbildning, medan det förstnämnda är ett önskvärt och frivilligt val.⁵⁴

Det finns även en oro angående den stigande ojämlikheten i betyg mellan hög- och lågpresterande elever.⁵⁵ Variationen mellan hög och lågpresterande elever i Sverige har ökat mellan 2000 och 2009. Detta är på grund av lägre betyg bland de lågpresterande samtidigt som det inte var någon skillnad bland de högpresterande eleverna. Variation i elevers prestationer kan framförallt ses inom skolorna. Variationen i prestation mellan skolorna är lägre än OECD genomsnittet, som indikerar att den specifika skolan en elev går på har bara en liten påverkan i hur eleven presterar.⁵⁶

Skolinspektionen har även granskat lärarnas rättning av de nationella proven och de har kommit fram till att lärarnas betygsättning är väldigt olik varandra. Detta ger stöd åt att en uppfattning att alla elever inte bedöms på samma sätt efter samma villkor. Detta kan vara en faktor som utökar den stora ojämlikheten som finns gällande betygen mellan låg- och högpresterande elever.⁵⁷

2.2.4 Kön

Frånsett den generella skillnaden mellan hög- och lågpresterande elever finns det även en stor skillnad mellan könen. Undersökningar visar på att tjejer har generellt sätt högre betyg än killar. I 62 kommuner är denna skillnad större än 10 %.⁵⁸

Det finns könsskillnader mellan olika gymnasieutbildningar där flertal uppfattas vara mer lämpliga för flickor respektive pojkar. Exempelvis är gymnasieutbildningar inom barn, vård och omsorg mer dominerade av flickor medan utbildningar inom fordon-, bygg- och industri är mer pojkdominerade. Skillnader som dessa kan fungera som en tröskel för exempelvis flickor som eventuellt är intresserade av byggbranschen men väljer att inte söka sig dit på grund av ojämn könsfördelning.⁵⁹

Det ska också nämnas att lärarkåren ser olika ut beroende på program och det finns tydliga kvinno-, och mansdominerade gymnasielinjer även bland gymnasielärare. En förklaring är att det i samhället finns "kulturella och sociala förväntningar på vilka yrken som är lämpliga för flickor respektive pojkar" vilket leder till denna skillnad i kön mellan olika program, men också ute på arbetsmarknaden.⁶⁰

---

⁵⁴ Skolverket B, 2012, s. 14

⁵⁵ Skolinspektionen, 2012, s. 25

⁵⁶ OECD, 2011, s. 26

⁵⁷ Skolinspektionen, 2012, s. 103

⁵⁸ SKL B, 2013 s. 26

⁵⁹ Skolverket A, 2013, s. 13f

⁶⁰ Skolverket A, 2012, s. 9

2.2.5 Socioekonomisk och sociokulturell bakgrund

Elever med utländsk härkomst tenderar, i fler fall än svenska elever, inte uppnå behörighet till gymnasieskolan eller universitets- och högskolestudier. Dock fastslås, enligt Skolverket, att detta beror i hög grad av socioekonomiska förhållanden.⁶¹ Den sociala bakgrunden har i hög grad att göra med föräldrarnas utbildningsbakgrund, men också om eleverna har en svensk eller utländsk bakgrund. Enligt Skolverket (2012) finns det flertal sociologiska studier om ungdomar från övre medelklassen. För dessa ungdomar är det naturvetenskapliga programmet det enda tänkbara alternativet i gymnasievalet. Det naturvetenskapliga programmet har också en överrepresenterad andel elever från "högre socialt ursprung" samt med högre betyg.⁶²

Enligt Skolverket (2012) tenderar elever uppnå lägre resultat ifall de går i skolor där en stor andel av eleverna har utländsk bakgrund, men detta samband är nära förankrat med föräldrarnas utbildningsnivå, den enskilda familjens inkomst samt sysselsättningsgrad. Även skolans geografiska läge är en avgörande faktor för resultaten då elever, med utländsk bakgrund i invandrartäta områden, inte kommer i hög utsträckning i kontakt med svenska språket.⁶³ En familjs vistelsetid i Sverige är också avgörande till hur goda språkkunskaper i svenska som familjen besitter samt hur väl familjen kan orientera sig i det svenska samhället, inte minst inom utbildningssystemet. Språkkunskaper påverkar elevers skolprestationer samt föräldrarnas möjligheter att ta del av olika information om exempelvis gymnasievalet och dess olika utbildningsalternativ.⁶⁴

2.2.6 Identitet

Gymnasievalet kan, för många ungdomar, handla om identitet. Ungdomarna måste finna en utbildning där deras identitet och livsstil passar in. Studier har visat att ungdomar ofta känner att de inte passar in på alla utbildningar utan måste selektivt välja bland ett visst antal som de känner passar deras identitet och livsstil. Ungdomarna väljer en skola med andra elever som besitter likasinnade drömmar, skolprestationer, ambitioner och förväntningar vilket i en viss grad gör gymnasievalet till ett identitetsskapande val. Utöver identitet och livsstil har även "intressen, sociala relationer, utbildningsaspirationer och yrkes-, och karriärplaner" en stor inverkan på gymnasievalet.⁶⁵

2.2.7 Rykten

Enligt OECD (2010) kan många föräldrar välja skolor med både enkla och missvisande slutsatser. I många fall är det rykten om skolor som är avgörande för valet. Dock är dessa rykten ofta osanna men likväl ihärdiga. Skolor kan lägga ner mycket resurser på att bygga ett gott anseende men ändå bibehålla ett allmänt dåligt rykte.⁶⁶ Information om skolor som finns tillgängliga för familjer är sällan kopplade till "hur väl skolorna lyckas utveckla elevernas

---

⁶¹ Skolverket A, 2013, s. 13f

⁶² Skolverket A, 2012, s. 8

⁶³ Skolverket A, 2012, s. 11

⁶⁴ Skolverket B, 2012, s. 14

⁶⁵ Skolverket B, 2012, s. 28f

⁶⁶ OECD, 2010, s. 38

förmågor”. Istället tenderar information ofta handla om andra aspekter av skolan än just elevernas utveckling.⁶⁷

Som inom många samhällssektorer besitter producenten alltid mer information än kunden som i detta fall är eleverna. Det är mycket svårt att både före, under eller efter en utbildning säga ifall utbildningen höll en hög eller låg nivå. Dessutom är det nästintill omöjligt att i efterhand utkräva ansvar för att en utbildning inte hållit en tillräckligt hög nivå. Sammantaget finns det alltså en stor möjlighet för skolor att utnyttja elever och föräldrar för egen vinning. Dock är det viktigt att poängtera att jämförelser mellan skolor är viktigt för skolorna och fyller en vital funktion. Alla skolor vill ha ett bra rykten och då måste jämförelse finnas, men frågan är hur väl dessa fungerar i Sverige där tillgången till information om skolorna är relativt begränsad. Dessutom kan det diskuteras om vad som är ett bra rykte i detta fall? Generositet i betygssättning är exempelvis i sig inte ett tecken på god utveckling inom skolan generellt, men det kan gynna den enskilda skolan.⁶⁸

Det är ett faktum att förtroendet för den enskilda skolan är väldigt viktig för att kvalitén ska utvecklas i en positiv riktning. Därför är det viktigt att uppmärksamma de positiva aspekterna hos de enskilda skolorna. Det gäller även att ha en långsiktighet i de mål som sätts upp.⁶⁹

2.3 Föräldrar

2.3.1 Vet föräldrar om att de har ett val?

Vet föräldrar om att ungdomar kan gå på andra skolor förutom den lokala? Besitter verkligen alla föräldrar denna kunskap? Enligt OECD (2010) är kunskap som denna vital om ett val av skola ens kan genomföras. I USA infördes “leave no child behind” under 2002 vilket är en federal lag som i korthet innebär att alla föräldrar i USA måste göra ett aktivt skolval åt, eller tillsammans med, sina ungdomar. I North Carolina, USA genomfördes en massiv informationskampanj i syfte att ge samtliga föräldrar adekvata verktyg för valet av skola. Därutöver innebar “leave no child behind” även att ungdomar som går på lågpresterande skolor får en reell möjlighet att byta skola, om de så önskar, vilket också var viktigt att informera alla föräldrar om. Just denna informationskampanj bedrevs med dörrknackning och telefonsamtal med information på hemspråk. Informationskampanjen ledde till att 95 % av samtliga familjer kunde göra ett aktivt skolval.⁷⁰

En dyster studie från Boston, USA visar hur “leave no child behind” möter stora problem i praktiken. Lågpresterande skolor i USA, som ska erbjuda föräldrar och elever möjligheten att byta skola, har ett annorlunda dilemma. Hela 70 % av alla föräldrar vars ungdomar går i en lågpresterande skola är mycket nöjda med skolan (grade A), enbart 10 % uppgav att de var missnöjda (grade D eller F). Därtill är enbart 30 % av dessa föräldrar informerade om att deras ungdomar går på en lågpresterande skola, vilket alltså var ett huvudsakligt syfte med

---

⁶⁷ SNS, 2011, s. 67

⁶⁸ SNS, 2011, s. 71 - 72

⁶⁹ SKL A, 2013 s. 27

⁷⁰ OECD, 2010, s. 29

“leave no child behind act”. Medelklassens föräldrar har däremot en mycket bättre uppfattning om skolan där 60 % vet vilken status ungdomarnas skola har. “Leave no child behind act” visar att de som tjänar mest på lagen är medelklassen som dessutom lättare kan se att arbetsklassen inte gynnas i särskilt hög omfattning av “leave no child behind act”. Eftersom föräldrar inte agerar mot lågpresterande skolor skapas ett problem med en vital korrektions-mekanism i samhället som inte fungerar.⁷¹

2.3.2 Föräldrarnas betydelse

För att skapa en hög tilltro till skolan krävs att både elever och föräldrar blir delaktiga. Detta genom att skolan tar in deras synpunkter för att på så sätt också höja legitimiteten för verksamheten.⁷²

Föräldrar är mycket viktiga och rentav avgörande för ungdomars framtid och gymnasieval. Föräldrarnas utbildningsbakgrund är den största och mest avgörande faktorn för ungdomarnas gymnasieval. Exempelvis har ungdomar med högre socioekonomisk bakgrund en tendens att välja studieförberedande utbildningar som leder till högre universitets-, och högskolestudier, medan ungdomar med lägre socioekonomisk bakgrund väljer i högre utsträckning yrkesförberedande gymnasieprogram.⁷³ Föräldrar med låg utbildningsbakgrund kan dessvärre sakna resurser för att vägleda sina ungdomar igenom den omfattande informationsunderlag som finns och har skapats av valfrihetens komplexitet.⁷⁴ Ungdomarna saknar i detta fall en viktigt kommunikationspartner som de kan diskutera de olika alternativen med. Samtidigt är det fria valet en stor möjlighet för många ungdomar att göra ett klassöverskridande val av utbildning för framtiden, men detta hade gynnats i högre utsträckning om föräldrarna var högutbildade.⁷⁵

Även skolinspektionen slår fast vilken betydelse som föräldrarnas utbildningsbakgrund har för eleverna. Det finns även andra faktorer som skapar stora skillnader mellan elever. Det kan bero på kön, etnicitet, och social bakgrund. Dock är föräldrarnas utbildningsbakgrund den viktigaste faktorn.⁷⁶

2.3.3 Hur tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?

Det är sällan som föräldrar nämner, i enkätundersökningar, att förekomsten av sociala eller etniska minoriteter på en skola är en viktig faktor eller inte. Dock finns det vissa kvalitativa studier som visar att föräldrar kan lägga upp denna faktor på ett mer subtilt vis genom att påpeka att vissa skolor är mer “passande” för just deras barn. Det finns dock studier från USA som pekar på att en skolas socioekonomiska och etniska komposition är det *mest* avgörande för vilka grupper som kommer söka sig till skolan. Detta är alltså helt tvärtemot vad många

---

⁷¹ OECD, 2010, s. 41

⁷² SKL B, 2013, s.12

⁷³ Skolverket B, 2012, s. 26

⁷⁴ Skolverket A, 2013, s. 13

⁷⁵ Skolverket A, 2012, s. 8

⁷⁶ Skolinspektionen, 2012, s. 26

enkätundersökningar visar, där föräldrar svarar att kvalité eller andra akademiska aspekter ska vara av högsta vikt.⁷⁷

Studier som visar vikten av socioekonomiska och etniska komposition bygger på enkätundersökningar där föräldrar fick fylla i vilka kriterier som väger tyngst, därefter jämfördes dessa resultat med föräldrarnas faktiska val av skola. Det var tydligt att skolans komposition väger tyngre än skolans faktiska kvalité. En slutsats som följd av detta är att föräldrar inte alltid väljer den “bästa” skolan för sina ungdomar. En studie från Santiago visar exempelvis att enbart var fjärde förälder väljer den bästa skolan.⁷⁸

Rika föräldrar undviker skolor där en hög andel av eleverna kommer från familjer med låg inkomst. Vad gäller etnisk bakgrund finns det flertal studier som är motsägelsefulla och ger inkonsekventa resultat. En del ungdomar med utländsk bakgrund kan aktivt söka sig till skolor med en hög andel av etniska minoriteter medan andra ungdomar med utländsk bakgrund kan, tvärtom, söka sig bort dessa skolor. Det finns även studier som visar på att religionen kan vara avgörande vid val av skola. Vissa föräldrar väljer medvetet skolor med en viss religiös inriktning.⁷⁹ Enligt OECD (2010) är detta ett vanligt mönster i länder där muslimska skolor finns, fenomenet kallas för “själv-segregation”.⁸⁰

Enligt en forskningsartikel är det vanligaste mönstret att eleverna väljer en skola i dess närområde. Det som särskiljer sig från detta mönster är elever med högutbildade föräldrar. Dessa föräldrar tenderar att påverka sina barn att välja skolor inte alltid ligger i närområdet. Detta har på vissa håll fått till följd att segregationen har ökat. Framförallt utifrån ett socioekonomiskt och etniskt synvinkel. Fast denna segregation har ökat under senare åren är denna relativt låg i en internationell jämförelse.⁸¹

Det finns även studier som pekar på att vita föräldrar vill undvika att dess ungdomar går på skolor med hög andel minoritetsgrupper. En studie från Texas, USA visar ett motsägelsefullt agerande hos vita föräldrar. Dessa föräldrar uppgav att skolors “provresultat” vägde tungt i valet av skola, men likväl skickas ungdomarna, i många fall, till “vita” skolor även om dessa skolor kan vara lågpresterande. Alternativet för de vita föräldrarna hade varit en högpresterande skola, med en hög andel minoritetsgrupper, vilket de alltså väljer bort mot en sämre skola med enbart vita elever. Det kan diskuteras ifall detta är ett implicit eller explicit beteende och vilka konsekvenserna det leder till.⁸²

Andra studier från USA som visar att familjer som lever i områden med många “missgynnade” grupper, såsom svarta, också en inverkan på var dess ungdomar går i skolan. Dessa ungdomar tenderar i högre utsträckning att gå i skola på hemorten än på annat håll.⁸³

---

⁷⁷ OECD, 2010, s. 36 - 37

⁷⁸ OECD, 2010, s. 36 - 37

⁷⁹ OECD, 2010, s. 32

⁸⁰ OECD, 2010, s. 33

⁸¹ Skolinspektionen, 2012, s. 27

⁸² OECD, 2010, s. 33

⁸³ Ibid

2.3.4 Vilka utbildningar "accepterade"?

Enligt OECD (2010) har intervjuer med föräldrar kunnat visa att arbetarklassens ungdomar har en mer öppen "tillåtelse" av sina föräldrar att få välja vilken utbildning de ska välja vid gymnasievalet. Detta till skillnad från medelklassens ungdomar där föräldrar är mer styrande och låter sina barn enbart uttrycka sin åsikt, snarare än att välja fritt utbildning på egen hand. Således har medelklassens föräldrar ett par "accepterade" utbildningar på agendan som ungdomarna fritt kan välja från. Endast under dessa premisser får medelklassen ungdomar sista ordet i valet av gymnasium.⁸⁴

Föräldrar som är involverade i ungdomarnas skolgång tenderar i högre grad välja friskolor eller skolor som inte nödvändigtvis behöver ligga avståndsmässigt nära ens boende. Föräldrar vill självklart ge sina barn god utbildning på en individuell nivå men ämnar parallellt stödja sitt lokalsamhälle, välfärd och den lokala skolan. Dessutom måste föräldrarna ta hänsyn till hur den reella verkligheten ser ut med det mångkulturella samhället. I detta dilemma kan då barnens utbildning gå före allt övrigt, medan den lokala skolan tvingas kämpa för att förbli attraktivt och leverera hög kvalitet för att behålla medelklassens elever.⁸⁵

Enligt studier från bland annat London och Paris vill medelklassens föräldrar att dess barn ska vara "lyckliga" (to be happy) och önskar alltid "det bästa" för sina barn. Dock är dessa begrepp i sammanhanget nära kopplade till studier, goda relationer och en eventuellt god karriär. Lycka handlar alltså, enligt många medelklass-föräldrar, till stor del om utbildning och framgång. Denna inkorporation av utbildning i begreppet "lycka" saknas hos arbetarklassens föräldrar.⁸⁶

3. Tillvägagångssätt

Metod delen nedan visar hur studiens empiriinsamling genomfördes. Till en början visar vi hur urvalsprocessen såg ut och hur vi resonerade kring val av kommun, grundskolor och fokusgrupper. Även antalet fokusgrupper, själva genomförandet och transkribering diskuteras. Avslutningsvis är validitet, reliabilitet och etiska överväganden i fokus.

3.1 Forskningsstrategi och urval

3.1.1 Kvalitativ forskningsstrategi och tidsplan

Studien använder sig av en kvalitativ forskningsstrategi där fokus ligger på att förstå och uppfatta en situation på samma vis som intervjupersonerna. Forskare kan beskriva det som "empati" eller "att se världen med andras ögon".⁸⁷ Studien har en komparativ design och är en multipel fallstudie (flerfallsstudie) vilket ska ge oss möjlighet att jämföra och studera

---

⁸⁴ OECD, 2010, s. 30

⁸⁵ OECD, 2010, s. 34

⁸⁶ OECD, 2010, s. 35 - 36

⁸⁷ Bryman, 2008, s. 37

eventuella skillnader mellan olika skolor och intervjupersoner.⁸⁸ Studien kommer även ha ett kort inslag av kvalitativ hypotesprövning där vi undersöker om "klass" har en inverkan på gymnasievalet.

Initialt skapade vi en tidsplan som vi följde genomgående under studiens gång.

Det gick utmärkt att följa tidsplanen ovan vilket hjälpte oss att strukturera upp arbetet sinsemellan.

3.1.2 Urval

Studien använder en form icke-sannolikhetsurval (purposive sampling) som syftar till att plocka fokusgrupper på ett strategiskt och ändamålsenligt vis i förhållande till syftet.⁸⁹ Studiens urval sker i tre steg som förklaras i rutan.

1. Val av kommun
2. Val av grundskolor
3. Val av fokusgrupper

Studien baseras i Göteborgs kommun, främst på grund av resurser. Båda författarna för studien bor i Göteborg, ett annat urval hade sannolikt inneburit flertal resor och mer besvär i kontaktsökandet med skolor. För övrigt är Göteborg en mångkulturell och socioekonomiskt segregerad stad vilket är intressant för studiens syfte och målsättning.⁹⁰ Göteborg har en stor

⁸⁸ Bryman, 2008, s. 82

⁸⁹ Bryman, 2008 s. 415

⁹⁰ Andersson, Bråmås & Hogdal, 2009, s. 10

skolmarknad med 13 kommunala gymnasieskolor och upptill 30-tal fristående gymnasieskolor vilket skapar en stor mångfald av olika gymnasieskolor. Detta är intressant för studiens resultat hur eleverna i grundskolan väljer gymnasieskola.⁹¹

Genom ett icke-sannolikhetsurval kan en viss variation i grundskolorna och fokusgrupperna uppnås genom att strategiskt välja ut olika fokusgrupper med diverse karakteristiska drag för att på så vis berika studiens resultat. Fokusgrupperna måste därmed bestå av personer med relevant förståelse, kunskap eller erfarenhet av det som studien syftar att undersöka. Att generalisera studien blir således aldrig ett mål, snarare handlar det om att förstå ett socialt fenomen.⁹²

Enligt Bryman (2008) måste styrande kriterier för urvalet vara tydligt beskrivna. Varför valdes vissa grundskolor medan andra hamnade utanför?⁹³ Vårt urval begränsas till staden Göteborg och dess grundskolor. Förutom icke-sannolikhetsurval används *Intensity sampling*, *maximum variation sampling* i studien som innebär att urvalet fokuserar på skolor med mycket höga värden och skolor med mycket låga värden. Skillnaden mellan dessa skolor hjälper studien att identifiera övergripande trender och mönster som skolorna eventuellt delar (eller inte delar) med varandra. I detta fall är det viktigt att ha god information om respektive skola och kan framföra dess unika ställning i förhållande till övriga skolorna, dock är det också viktigt att framföra gemensamma egenskaper som skolorna delar.⁹⁴

Urvalet av själva grundskolorna baserades på skolornas genomsnittliga meritvärde och huvudman.⁹⁵ Fyra olika grundskolor i Göteborg valdes ut, två kommunala och två fristående. En av varje, alltså en kommunal skola och en fristående skola, skulle ha högt meritvärde och tvärtom skulle en skola av varje ha ett lågt meritvärde.

Hur urvalet gick till:

1. Kommunal skola - högt meritvärde
2. Kommunal skola - lågt meritvärde.
3. Fristående skola - högt merit värde
4. Fristående skola - lågt merit värde

Meritvärde på skolor inom Göteborg finns på Skolverkets hemsida, där finns sökfunktionen "Siris" vilket kan användas för att söka upp samtliga skolor i Göteborg och filtrera efter genomsnittligt meritvärde.⁹⁶

Därefter valde vi ut cirka 4 - 5 skolor inom varje urvalskategori beroende på huvudman och meritvärde

Skolorna som vi slutligen genomförde intervjuer på var följande:

1. Kålltorpsskolan	- 237 meritvärde (kommunal skola)
2. Hjällboskolan	- 153 meritvärde (kommunal skola)
3. Böskolan	- 234 meritvärde (fristående skola)
4. Brandströmska skolan ¹	- 197 meritvärde (fristående skola)

⁹¹ Göteborgs stad, 2013

⁹² Bryman, 2008 s. 415

⁹³ Ibid

⁹⁴ Patton, M, 1990, s. 171f

⁹⁵ **Definition av meritvärde (Siris)** - Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (E=10, D=12,5, C=15, B=17,5, A=20 samt tidigare G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått godkänt betyg i minst ett ämne, dvs lägst E (tidigare G). Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått godkänt betyg i minst ett ämne (Skolverket, SIRIS A, 2013).

⁹⁶ Genomsnittligt meritvärde för samtliga gymnasieskolor inom Göteborgs kommun: 212,4 (hela riket: 213,1) (Skolverket, SIRIS A, 2013).

(sammanlagt 18 - 20 skolor).

Rent praktiskt hade vi ett antal tillvägagångssätt vid kontakten med skolor. Inledningsvis skapade vi en mail-, och telefonkontakt med ett antal skolor. Det fanns en klar vilja från nästan samtliga skolor att delta i studien. Oftast hade vi en kontakt med rektorn som i sin tur skickade vidare en förfrågan till sina lärare om intresse. Det är just denna förfrågan som tenderade att dra ut på tiden. Vi tvingades snart ändra tillvägagångssätt vid kontakten av skolorna. Vi valde istället att besöka skolor och etablera en mer personlig kontakt vilket visade sig fungera mycket väl, givetvis höll vi oss till vår urvalsprincip. På detta vis kom vi i kontakt med många lärare direkt och skapade ett större intresse och motivation för en eventuell medverkan i vår studie.

Lärarna fick i sin tur, efter att ha visat intresse för studien, fråga sin klass om medverkan i studien. Vi bad lärarna att fråga efter tre killar och tre tjejer, helst från två olika klasser. Denna del av urvalsprocessen som vi egentligen lade i händer på lärarna sker, dessvärre, i skymundan. Men vi påtalade tydligt för samtliga lärare att exempelvis samtycke är viktigt och att de måste tillfråga hela klassen och inte enbart själva välja sex personer som de anser är bäst lämpade. Vid flertal tillfällen fick vi dock frågor av lärarna om "vilka de skulle välja", antingen dom som är "bäst" eller "vem som helst". I många fall var nämligen intresset stort för deltagandet i studien och i det fallet måste ändå ett urval göras mellan eleverna. I fall som dessa var vi tvungna att be läraren att ta så blandade grupper som möjligt. Notera att vi inte alltid var på plats när detta urval gjordes. Även om detta var påtalat för lärarna så behöver det inte, nödvändigtvis, betyda att allt gick till så som det återges här. Vid Hjällboskolan var vi dock på plats och kan med säkerhet säga hur urvalsprocessen gick till. I övriga tre fall hade läraren eller vår kontaktperson på skolan redan ordnat två fokusgrupper då vi kom till skolan på intervjudagen.

Slutligen fick vi ihop åtta fokusgruppsintervjuer från fyra olika skolor utifrån meritvärde och huvudman. Om tidsutrymmet hade funnits så hade det varit vore det optimalt att besöka olika huvudmän från de fristående skolorna, exempelvis skolor som bedrivs av stiftelser och aktiebolag men vi valde bort detta eftersom det skulle försvåra och smala ner urvalet avsevärt. Det hade varit betydligt svårare att ordna intervjuer utifrån olika typer av huvudmän. Dock har vi i studien Brandströmska skolan som bedrivs av en kristen stiftelse och Böskolan som drivs av en icke vinstdrivande ekonomisk förening med en styrelse som huvudman.⁹⁷ Samtliga intervjuer genomfördes under februari och mars 2014.

Det ska nämnas att vi genomförde en nionde och tionde fokusgruppsintervju vid Franska skolan. Denna intervju gav dock ingen ny information och vi valde att inte ha den i resultat/analysen delen för att inte skapa en skev fördelning mellan skolorna, alltså tre fristående skolor och två kommunala. Informationen från Franska skolan validerar dock stora delar av resultatet från samtliga fokusgruppsintervjuer. Dessa två fokusgruppsintervjuer vid Franska skolan kommer inte nämnas vidare i studien.

---

⁹⁷ Böskolan. (u.å). *Skolan*.

3.1.3 Antal fokusgruppsintervjuer

Hur många fokusgrupper som används kan baseras på själva ämnets komplexitet. Ju mer komplext ämnet är desto fler fokusgruppsintervjuer kan användas.⁹⁸ Vi besökte fyra grundskolor, och genomförde två fokusgruppsintervjuer vid varje skola, alltså sammanlagt åtta fokusgruppsintervjuer. Detta antal fokusgrupper ger studien ett tillräckligt stort urval samtidigt som det var praktiskt möjligt att genomföra intervjuerna utifrån tidsramarna och den variation som vi eftersträvade. Vidare menar Wibeck (2000) att antalet genomförda fokusgruppsintervjuer är avgörande för hur resultatet blir. Minst tre fokusgruppintervjuer bör genomföras för att kunna tyda vissa mönster och tendenser hos intervjupersonerna. Om för många intervjuer genomförs kan materialet dock bli mycket omfattande och knappt hanterligt.⁹⁹ Bryman (2008) påpekar att alltför många fokusgruppsintervjuer inte är gynnsamt vilket eventuellt leder till replikering av resultat där endast en mycket liten mängd nytt material kommer fram.¹⁰⁰ Alla sociala situationer är unika och omöjliga att förutsäga. Därmed ville vi gardera oss genom att genomföra två fokusgruppsintervjuer vid varje skola för att försäkra oss om att få ut mycket information men också att erhålla möjligheten att komplettera två grupper med varandra från varje skola. På så vis blev vårt material från respektive skola mer rikt och, förhoppningsvis, djupt.

3.1.4 Antal intervjupersoner i varje grupp

Vi valde att ha mellan fyra till sex intervjupersoner i varje fokusgrupp, optimalt är det med sex personer varav tre tjejer och tre killar i varje grupp. I en fokusgruppsintervju var det sju elever men för övrigt har detta mål kunnat uppfyllas. Enligt Bryman (2008) ska en grupp med stor kunskap inom ett givet ämne ha få intervjupersoner i gruppen, där förhoppningsvis alla kan lätt komma till tals.¹⁰¹ Mellan fyra till sex personer i en fokusgrupp är optimalt menar Wibeck (2000). En grupp med fler än sex personer tenderar att ge mindre "livsrum" för varje person och möjliggör också för en eller flera intervjupersoner att förbli anonyma under delar av intervjun. Detta skulle givetvis leda till en mer ojämn talarfördelning och kräver i sådana fall mer styrning från moderatorn om alla ska få möjlighet att tala. Ju fler intervjupersoner som deltar desto mindre personlig blir kommunikationen mellan intervjupersonerna. Det finns även risker att subgrupper skapas under själva intervjun ifall fokusgruppen består av mer än sex intervjupersoner, vilket kan påverka övriga gruppen på så vis att vissa personer eventuellt inte alls vågar tala eller att subgrupperna enbart talar med varandra.¹⁰²

3.1.5 Strukturerad fokusgruppsintervju

Vi valde att använda oss av strukturerade fokusgruppsintervjuer som en metod för empirisamlade. Vi är främst ute efter att få information om intervjupersonernas *handlande*, *resonemang* samt *olikheter* i åsikter kring ett visst ämne. Enligt Bryman (2008) är det viktigt

---

⁹⁸ Wibeck, 2000, s. 48f

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Bryman, 2008, s. 477

¹⁰¹ Bryman, 2008, s. 480

¹⁰² Wibeck, 2000, s. 49f

att intervjupersoner själva, sinsemellan, får diskutera och argumentera för sina ståndpunkter i en rad ställda frågor. En sådan intervjustruktur bidrar, förhoppningsvis, till mer kreativa och utvecklande resonemang hos intervjupersonerna och därmed ett mer komplext och djupt material som är till fördel för forskarna.¹⁰³

Vi kommer att styra våra intervjuer, till en viss del. Vi vill ge våra intervjugrupper möjligheten att diskutera ämnet, men vi eftersträvar också svar på våra frågor. Wibeck (2000) gör en distinktion mellan strukturerade och ostrukturerade fokusgruppsintervjuer där moderatorn är mer aktiv i intervjun i det förstnämnda och mindre aktiv i det sistnämnda. Det finns för-, och nackdelar med strukturerade fokusgruppsintervjuer. En moderator som i hög utsträckning deltar, styr och ställer i en intervju kan givetvis påverka gruppens interaktion och därmed resultatet.¹⁰⁴

Vi vill undvika att dela med oss av våra kunskaper och förförståelse inom forskningsfältet då detta skulle kunna påverka och reflekteras i intervjupersonernas utsagor, men å andra sidan måste vi eventuellt förtydliga eller exemplifiera vad som menas med vissa begrepp under intervjuens gång såsom "fria skolvalet". Dock kan en moderator stoppa oönskade samtalsämnen och styra en grupp vidare till mer önskvärda frågor som berör studiens frågeställningar och syfte.¹⁰⁵ I våra intervjuer blev moderatorns styrning viktig då enstaka personer, i vissa intervjuer, kunde självständigt svara på frågor vilket ibland kunde leda till att resten enbart slöt upp och höll med om svaret. I fall som dessa var moderatoren tvungen att involvera resterande gruppen för att få mer berikade svar. Men vi undvek att ställa direkta frågor till någon med risk att "tvinga fram" svar. Istället ställde moderatoren följdfrågor till hela gruppen för att få resterande gruppmedlemmar att svara på frågan eller åtminstone tillföra ett nytt perspektiv på frågan.

3.1.6 Förberedelse och genomförande

Inför själva fokusgruppsintervjuerna hade vi bestämt att en av oss skulle agera moderator under intervjutillfällena och den andre skulle sköta ljudinspelningen samt anteckna delar av intervjun. Ljudinspelningen sköttes med en Iphone och en dator. Annars fanns det faktorer under intervjun att ta hänsyn till och vara observant på. Intervjupersonerna kan snabbt inse att de har en hög samhörighet med varandra eftersom de har liknande bakgrund eller attityder vilket i sin tur kan leda till en hög grad av gruppkohesion. Detta kan bli problematiskt då alla håller sig på samma linje inom ett ämne och ingen går emot gruppens gemensamma åsikt, även om någon i gruppen eventuellt tycker annorlunda.¹⁰⁶

Därmed är moderatorns roll viktig och hur denne faktiskt ställer frågor och skapar, förhoppningsvis, en intervjusituation som leder till mer diskussioner. Fysiska miljön under intervjuerna är också viktigt.¹⁰⁷ Helst skulle vi använda oss av ett runt bord under

---

¹⁰³ Bryman, 2008 s. 483

¹⁰⁴ Wibeck, 2000, s. 45ff

¹⁰⁵ Ibid

¹⁰⁶ Wibeck, 2000, s. 27ff

¹⁰⁷ Ibid

intervjuerna så att alla skulle sitta emot varandra, dock var detta möjligt i några enstaka fall. Istället var vi noggranna med att åtminstone placera samtliga intervjupersoner runt ett litet kvadratisk eller rektangulärt bord så att de upplevde situationen som en gruppdiskussion, snarare än en sedvanlig gruppintervju.

Kommer någon bli en ensamvarg i sina åsikter eller mer tillbakadragen? ¹⁰⁸ I flertal intervjuer noterade vi att killar och tjejer gärna sitter med varandra. I många fall hade vi även kompispar som gärna talade tillsammans och höll med varandra. Vidare är det viktigt att observera ifall en eller flera intervjupersoner gärna inleder själva med att tala före andra, eller tenderar att “stjäla” tid från andra talare genom att avbryta. ¹⁰⁹ I många fall var killarna initialt snabba med att svara och diskutera intervjufrågorna. Oftast kom tjejer in i samtalen efter en eller flera frågor. I detta fall blev återigen moderatorn agerande viktigt.

3.2 Konstruktion av intervjuguide

Tidigt i uppsatsskrivandet skrev vi upp en rad faktorer, som kan påverka gymnasievalet, för fokusgruppsintervjuerna. Dessa faktorer var sådant som vi, utifrån litteratur och teori, uppfattade var väsentligt för ungdomar vid valet av gymnasium. Dock skrev vi inte frågor som direkt berörde våra faktorer, utan vi strävade efter ungdomarnas egna resonemang kring gymnasievalet och hade förhoppning om att de själva skulle nämna en eller flera av faktorerna som vi initialt hade funnit. Därefter skapade vi en lista med öppna frågor som sorterades i fyra kategorier för att underlätta för intervjupersonerna att introduceras in i ämnet under intervjugång. Våra frågor sorterades upp i “introduktionsfrågor”, “övergångsfrågor”, “nyckelfrågor” och “avslutande frågor”. När intervjun når nyckelfrågorna ska ämnet ha berörts i en högre omfattning under “övergångsfrågorna” och intervjupersonerna bör ha fått sig ett bredare perspektiv på ämnet så att nyckelfrågorna kan besvaras så bra som möjligt. ¹¹⁰ Intervjufrågorna testade vi på ett antal personer i vår närmaste omgivning, bland annat gymnasieelever som vi kände.

3.3 Litteratur

Litteraturen, som teoretiska ramverket grundar sig på, har anskaffats och lästs kontinuerligt under uppsatsskrivandets gång. Vi har främst läst rapporter och vetenskapliga artiklar. Vi har sökt och hämtat information från följande; Skolverket, Skolinspektionen, Lärarförbundet, OECD, SKL, IUP, Guepa, Google Scholar och SNS (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle). Vi fick även tips på litteratur av vår handledare. Mest litteratur fann vi på Skolverkets hemsida där vi enkelt kan klicka oss vidare till ett stort antal rapporter om gymnasieskolan eller till Skolverket sökmotor.

---

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ Wibeck, 2000, s. 61ff

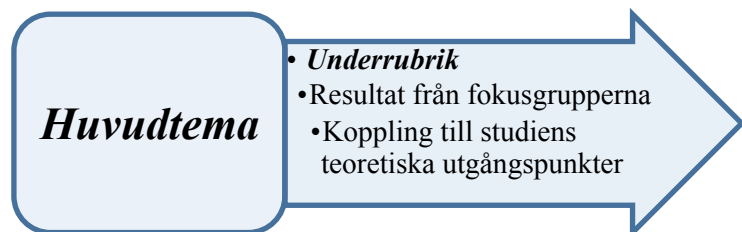
Skolverket hade flertal intressanta rapporter och artiklar om gymnasievalet. Vissa av dessa var av särskild vikt. Artikeln *Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet* från Skolverket (2012) handlar om vad och varför ungdomar väljer som de gör under gymnasievalet. Artikeln tittar på faktorer som kön, social bakgrund, elever med utländsk bakgrund samt hur lokala och regionala kontexter spelar roll i valet. Skolverket (2005) har även en intressant artikel om fristående skolor vid namnet *Skolor som alla andra? Med fristående skolor i systemet 1991 - 2004*. Artikeln tar upp friskolereformen, dess grundtanke och effekt på svenska skolmarknaden. Denna studie kompletteras väl med artikeln *Konkurrensens Konsekvenser* från SNS (2011) som handlar om valfrihet, konkurrens och skolmarknaden. Artikeln diskuterar konsekvenserna av införandet av friskolorna på den svenska skolmarknaden, och framförallt, om friskolereformen ens var nödvändig för svenska skolans kvalitets- och betygsutveckling. Skolverket (2013) har en intressant artikel om skolmarknaden, *En bild av skolmarknaden*, som bearbetar just situationen i dagens svenska skolmarknad. Där nämns eleverna som skolans kunder som styr efterfrågan och därmed skolans marknadsföring.

3.4 Databearbetning och analysförfarande

Wibeck (2008) beskriver kvalitativ innehållsanalys som en analysmetod vars syfte är att sammanfatta det material som forskare erhållit under exempelvis en fokusgruppsintervju. Det transkriberade materialet bör först läsas i sin helhet och undersöka vad det är som fokusgruppen talar om vid olika tillfällena under intervjuens gång.¹¹¹

Efter varje fokusgruppsintervju transkriberades materialet kontinuerligt. Den av oss som transkriberade började genast koda materialet försiktigt. Vi använde oss av olika färger för diverse teman. Småningom då samtliga fokusgruppsintervjuer var genomförda hade vi redan kodad och delat upp samtliga transkriberingar i olika färgteman utifrån teman, trender och mönster som vi fann kontinuerligt i flertal eller samtliga fokusgruppsintervjuer. Wibeck (2008) menar att en distinktion mellan ämnesskiftningar bör göras och varje ämne bör få en egen etikett. Exempel på etikett kan vara ett specifikt tema eller ämne som diskuteras.¹¹² De mest väsentliga delarna ska därefter tas ut från samtliga teman ur fokusgruppsintervjuerna. Uppenbara trender samt mönster kommer att presenteras i resultat/analys-delen.

Själva strukturen i analysen kommer bygga på tre övergripande teman, som redan presenterats i teoridelen ovan. Under varje tema finner vi en rad underrubriker som hänger ihop med respektive tema och syftet. Under varje underrubrik presenteras därefter resultat från eventuella kopplingar till studien teori. Resultatet kommer, under flertal rubriker, presenteras i form av en kort redogörelse för varje skolas uttalanden om ett visst ämne.

¹¹¹ Wibeck, 2008, s. 87ff

¹¹² Ibid

3.5 Reliabilitet och Validitet

3.5.1 Reliabilitet

Med reliabilitet är det främst materialets tillförlitlighet som mäts. Det är alltså viktigt med frånvaro av slumpmässiga och osystematiska fel.¹¹³ Vi är medvetna om att vår studie eventuellt kan vara svår att replikera. Att en utomstående forskare skulle få exakt identiska svar är högst osannolikt. Bryman (2008) menar att en studies möjlighet att replikeras av andra forskare är en uppenbar svårighet i kvalitativa studier. Det är nästintill omöjligt att exempelvis återskapa en exakt likadan fokusgruppsintervju.¹¹⁴ Däremot har vi genomfört i relativt stort antal fokusgruppsintervjuer och därmed sett en del liknande trender i flertalet av intervjuerna. Vi anser att en utomstående forskare bör, åtminstone, se liknande trender som påvisas i vår studie. Dock är det viktigt att ta hänsyn till kontext, meritvärde och huvudman.

Intern reliabilitet handlar om hur forskarna uppfattar och tolkar exempelvis en intervjusituation. En tolkning är alltid subjektiv och inom kvalitativa metoder finns det mer utrymme för olika tolkningar mellan forskare än vid kvantitativa metoder.¹¹⁵ I vår studie är vi, som bekant, två stycken som skriver. Detta är en fördel i tolkningen av empirin. Vi har efter varje intervjutillfälle haft möjligheten att tala med varandra om hur vi uppfattade intervjun, vad som gick bra eller mindre bra och vad vi bör tänka på inför nästa intervju. Eftersom vi hade samma moderator under alla sex fokusgruppsintervjuer så ökade detta studiens reliabilitet.¹¹⁶ Om vi skiftade moderator skulle det leda till en överhängande risk att frågorna formulerades och ställs på olika sätt till deltagarna. Detta ökar risken att eleverna på så vis tolkar frågorna på olika sätt. Detta skulle sänka reliabiliteten och i slutändan också tillförlitligheten för studiens resultat.

3.5.2 Validitet

Mäter studien det som den avser att mäta? Om en studie syftar till att depression hos en grupp, men mäter i själva verket aggression, då har studien dessvärre misslyckats med sitt syfte. Intern validitet handlar alltså om att mäta exakt det som studiens syfte avser att mäta. Vi anser att vår interna validitet är hög. Vi har även haft möjligheten att styra våra fokusgruppsintervjuer med moderatorn som ständigt strävande för att få våra frågor besvarade. Tillsammans har vi även senare gjort en tolkning (intern reliabilitet) efter varje intervju och bedömt att vi ligger på rätt spår och mäter rätt ting.¹¹⁷

Om studien lyckas hålla en hög extern validitet så är det större tillförlitlighet att det uppnådda resultatet även gäller för övriga fall och inte enbart för de observationer som har varit föremål för studien.¹¹⁸ För kvalitativa studier är detta oftast problematiskt då små grupp-, eller fokusgruppsintervjuer är oftast just för små för att kunna generaliseras.¹¹⁹ Dock har vi genom

---

¹¹³ Esaiasson, 2012, s. 63

¹¹⁴ Bryman, 2008, s. 149f, 376

¹¹⁵ Ibid

¹¹⁶ Wibeck, 2008, s. 76

¹¹⁷ Esaiasson, 2007, s. 100

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Bryman, 2008, s. 377

ett tydligt urval av skolor, genom meritvärde och huvudmän, skapat goda möjligheter för generalisering och replikering. Dessutom skapar den mängd genomförda fokusgruppsintervjuer (åtta stycken) en högre extern validitet.

3.6 Etiska riktlinjer

Vetenskapsrådet har fyra forskningsetiska principer. Samtliga är viktiga för studien.

Informationskravet innebär att samtliga intervjupersoner och undersökningsdeltagare måste känna till deras uppgift vid eventuellt medverkan, samt villkor för deltagande, i studien. Därmed är det viktigt att presentera uppgiften på ett tydligt sätt för vederbörande samt poängtera och tydliggöra att medverkan sker på en frivillig basis och kan avbrytas när som helst, vilket vi var mycket tydliga med inför varje intervjutillfälle.¹²⁰

Samtyckeskravet hänger ihop med informationskravet. Samtycke är givetvis viktigt för att all empiri-inhämtning, inom ramen för studien, sker på en frivillig basis. Det är av högsta vikt att deltagare inte, på något vis, påtvingas eller utsätts för påtryckningar för att medverka vidare, under exempelvis en intervjusituation, mot dennes vilja.¹²¹ Vi påtalade detta i kontakten med både rektorer och lärare. När vi senare träffade våra utvalda elever så påtalade vi att samtycke fortfarande gäller och att de kan avbryta intervjun när som helst. Det får alltså inte förekomma något beroendeförhållande mellan deltagare och forskare.¹²² Dock kan eleverna, som blev utvalda av sina lärare, känna ett viss beroendeförhållande till läraren. Om läraren mot förmodan, själv valde ut sex elever som denne anser kommer ge oss "bäst resultat", så kan dessa elever se vår intervju som ett "måste" och vill därmed eventuellt inte svika sin lärare. Då är frågan om hur stor möjlighet eleven har att "backa ur" intervjutillfällena och eventuellt gå emot lärarens förfrågan.

Konfidentialitetskravet handlar om hur information och känsliga uppgifter om exempelvis deltagare hanteras. Vad som är känsliga uppgifter kan variera från person till person och mellan olika samhällen. Om forskaren kan anta att uppgifter om deltagaren eller gruppen kan upplevas som kränkande, privata eller obehagliga så bör forskaren vidta åtgärder som försvårar för utomstående att identifiera dessa intervjupersoner. Även om inga namn, ålder eller kön nämns så kan andra detaljer vara avslöjande för utomstående, därmed bör forskaren vara extra försiktig med informationshanteringen.¹²³ Vid samtliga intervjutillfällen informerade vi kort om konfidentialitet. Vi frågade aldrig om namn, ålder, boende eller liknande. Anonymitet kan i vissa fall lovas av forskaren, men det kan senare leda till svårigheter för andra att granska och kontrollera forskarens resultat. Dock bör ändå vissa uppgifter anonymiseras ifall det är, för studien, helt oväsentligt med personuppgifter och namn.¹²⁴

---

¹²⁰ Vetenskapsrådet, 2002, s. 7

¹²¹ Vetenskapsrådet, 2002, s. 9 - 10

¹²² Ibid

¹²³ Vetenskapsrådet, 2002, s. 12

¹²⁴ Vetenskapsrådet, 2011, s. 68

Nyttjandekravet innebär att insamlad information om deltagarna inte heller får användas i icke-vetenskapliga eller i kommersiella syften. Information om deltagare för exempelvis inte ges ut till företag eller liknande. Likaså får information om deltagarna inte användas emot deltagare på något vis, exempelvis för att söka vård eller tvångsintagning.¹²⁵ Denna studie kommer enbart att användas i ett lärosyfte. All inspelat material har efter transkribering raderats. Även transkriberat material raderades efter analysen slutförande. Det är viktigt att tänka på vad forskaren faktiskt kan "lova" sina intervjupersoner. Kan exempelvis en forskare verkligen lova sekretess, tystnadsplikt och anonymitet? Alla allmänna handlingar är offentliga vilket är grundprincipen.¹²⁶ Vår empiri som har samlats in är dels insamlad via samtycke av eleverna och själva ämnet i sig bör anses vara harmlöst. Men vi har likväl arbetat mycket med anonymiteten och är medvetna om att uppsatsen senare blir offentlig.

4. Resultat/Analys

Resultat från fokusgruppsintervjuerna presenteras nedan utifrån tre teman. Likt teori-delen följer även denna del tre övergripande teman, (1) gymnasieskolan, (2) elevfaktorer och (3) föräldrar. Under varje tema återfinns flertal underrubriker som diskuteras och analyseras. Resultat från varje skola presenteras under varje underrubrik och jämförs därefter med övriga skolor och teori.

4.1 Gymnasieskolan

4.1.1 Friskolor/Kommunala skolor

De senaste decennierna har etablering av friskolor skett i snabb takt.¹²⁷ Med detta har den offentliga debatten för vilka krav som ska ställas på friskolor och om eleverna får en likvärdig utbildning utifrån om skolan eleven går på är kommunal eller fristående tagit fart.

En stor andel av de tillfrågade eleverna ansåg att det inte spelade någon större roll om skolan som de sökte var kommunal eller fristående. De elever som dock hade vissa invändningar kring denna fråga var i överlag positiva till kommunala skolor samtidigt som de riktade kritik mot friskolor.

Nedan följer en kort sammanfattning hur åsikterna var på de respektive skolorna.

- ❖ **Brandströmska skolan:** En betydande del av eleverna ansåg att det inte spelade någon större roll om de sökte sig till en kommunal eller fristående skola. För de elever som ändå funderade på en fristående skola var konkursrisken det viktigaste övervägandet.
- ❖ **Hjällboskolan:** Även vid Hjällboskolan var den viktigaste frågan om skolan riskerade att gå i konkurs. Här lyfts ett argument om skolan har varit verksam under en längre tid, om så är fallet så fungerar detta som en garanti för om skolan går i konkurs eller inte. De var även generellt sätt mer positiva till kommunala skolor än fristående.

---

¹²⁵ Vetenskapsrådet, 2002, s. 14

¹²⁶ Vetenskapsrådet, 2011, s. 67

¹²⁷ Skolverket, 2005, s. 4

- ❖ **Kålltorpsskolan:** Eleverna uppgav att de påverkades om skolan i fråga var fristående eller kommunal. Eleverna förklarade att det finns en risk att välja en fristående skola då skolan riskerar att gå i konkurs. Framförallt om skolan drivs av ett riskkapitalbolag.
- ❖ **Böskolan:** Det var överlag positiva åsikter om fristående skolor. Vissa elever sa att de inte tänkte alls på om skolan var fristående eller kommunal. Dock var det elever som sa att de tänkte mer hur skolan i fråga drivs efter att John Bauerskolorna gick i konkurs 2013.¹²⁸

Sammantaget var de intervjuade eleverna inte lika positivt inställda till privata som de var till kommunala skolor. Framförallt var det en oro för att dessa skolor skulle riskera att gå i konkurs. En elev från Kålltorpsskolan utvecklade detta i citat 1.

CITAT 1. *“Jag ville gå på Donner först. Det är en friskola men det tyckte inte mamma att jag skulle göra för att de kan få pengaproblem och så till exempel Hvitfeldska den kan ju inte bara stängas. Det är lite mer säkert att gå där.”*

Enligt SNS (2011) har tidigare framhållits att fristående skolor gärna utnyttjar elevernas okunskap kring skolan i fråga. Detta kan de göra genom att spara ner på undervisningen och antalet lärare utan elevernas vetskap. De satsar däremot mer på skolmaten och läromedel än vad de kommunala skolorna gör.¹²⁹ Detta kan tolkas som ett sätt för friskolorna att locka till sig nya elever. Fast många elever inte uttryckligen ansåg sig premiera fristående skolor gjorde de ändå detta genom att styrdes av dessa skolors strategier för att locka till sig nya elever. Trots att en betydande del av eleverna ansåg att det inte spelade någon roll om skolan de sökte till var kommunal eller fristående var det många elever som utgick bland annat från att maten på skolan ska vara god

CITAT 2. *“Jag ville inte gå på en skola som var kommunal. Det så att alla ska göra likadant. Jag tycker det är bättre när en skola kan bestämma lite mer själv och inte gör som alla andra gör. Ta tråkiga beslut som att spara ner på visa grejer. Det vill jag dom ska*

när de valde till gymnasiet. Detta kan tyda på att eleverna omedvetet i vissa fall premierade friskolor före kommunala skolor. Det var dock vissa friskolor eleverna var mer negativt inställda till. Det var framförallt skolor som drevs av aktie- eller riskkapitalbolag som eleverna uppgav att de hade valt bort när de hade upptäckt i vilken form skolan drevs i. En kille från Kålltorpsskolan uttryckte sig följande angående friständeskolor. Det enda

undantaget från detta var en elev på Böskolan som i citat 2, uppgav att denne hellre ville gå på en friskola än en kommunal skola.

Denna elev är den ende ur samtliga fokusgrupper som omnämner friskolor i direkt positiva ordalag. På grund av att denna elev går på en friskola kan denne ha formats av de värderingar som finns på denna skola och som eleven ger uttryck för. Det finns även sätt som friskolor använder sig av för att locka till sig andra grupper av elever som inte denna beskrivna bakgrund. Enligt SNS (2011) finns det studier som påvisar att vissa friskolor medvetet vill locka till sig icke resursstarka elever. Detta på grund av att de inte har lika hög betygsnivå som andra elever vilket kan tolkas att de inte ställer lika höga krav på skolorna som högpresterande elever gör. Detta får till följd att skolan i fråga kan spara in pengar genom att

¹²⁸ Sydsvenskan, 2013, ”John Bauer i konkurs”

¹²⁹ SNS, 2011, s. 68, 99ff

ta in dessa elever framför andra som har bättre kunskap om vilka krav som skola skall uppfylla.¹³⁰ Friskolornas strategi att locka med god mat och andra materiella fördelar för eleverna kan ses som ett sätt att locka till sig denna grupp av elever.

4.1.2 Öppet hus

En företeelse som är återkommande när elever i årskurs 9 ska välja gymnasium är att skolorna i fråga anordnar "Öppet hus". Detta möjliggör för eleverna att få besöka skolorna och ställa frågor till både lärare och elever som jobbar och studerar där. Detta för att eleverna ska få en bättre kunskap i vilken skola som skulle passa just dem.

Gymnasievalet kan, för många ungdomar, handla om identitet. Ungdomarna måste finna en utbildning där deras identitet och livsstil passar in. Studier har visat att ungdomar ofta känner att de inte passar in på alla utbildningar utan måste selektivt välja bland ett visst antal som de känner passar deras identitet och livsstil. Ungdomarna väljer en skola med andra elever som besitter likasinnade drömmar, skolprestationer, ambitioner och förväntningar vilket i en viss grad gör gymnasievalet till ett identitetsskapande val. Utöver identitet och livsstil har även "intressen, sociala relationer, utbildningsaspirationer och yrkes-, och karriärplaner" en stor inverkan på gymnasievalet.¹³¹ Därför fyller "Öppet hus" en viktig funktion för eleverna i gymnasievalet.

Nedan följer en kort sammanfattning om samtliga intervjupersoners inställning kring "Öppet hus".

- ❖ **Brandströmska skolan:** Enligt eleverna var "Öppet hus" ett av de bättre tillvägagångssätten att inhämta information på inför gymnasievalet
- ❖ **Hjällboskolan:** Eleverna har varit på "Öppet hus" på ett flertal skolor. Dock var vissa av dem en aning skeptiska till den information som de fick vid dessa besök. De trodde att de mest sa positiva saker och inte valde säga saker om skolan som inte var lika positiva.
- ❖ **Källtorpsskolan:** Eleverna hade överlag en mycket positiv inställning till "Öppet hus".
- ❖ **Böskolan:** Var väldigt positiva till "Öppet hus". Eleverna tyckte att de kunde prata med fler från skolan än vad de kunde göra vid gymnasiemässan.

Överlag var eleverna som deltog i fokusgruppintervjuerna positiva till "Öppet hus" som ett sätt att inhämta välbehövlig information inför gymnasievalet. Redan innan det var dags för gymnasievalet så hade många ett förutbestämt program som de skulle välja. Många menade att de innan gymnasievalet besökt ett eller flera gymnasieskolor, antingen själva, med kompisar eller med en förälder. I samtliga fokusgrupper nämns "Öppet hus" som en viktig del av gymnasievalet vilket hjälpte dem att skapa en god bild av det aktuella gymnasiet. Ofta hade eleverna ett antal olika skolor som de valde emellan. Utifrån dessa skolor försökte de välja en skola där de trodde de bäst skulle passa in och trivas. Framförallt var det viktigt för eleverna

---

¹³⁰ SNS, 2011, s. 70

¹³¹ Skolverket B, 2012 s. 28f

att hitta en skola där det går elever med liknande mål och drömmar.¹³² Vid "Öppet hus" får eleverna själva möjlighet att komma till skolan för att bilda sig en uppfattning om vad det är för typ av elever som går på dessa skolor. Detta kan också förklara varför eleverna gång på gång återvänder till "Öppet hus" som ett bra sätt att skaffa sig information på. Som tips till andra högstadiel elever som ska välja till gymnasiet rekommenderade en stor majoritet av eleverna "Öppet hus". Det är märkbart att eleverna tyckte att detta var ett bra sätt att skaffa sig information på inför gymnasievalet.

4.1.3 Gymnasiemässan

Gymnasiemässan i Göteborg och sker varje år och genomförs på Svenska mässan för kommunens niondeklassare. Detta för att de ska få möjlighet att träffa representanter från de olika skolorna för att få mer om just dessa skolor men även få allmän information om gymnasievalet i sig.

Av åtta fokusgrupper nämnde fem Gymnasiemässan som en källa till information. Ingen av fokusgrupperna i Hjällboskolan nämnde Gymnasiemässan och en av fokusgrupperna på Brandströmska skolan nämnde inte heller Gymnasiemässan. En genomgående trend och intryck av Gymnasiemässan är att samtliga skolor enbart förmedlade en positiv bild av sin skola. Flertal intervjupersoner menade att det inte skapade trovärdighet.

Nedan följer en kort sammanfattning av samtliga intervjupersoners inställning till Gymnasiemässan

- ❖ **Brandströmska skolan:** Gymnasiemässan nämndes knappt av någon elev. Det var dock en elev som nämnde att det var oklart vad denne tänkte välja fram tills dess att denne gick på gymnasievalet.
- ❖ **Hjällboskolan:** Det var ingen av de intervjuade eleverna som nämnde Gymnasiemässan.
- ❖ **Kålltorpsskolan:** En majoritet av eleverna som uttalade sig om Gymnasiemässan gjorde detta i negativa ordalag. Dock fanns det några elever som tyckte Gymnasiemässan var ett bra sätt att skaffa sig information på.
- ❖ **Böskolan:** Uppfattningen om Gymnasiemässan var tudelad. En liten majoritet av eleverna hade en negativ uppfattning om Gymnasiemässan.

De tillfrågade eleverna hade i överlag en negativ inställning till Gymnasiemässan. En återkommande uppfattning var att skolorna försökte ge en tillrättalagd bild av hur det var att gå på den respektive skolan. Även bemötandet från många skolrepresentanter, vid Gymnasiemässan, kunde ha varit bättre enligt ett flertal elever. Det var också elever som uppgav att de fick en viss inblick och uppfattning om olika gymnasieskolor vilket även var, i en viss mån, vägledande för gymnasievalet. En intervjuperson från Böskolan menade i citat 3, att intresset för Gymnasiemässan i klassen

CITAT 3. *"Det kändes när man gick på den där gymnasievalet. Alla sa bara att skolorna var hur bra som helst. Det var ingen som kunde säga något dåligt. Då känns det inte som att man får den helt rätta bilden av skolan för jag tror inte det finns någon skola som är helt perfekt där alla trivs hur bra som helst. Därför tror jag att det är bra att prata med dom som man känner som går där".*

---

¹³² Ibid

var relativt svårt och utvecklade detta vidare.

Trots att merparten av eleverna hade en negativ inställning till Gymnasiemässan fanns det en elev vid Böskolan som var väldigt positiv till detta arrangemang. En förklaring till varför denna elev var så pass mer positiv till Gymnasiemässan än de andra eleverna kan ha att göra med tidpunkten av deras besök. De flesta som uttryckte en negativ inställning till gymnasie-mässan sa även att det var väldigt mycket folk som var där vid deras besök. Detta kan ha medfört att de inte hade möjlighet att prata ostört så pass länge med de olika personerna från de respektive skolorna som de hade velat. Eleven vid Böskolan däremot uppgav att denne hade varit på Gymnasiemässan vid en tid då det inte var så mycket folk där. Detta möjliggjorde för denna elev att ställa sina frågor i lugn och ro. Det var inte enbart tillfället av besöket som gav denna elev en annan uppfattning av Gymnasiemässan. Det framkom även genom intervjun att eleven hade en vilja få reda på så mycket som möjligt om de olika skolorna innan denne gjorde sitt val och var villig att lägga ner den tiden som krävdes för detta.

Enligt en rapport ifrån Skolverket (2012) så är elevens skolprestationer vitala för att denne ska kunna ta till sig information om gymnasievalet.¹³³ Rapporten lyfter även den problematik som kan uppkomma för elever som går på skolor i invandrartäta områden. Då kan elever med utländsk bakgrund få en försämrade kontakt med det svenska språket. Detta kan i sin tur också påverka den enskilda elevens förutsättningar att ta till sig information som kan vara relevant i gymnasievalet.¹³⁴ På grund av att denna elev gick på en skola där denna problematik inte fanns så kan detta vara en förklaring till varför denna elev fick en positiv syn på Gymnasiemässan. Eleven var också påläst och intresserad av att ta till sig så mycket information som möjligt vid detta besök.

Det finns tydliga skillnader i olika marknadsföringsstrategier som skolorna använder sig av och vad skolorna tror att eleverna värdesätter. Det finns även en distinktion mellan elever och deras föräldrars åsikter om vad en bra skola ska kunna erbjuda. Detta gör det problematiskt för skolorna att marknadsföra sig på ett effektivt sätt då elevers och föräldrars värderingar kan gå isär. Detta kan göra det problematiskt för skolorna att uppnå högt söktryck till sina program. I elevernas fall finns det forskning som visar på att det är framförallt "icke akademiska faktorer" som eleverna värdesätter.¹³⁵ Detta kan vara en förklaring till att majoriteten av de intervjuade eleverna hade en negativ inställning till Gymnasiemässan. Elevernas förväntningar om vad de hoppades få reda på infriades helt enkelt inte. En del intervjupersoner menade på att många gymnasieskolor lockade med godis, glass, gymkort och andra gratisprylar vilket också kunde skapa ett oseriöst intryck. Fast okunskap kan vara en medverkande faktor till varför skolor agerar som de gör för att locka till sig elever kan det även finnas andra förklaringar. Gymnasiemässan som ett forum för de kommande gymnasieeleverna har sina brister. Det som eleverna har under intervjuerna uppgett att de vill få reda på om de olika skolorna kan vara svårt för skolorna att föra fram via

---

¹³³ Skolverket B, 2012 s. 14

¹³⁴ Skolverket B, 2012 s. 11

¹³⁵ SNS, 2011, s. 69

Gymnasiemässan. Detta kan vara saker som hur stämningen är på skolan och vad för slags elever som går där. Detta är något som är svårt för skolrepresentanterna att kunna delge eleverna enbart via besöket på Gymnasiemässan.

4.1.4 Studievägledare

Studievägledaren har till i uppgift att stödja eleverna inför deras framtida studier så att dessa elever gör väl underbyggda val. Det är även tanken att studievägledningen ska vara likvärdig och inte påverkas av vilken skola eleven går på. ¹³⁶

Inställningen till studievägledarens roll i gymnasievalet var tudelad. Eleverna vid Brandströmska- och Hjällboskolan var i överlag positiva. Eleverna vid Kålltorp- och Böskolan var istället mer kritiska till den hjälp de fick utav skolans studievägledare. Detta kan tolkas som att eleverna på Hjällboskolan och Brandströmska skolan förlitade sig mer på studievägledaren än vad eleverna vid Kålltorp - och Böskolan gjorde.

Nedan följer en kort sammanfattning om intervjupersonernas åsikter kring studievägledarna.

- ❖ **Brandströmska skolan:** Eleverna var relativt positiva till träffen med studievägledaren. De tyckte dock att de fick en bra information kring vilka linjer och vilka intagningspoäng som var på de respektive skolorna.
- ❖ **Hjällboskolan:** Det diskuterades inte så mycket om skolans studievägledare. De elever som ändå tog upp ämnet uttryckte att de fick mycket bra information om de olika skolorna som de var intresserade av.
- ❖ **Kålltorpsskolan:** Det var en samstämmig kritik i studievägledarens nytta i gymnasievalet. Det var ingen av de tillfrågade eleverna som uppgav att träffen med studievägledaren hjälpte i deras gymnasieval.
- ❖ **Böskolan:** Det var väldigt tydligt att eleverna inte var nöjda med det som skolans studievägledare hade att tillföra. Detta kan också bero på att studievägledaren har varit sjuk en längre tid.

Varför denna skillnad i inställning till skolans studievägledare kan skönjas, tas upp i rapporter från både Skolverket och Skolinspektionen. Här slår myndigheterna fast att föräldrarnas akademiska som sociala bakgrund spelar in i hur delaktiga föräldrarna har varit i gymnasievalet. Framförallt är det föräldrarnas utbildningsbakgrund som väger tyngst. ¹³⁷ Kålltorp- och Böskolan ligger centralt beläget i staden. Även elevernas höga snittbetyg kan också indikera att föräldrarna till dessa elever även har bättre socioekonomiska förutsättningar. Detta kan vara en förklaring till varför dessa elever var negativt inställda till studievägledarens betydelse i gymnasievalet. Dessa elever fick en stor hjälp från sina föräldrar. Något som eleverna från Brandströmska- och Hjällboskolan inte fick. Då framstod den hjälp eleverna fick från skolans studievägledare som mer användbar. En elev vid Brandströmska skolan tog, i citat 4, upp en viss kritik mot

CITAT 4. "Asså hon kan inte säga om en skola är bra eller dålig.. hon kan inte säga att den är dålig.. hon får bara säga att den är bra.. hon kan inte heller rekommendera en väldigt bra skola.."

¹³⁶ Skolverket B, 2013, s. 5

¹³⁷ Skolverket A, 2012, s. 8. Skolinspektionen, 2012, s. 26

studievägledaren.

Detta var något som var representativt för vissa elevers inställning till studievägledaren. De kände för det mesta att på grund av att studievägledaren var tvungen att vara neutral när det gäller sin inställning till de olika skolorna kunde eleverna inte få någon bra information som gjorde de mer säkra på vilken skola de skulle välja. Det framgick dock att de kunde få användbar information som exempelvis vilka poäng som behövs för att komma in på en viss skola.

4.2 Elevfaktorer

4.2.1 Lätt eller svårt val?

Hur svårt och komplext gymnasievalet upplevs är i högsta grad subjektivt. Under fokusgruppsintervjuerna ställde vi frågan till intervjupersonerna och fick se skilda uppfattningar om gymnasievalet.

När vi frågade intervjupersonerna, i samtliga fokusgrupper, om gymnasievalet var lätt eller svårt fick vi genast en rad olika svar. I varenda fokusgrupp fanns det minst två personer eller fler som tyckte att valet av gymnasium var ett lätt val. Dessa personer hade oftast en relativt klar bild av vilket program de ville studera och kunde därefter välja skola. Att valet av program är lätt behöver nödvändigtvis inte betyda att valet av skola är lätt. Men genom att veta vilket program som är mest intressant så utesluts många skolor och slutgiltiga valet kan stå mellan ett fåtal skolor. Dock var eleverna, generellt, mer säkra på val av program än val av skola. Det vanligaste mönstret var att eleven hade bestämt sig för ett program, utifrån detta valde eleven sedan ut ett antal skolor som tillhandahöll detta program. Slutligen valdes en skola som eleven kände överensstämde med dennes preferenser.

Var gymnasievalet ett lätt eller svårt val?

- ❖ **Källtorpskolan** (kommunal, 237 MV) - Majoriteten av eleverna tyckte att gymnasievalet var ett svårt val. Det var enbart en person som uppgav att val var lätt.
- ❖ **Böskolan** (fristående, 234 MV) - En majoritet ansåg att gymnasievalet var enkelt.
- ❖ **Hjällboskolan** (kommunal, 153 MV) - Majoriteten tyckte att gymnasievalet var svårt. De elever som ändå uttalade sig i frågan tyckte det var antingen relativt enkelt eller att detta berodde på vilka betyg man har.
- ❖ **Brandströmska skolan** (fristående, 197 MV) - Det var tudelat i om gymnasievalet var ett svårt val eller inte. Det var ungefär lika många som ansåg att det var ett relativt lätt val som det var elever som tyckte det var ett svårt val.

Utifrån fokusgrupperna ser vi att det skiljer sig mycket i hur lätt eller svårt gymnasievalet upplevs. Många elever upplevde valet som svårt och tidskrävande på grund av att dess stora betydelse. Många uppgav att framtidsplanerna var styrande vilket underlättade i valet av

program, dock inte i valet av skola. Det sistnämnda valet var överlag det svårare val enligt intervjupersonerna. Enligt Skolverket (2013) funderar många ungdomar på framtiden och mål i samband med gymnasievalet. Många elever kan uppleva att de inte är riktigt mogna för gymnasievalet.¹³⁸ I enbart en fokusgrupp fanns det en tjej som hade bestämt sig för skola, men hade ingen som helst uppfattning om vilket program hon skulle välja. Enligt Skolverket (2013) blir gymnasievalet extra tufft i Göteborgs stad grund det stor utbudet. Dessutom skapar höga antagningspoäng en oro bland många elever.¹³⁹

4.2.2 Vänner och kamrater

I detta avsnitt diskuteras kompisars eventuella inverkan på gymnasievalet. I hur stor utsträckning låter sig elever styras och påverkas av sina kompisar? Avsnittet kommer även diskutera om så kallade "kompisval" förekommer där elever (o)medvetet väljer sina kompisars preferenser.

Som en elev i grundskolan är kompisarna ständigt närvarande och tillgängliga. Samtliga fokusgrupper delade uppfattningen om att kompisarna är en viktigt kommunikationspartner inför det stundande gymnasievalet. Kompisarnas åsikter och val är däremot inte, nödvändigtvis, avgörande i ens egna val av gymnasium. Fokusgrupperna skiljde sig åt i hur kamraternas val påverkade deras egna resonemang och slutgiltiga val.

- ❖ **Kålltorpsskolan** (kommunal, 237 MV) - Blandad respons, dock menar majoriteten att de *inte* påverkas av kompisarnas val.
- ❖ **Böskolan** (fristående, 234 MV) - Blandad respons, dock menar majoriteten att de *inte* påverkas av kompisarnas val.
- ❖ **Hjällboskolan** (kommunal, 153 MV) - Blandad respons, dock menar majoriteten att de *påverkas* av kompisarnas val.
- ❖ **Brandströmska skolan** (fristående, 197 MV) - Ingen av grupperna påstår att de har påverkats av kompisarnas val.

Eleverna vid Kålltorpsskolan menade att om många kamrater valde en specifik skola, såsom Polhemsgymnasiet, kunde detta eventuellt fungera som en bekräftelse på att skolan i sig är en bra sådan. Dock menade flertalet på Kålltorpsskolan att det var just denna "bekräftelse" på att skolan är bra som är det viktiga, inte faktumet att en eller flera kompisar hade valt skolan. Tvärtom kan gamla kompisar vara något som undviks vid valet av gymnasium. En elev från Kålltorpsskolan menade att han medvetet undvek att välja vissa skolor där han visste att många av hans gamla kamrater skulle gå. Gymnasievalet kan också, precis som Skolverket (2013) nämnde, fungera som en

CITAT 5. "Asså, man har tänkt på det men jag valde tillslut att söka till en skola som ingen av mina vänner sökte till. Det känns både bra och inte bra. Det känns som att man kan börja ett nytt liv med nya vänner och nya möjligheter men det är svårt om man inte känner så många där så och man lämnar sina gamla kompisar."

---

¹³⁸ Skolverket A, 2013, s. 123 - 124

¹³⁹ Ibid

nystart.¹⁴⁰ En nystart med ny skola och kamrater lockar en del elever som även citat 5 visar.

Liknande tendenser sågs vid Böskolan där flertal intervjupersoner var öppna inför möjligheten att komma till en helt ny miljö och socialt sammanhang. En intervjuperson från Böskolan uppgav exempelvis att kompisval förmodligen var mycket vanligt, men till sin egen klass försvarade samma intervjuperson att det inte förekom kompisval i just dennes klass. Kompisarnas val kunde, enligt Böskolans intervjupersoner, användas som en indikation om vilka gymnasier som är populära och mindre populära. Detta kunde tolkas som en "bekräftelse" vilket intervjupersonerna söker hos varandra i hopp om att uttyda skolor som är "inne" och "ute". Dock finns det klara skillnader mellan olika fokusgrupper beträffande kompisval. En elev från Hjällboskolan uppgav att denne kommer välja utefter kamraternas preferenser och gav som förklaring att kompisarna är viktiga.

Liknande tendenser fanns hos andra fokusgrupper, dock är det enbart vissa elever på Hjällboskolan som, uttalat, gör medvetna kompisval. Varför detta enbart återfinns på Hjällboskolan kan tolkas på olika vis. Eventuellt påverkas samtliga fokusgrupper av kompisarna, vare sig det är medvetet eller omedvetet. Elever från Kålltorpsskolan och Böskolan har tydligt uttryckt att kompisars val mest fungerar som informationskälla, och en form av "bekräftelse". En av dessa elever menade att det var en nystart, en möjlighet att skaffa fler vänner och ytterligare bredda sitt sociala nätverk. I Hjällboskolan var det däremot viktigt att hålla ihop med de gamla kompisarna. En tolkning skulle kunna vara att en del av Hjällboeleverna eventuellt har sämre självförtroende och självkänsla. Det kan upplevas som skrämmande och tufft att hamna på en ny skola (utan gamla kompisar) och givetvis blir det betydligt svårare om självförtroendet och självkänslan är låg. Även Skolverket (2013) uppgav att mycket ansvar hamnar på den enskilde eleven att knyta nya sociala kontakter och nätverk.¹⁴¹ Varför Hjällboeleverna skulle ha sämre självkänsla eller självförtroende är givetvis enbart en spekulation, men det kan grunda sig i uppväxten, föräldrarnas bakgrund eller stigmatisering eller territoriell stigmatisering.¹⁴²

4.2.3 Betyg

När eleverna gör sina val till gymnasiet spelar betygen in i vilken skola och linje de kan bli antagna till. Hur stor inverkan betygen har på elevernas val kan vara något som kan variera. Olika typer av hinder i gymnasievalet diskuteras, dessa hinder kan se olika ut beroende på betyg och socioekonomisk bakgrund.

---

¹⁴⁰ Skolverket A, 2013, s. 110f

¹⁴¹ Skolverket B, 2013, s. 123f

¹⁴² En social grupp, som av övriga samhället anses vara problematisk, kan utsättas för stigmatisering. Detta innebär att en viss etnisk eller religiös grupp kan, enligt övriga samhällets normer, ha opassande beteende, utseende, arbete eller liknande (Lalander & Johansson, 2010, s. 118-119). Alltså ett normbrytande beteende som i sin tur går emot samhällets förordningar, normer och regler. Det övriga samhället försöker i detta fall avhumanisera den stigmatiserade gruppen, det vill säga att på något vis ta ifrån gruppens mänskliga värdighet. Fokus är på ett "stigma", alltså något hos den stigmatiserade gruppen som är annorlunda och avvikande från resterande samhället (Lalander & Johansson, 2010, s. 145-146). Stigmatisering kan även ske av exempelvis hela stadsdelar, så kallad "territoriell stigmatisering" (Wacquant, 2007).

Betyg och antagningspoäng diskuterades i samtliga fokusgrupper. På frågan om det fanns något som hindrade eleverna att söka sig till den skola eller program som de helst vill gå på var antagningspoängen en av de vanligaste förklaringarna. Betygen räckte inte till och antagningspoängen var för höga. Det var framförallt vissa elever från Hjällboskolan som såg betygen som ett hinder.

Var betygen ett hinder i valet av gymnasievalet?

Källtorpsskolan (kommunal, 237 MV) - Generellt inget hinder

Böskolan (fristående, 234 MV) - Generellt inget hinder

Hjällboskolan (kommunal, 153 MV) - Nämns som hinder av minst sex personer¹

Brandströmska skolan (fristående, 197 MV) - Generellt inget hinder

Från övriga tre skolor ansågs inte betygen utgöra ett hinder, snarare nämndes andra hinder på dessa skolor. En intervjuperson från Källtorpsskolan menade att han inte har några problem med betygen, snarare föräldrarna som ville att han ska gå naturvetenskapliga programmet. Detta är något som har varit bestämt sedan han var liten pojke, menade eleven. Detta kan tolkas som ett hinder i sig att eleven på Källtorpsskolan inte kan välja fritt bland Göteborgs gymnasieskolor på grund av sina föräldrar medan eleven i Hjällboskolan hindras av sina betyg. Skolverket (2013) menade att låga eller höga betyg kan innebära att elever måste pendla långa avstånd för att gå på gymnasieskola då andra alternativa skolor, av olika skäl, kan vara uteslutna. Eftersom vissa skolor exkluderas av

olika anledningar, blir även urvalet av skolor mindre och valet blir därmed mer komplext för eleverna.¹⁴³ Enligt OECD (2011) har variationen mellan hög- och lågpresterande elever ökat i Sverige mellan 2000 och 2009. Variationen har berott främst på att de lågpresterande eleverna har börjat prestera ännu sämre medan de högpresterande har legat på samma nivå genom åren.¹⁴⁴

Om vi undersöker variationen i meritvärdet mellan Hjällboskolan och Källtorpsskolan så är det en mellanskillnad på 84 i meritvärde ($237 - 153 = 84$).¹⁴⁵ Med dagens fem-gradiga betygsskala från A till E hamnar Hjällboskolan genomsnittligt på 9.5 ($153/16 = 9.5$). Alltså har eleverna på Hjällboskolan genomsnittligt 9.5 i betyg, med andra ord ligger dem strax under ett E i dagens betygssystem eller strax under ett G enligt gamla betygssystemet. Vårt att notera är att dessa siffror gäller niornas slutbetyg. Hela 56 % av alla nior från Hjällboskolan kom ut med ofullständiga betyg (underkänt i minst två ämnen eller fler) läsåret 2012/2013 medan 37 % hade uppnått målen i samtliga ämnen. Om vi jämför dessa siffror med Källtorpsskolan (som ligger på nästan samma meritvärde som Böskolan, alltså 237) hamnar vi på genomsnittligt värde av 14.8 för Källtorpsskolan ($237/16 = 14.8$). Detta innebär att eleverna på Källtorpsskolan ligger genomsnittligt strax under ett C med dagens betygssystem eller strax under ett VG med gamla betygssystemet. På Källtorpsskolan når 88 % av alla elever målen i samtliga ämnen. Vad gäller underkända saknas tyvärr uppgifter på SIRIS. Siffrorna

¹⁴³ Skolverket A, 2013, s. 13f

¹⁴⁴ OECD, 2011, s. 26

¹⁴⁵ **Meritvärdet** utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (E=10, D=12,5, C=15, B=17,5, A=20 samt tidigare G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng (Skolverket, SIRIS).

blir nästintill identiska för Böskolan som hamnar på 14.6. För Brandströmska skolan är värdet 12.3, alltså strax under D med dagens betygssystem och strax över G med gamla betygssystemet.

Att 56 % av samtliga elever från Hjällboskolan har underkänt i minst två ämnen eller fler då de går ur nian tolkar vi som en hög siffra och skillnaden mellan skolorna speglar en enorm polarisering i Göteborg stad. Elever på Hjällboskolan menade att betygen skapade hinder för dem i gymnasievalet, denna bild bekräftas tydligt av siffrorna ovan. Majoriteten av Hjällboelevernas gymnasieval begränsas därmed till gymnasieskolor med lägre antagningspoäng. På Göteborgsregionens kommunalförbunds hemsida (GR) kan vi finna antagningsstatistik till gymnasieskolan från varje år där vissa gymnasieskolor har klart lägre antagningspoäng än andra.¹⁴⁶ Exempelvis syns Angeredsgymnasiet, Bräcke gymnasiet och Cybergymnasiet. I båda fokusgrupperna på Hjällboskolan nämndes både Bräcke gymnasiet och Angeredsgymnasiet som ett bra alternativ av flertal elever, dock inte alla. På de tre övriga skolorna hade exempelvis Angeredsgymnasiet ett mindre bra rykte.

Skolornas antagningspoäng fungerade även som en viktig indikator för vilken standard som skolorna håller. Samtliga skolor, förutom Hjällboskolan, var samstämmiga i uppfattningen att ju högre antagningspoäng som krävdes för att komma in på en viss skola desto bättre var skolan. Det var framförallt elever från Böskolan och Brandströmska skolan som ansåg att detta var en viktig indikator. Det kan tolkas som att många elever eftersträvar jämnduktiga kamrater på gymnasiet och därmed blir höga antagningspoäng viktiga. I samtliga fokusgrupper omnämns att höga antagningspoäng säger mycket om eleverna på skolan. Ifall eleverna är duktiga, ambitiösa och skötsamma. På samtliga skolor kunde exempelvis intervjupersonerna nämna en eller flera skolor där majoriteten har höga betyg, en så kallad "pluggskola". Likaså kunde mindre bra skolor också nämnas med elever som inte "bryr sig" om skolan eller valet av gymnasium. Exempelvis nämndes Angeredsgymnasiet som ett sådant gymnasium.

4.2.4 Socioekonomisk och sociokulturell bakgrund

Är det fritt fram för elever i Göteborg att söka samtliga program vid samtliga gymnasieskolor? Eller finns det osynliga hinder för enskilda elever och grupper? Gäller det fria skolvalet för alla, eller är det enbart vissa som har reell valfrihet i gymnasievalet? Nedan diskuteras och presenteras gymnasievalet ur ett socioekonomiskt perspektiv.

De fyra skolorna som vi besökte ligger i olika stadsdelar runtom i Göteborg. Utan att direkt fråga fokusgrupperna om deras sociala bakgrund gjorde vi ändå göra en tolkning av deras bakgrund.¹⁴⁷

❖ **Källtorpsskolan** (kommunal, 237 MV)

- Majoriteten av intervjupersonerna var personer med svensk bakgrund

---

¹⁴⁶ Göteborgsregionens kommunalförbunds hemsida (2012)

¹⁴⁷ Givetvis kan vi ha en felaktig uppfattning om elevernas etniska eller nationella tillhörighet. Vi valde dock att inte fråga eleverna rakt ut om detta eftersom det kan vara känsligt i vissa fall.

- ❖ **Böskolan** (fristående, 234 MV) - Majoriteten av intervjupersonerna var personer med svensk bakgrund
- ❖ **Hjällboskolan** (kommunal, 153 MV) - Majoriteten av intervjupersonerna var personer med utländsk bakgrund
- ❖ **Brandströmska skolan** (fristående, 197 MV) - Majoriteten av intervjupersonerna var personer med utländsk bakgrund

Antal utlandsfödda

Örgryte - Härlanda - Andel (%) födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands 17.7 %.

Östra Göteborg - Andel (%) födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands 55.0 %.

Angered - Andel (%) födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands 70.6 %.

Hjällboskolan och Brandströmska skolan hade en majoritet av personer med utländsk bakgrund medan Böskolan och Kålltorpsskolan hade en majoritet av personer med svensk bakgrund. Hjällboskolan och Brandströmska skolan som har lägst meritvärde bestod alltså mestadels av personer med utländsk härkomst.

Enligt Skolverket (2012) har en skolas geografiska läge en viss inverkan på elevernas resultat. Elever som bor i invandrartäta områden tenderar inte att komma i kontakt med det

svenska samhället eller språket i lika hög utsträckning, vilket således påverkar deras skolresultat.¹⁴⁸ Hjällboskolan ligger i Angereds stadsdelsförvaltning medan Brandströmska skolan ligger i Gamlestaden, Östra Göteborgs stadsdelsförvaltning. Böskolan och Kålltorpsskolan ligger båda i Örgryte - Härlanda stadsdelsförvaltning. Rent geografiskt ligger skolorna med låga respektive höga resultat relativt nära varandra.¹⁴⁹ Det är stora demografiska skillnaderna mellan dessa stadsdelsförvaltningar. Framför allt skiljer sig Östra Göteborg och Angered från Örgryte - Härlanda. Nedan presenteras statistik från de tre olika stadsdelsförvaltningarna. Precis som i fokusgrupperna presenteras en liknande bild av stadsdelarna med en större andel utrikesfödda i Angered och Östra Göteborg än i Örgryte - Härlanda.

Eftergymnasial utbildning

Örgryte - Härlanda - Över 60 % har eftergymnasial utbildning.

Östra Göteborg - Drygt 40 % har eftergymnasial utbildning.

Angered - Drygt 30 % har eftergymnasial utbildning.

Arbetslöshet

Örgryte - Härlanda - Arbetslöshet 18 - 64 var 4.6 % under oktober 2012

Östra Göteborg - Arbetslöshet 18 - 64 var 12.0 % under oktober 2012

Angered - Arbetslöshet 18 - 64 var 14.2 % under oktober 2012.

Sysselsättningsgrad

Örgryte - Härlanda - Samtliga 16 - år = 64.0 %, 20 - 64 år = 78.3 %, 25 - 64 år = 81.5 %

Östra Göteborg - Samtliga 16 - år = 47.1 %, 20 - 64 år = 57.7 %, 25 - 64 år = 59.8

Angered - Samtliga 16 - år = 45.6 %, 20 - 64 år = 55.9 %, 25 - 64 år = 58.0 %

(Göteborgs stad, 2011)

Enligt Skolverket (2013) tenderar elever med utländsk härkomst, i fler fall än svenska elever, misslyckas med att uppnå behörighet till gymnasieskolan eller universitets- och

¹⁴⁸ Skolverket A, 2012, s. 11

¹⁴⁹ Göteborgs stad, 2013

högskolestudier. Detta beror i hög grad av socioekonomiska förhållanden.¹⁵⁰ Elever tenderar även att uppnå lägre resultat ifall de går i skolor där en stor andel av eleverna har utländsk bakgrund, dock är detta nära förankrat med föräldrarnas utbildningsnivå, sysselsättningsgrad samt inkomst.¹⁵¹ Om vi återigen undersöker statistik från Göteborg så finner vi följande information om den sociala bakgrunden för våra tre stadsdelsförvaltningar.

Det kan tolkas som att intervjupersonerna från Örgryte - Härlanda har en klart annorlunda social bakgrund än eleverna från Hjällboskolan och Brandströmska skolan. En majoritet av eleverna på Kålltorpsskolan och Böskolan har föräldrar med eftergymnasial utbildning och arbetslösheten på 4.6 % är mycket lägre än exempelvis Angereds 14.2 %. Den sociala bakgrunden relaterar i hög grad med föräldrarnas utbildningsbakgrund. Invånarna i Örgryte - Härlanda kan tolkas som en medelklass i detta fall. Enligt Skolverket (2012) kan vissa klasskillnader i gymnasievalet påvisas i flertal sociologiska studier. Dessa pekar på att medelklassens ungdomar enbart har naturvetenskapliga programmet som alternativ inför gymnasievalet. Det kan vara det enda tänkbara valet för dem själv men även för deras föräldrar. Enligt Skolverket (2012) har naturvetenskapliga programmet en överrepresenterad andel elever från "högre socialt ursprung".¹⁵² Naturvetenskapliga programmet nämndes frekvent vid både Böskolan och Kålltorpsskolan. Vid dessa två skolor förekom resonemang kring valet av naturvetenskapliga program där vissa uppoffringar måste göras men som i slutändan kan vara värt mödan. Exempelvis kan valet innebära mindre tid med kompisar och mer tid till studierna. Utöver faktum att naturvetenskapliga programmet kan tänkas vara ett av de mer, om inte det mest, populära programmet för eleverna i Örgryte - Härlanda, finner vi också ett par andra resonemang. En elev från Böskolan menade att situationen för personer med svensk bakgrund kan bli problematisk om de skulle gå på en invandrartät skola istället för en skola där majoriteten har svensk bakgrund.

CITAT 6. "Om någon av oss som är född i Sverige går på en skola där det inte är så många som är födda i Sverige. Då blir det ju lite jobbigare. För man kanske inte får sin fulla potential (...) det blir jobbigare att gå på en skola där personer precis har kommit till Sverige som inte kan språket eller vad lärarna säger eller kan skriva. Det är ju klart skolan får dåligt rykte då och att dom får sämre betyg. Man kan inte lära sig lika mycket."

I citat 6 använder eleven ordet "oss" vilket kan tolkas som att det i sammanhanget måste finnas ett "dom", alltså alla människor som inte är födda i Sverige. Eleven utgår ifrån att personer med svensk bakgrund inte kan nå sin fulla potential i en klass med utrikesfödda klasskamrater. Detta för tankarna till "statusskolor" och "invandrarskolor" som tydligt beskriver vem eller vilka som går på de olika skolorna.¹⁵³ Detta uttalande kan också kopplas till elevhierarkier inom skolvärlden. Det kan tolkas som att eleven själv anser sig tillhöra en högre och mer eftertraktad elev-typ som därmed inte "bör eller kan" gå på en "invandrarskola". Hierarkier skapas av skolorna vilket alltså styr beteendet

¹⁵⁰ Skolverket A, 2013, s. 13f

¹⁵¹ Skolverket A, 2012, s. 11

¹⁵² Skolverket A, 2012, s. 8

¹⁵³ Skolverket A, 2013, s. 11

hos föräldrar och elever enligt OECD (2010). Vita elever med god socioekonomisk bakgrund är högst i hierarkin och enbart dessa kan ha access till de mest prestigefyllda skolorna.¹⁵⁴

I en fokusgrupp på Kålltorpsskolan menade en elev att folket i hans stadsdel eventuellt är lite "bortskämda" och valde därmed bort vissa skolor, medan folk i andra stadsdelar kan mycket väl tycka att gymnasieskolor såsom Bräcke gymnasiet och Burgårdens gymnasium är bra sådana. Gruppen menade att Bräcke gymnasiet säkerligen är bra ifall den enskilde vill gå på byggprogrammet eller liknande. Resonemanget visar en tydligt uppfattad distinktion mellan stadsdelar i Göteborg. Det kan tolkas som att exempelvis byggprogrammet på Bräcke gymnasiet inte är särskilt attraktivt för just Kålltorpsskolans ungdomar men intervjupersonerna menar att det alternativet säkerligen intressant för "andra". På Brandströmska skolan och Hjällboskolan talades det inte om de "andra" eller om personer med svensk eller utländsk bakgrund. Där nämndes snarare "pluggskolor" och exempelvis "märkeskläder" som indikationer på skolor som eventuellt inte passar dem.

I en av fokusgrupperna vid Kålltorpsskolan presenterades en annorlunda bild av "vi och dom - tänkandet" till skillnad från Böskolan. Det var framförallt en kritisk bild av Göteborgs stad. Citat 7 lyfter fokus från etnicitet och "vi och dom - tänkandet" till ett mer strukturellt plan.

CITAT 7. *"Sverige har en av Europas mest segregerade stad. Helt seriöst. Det tar lång tid att ta sig från Angered till centrala Göteborg för man byggde väldigt konstigt. Då kanske det inte är så konstigt att man inte vill ta sig ut dit. Så det tror jag absolut.. asså i förorterna vill folk inte gå för det blir en segregation och det skapar ett dåligt rykte tror jag."*

Göteborgs bostadssegregations kännetecknas av att personer med svensk bakgrund flyttar ut medan personer med invandrabakgrund flyttar in till staden.¹⁵⁵ Skulle det kunna vara så att skolresultaten i Hjällboskolan skulle öka om förorten hade byggts annorlunda? Det kan tolkas som att fler egnahem (villaområden) i Hjällbo skulle hjälpa Hjällboskolan till högre genomsnittliga skolresultat.

4.2.5 Identitet

Är gymnasieskolorna i Göteborg nischade efter en viss typ av elever? Är gymnasieskolorna i sig identitetsskapande genom att dess elever säger något om skolan?

I flertal fokusgrupper talade intervjupersonerna om att deras kommande gymnasieskola måste ha bra "stämning". I samtliga fokusgrupper sade intervjupersoner att personerna som går på en skola är det absolut viktigaste med skolan. Vilka som går på skolan säger mycket om skolan menar intervjupersonerna. En elev från Böskolan diskuterar just detta i citat 8. Enligt Skolverket (2012) handlar gymnasievalet i hög grad om identitet. Ungdomar söker efter en skola med likasinnade kamrater med likartade ambitioner, skolprestationer och

CITAT 8. *"... det finns gymnasier som man förknippar med vissa stereotyper och sådär. Det där är en brat-skola och det där är en emo-skola och det där är en nörd-skola. Typ sådär. Ni fattar väl va jag menar? Då kanske man vill vara där man själv passar in"*

---

¹⁵⁴ OECD, 2010, s. 65

¹⁵⁵ Andersson, Bråmås & Hogdal, 2009, s. 10

drömmar.¹⁵⁶ I fokusgrupperna var de dock få som tydligt kunde uttala sig om varför de passade eller inte passade in i en skola. En elev från Brandströmska skolan beskriver eleverna från Hvitfeldska gymnasiet som "A-barn". Eleven beskriver hur hela atmosfären och människorna på skolan inte passade denne överhuvudtaget. Alla på Hvitfeldska gymnasiet var på ett sätt och medan eleven i fråga var helt "annorlunda".

CITAT 9. "man kunde läsa av deras personlighet.. direkt alltså (...) verkligen A-barn... man såg liksom att dom var villiga att spendera halva dagen till att plugga..."

Citat 9 kan mycket väl spegla just ambitioner. Om eleverna på Hvitfeldska gymnasiet är villiga att studera halva dagen, kan det tolkas som att det finns en del ambitioner med i bilden. Skolverket (2012) menar även att yrkes- och karriärplaner har en stor inverkan på gymnasievalet, tillsammans med intressen och etablerade sociala relationer.¹⁵⁷ Det kan tolkas som att eleverna på Hvitfeldska gymnasiet har tydliga ambitioner och mål med sitt gymnasieval. Vilket eventuellt kan upplevas som skrämmande, annorlunda och möjligtvis jobbigt om den enskilde själv inte har en klar framtidsbild om vad denne vill göra efter gymnasietiden. Dock kan detta enbart vara en fasad som eleverna på Hvitfeldska gymnasiet uppvisar. Det kan tolkas som att denna fasad är just en del av deras livsstil och identitet, alltså att ha en utstakad framtidsbild, ambitioner och mål. Enligt Skolverket (2012) är gymnasievalet styrt till stor del av ens personliga identitet och livsstil vilket återspeglas i intervjuerna.¹⁵⁸ Vid ett tillfälle, på Böskolan, nämndes det att smarta elever, alltså "bratsen" går på Samskolan medan osmarta går på Schelins gymnasiet. Här finns det tydliga bilder av vem eller vilka som går var. Precis som det finns tydliga "emo-skolor", "brat-skolor" och "nörd-skolor". På Kålltorpsskolan nämndes flertal skolor som var "kända" antingen som "estet-skolor" eller exempelvis "teknik-skolor". På Hjällboskolan nämnde en elev att även kläder är viktigt på vissa skolor, exempelvis Samskolan. Saknar den enskilde senaste märkeskläderna, skorna eller väskan ser dennes kamrater genast ner på personen i fråga. Det kan tolkas som att identiteten även är kopplad till klädvalet. Även Kålltorpsskolans intervjupersoner nämnde att kläderna på Schelins gymnasiet och Samskolan var viktiga där många hade märkeskläder och var "snobbiga".

4.2.6 Rykten

Nedan diskuteras rykten och dess inverkan på eleverna. Ser rykten likadana ut på samtliga skolor och finns det motsägelsefulla rykten och uttalanden från eleverna?

Diverse rykten nämndes genomgående av samtliga fokusgrupper på samtliga skolor. Ryktena handlade främst om bra eller dåliga skolor. Det kan tolkas som att det finns en mycket tydligt distinktion, enligt ryktena, mellan bra och dåliga skolor. Ryktena såg annorlunda ut från skola till skola, inom flertal fokusgrupper kunde olika rykten vara i konkurrens med varandra vilket kunde leda till diskussioner. Ett tydligt exempel var Angeredsgymnasiet som sex av åtta fokusgrupper benämnde som en "dålig skola" medan enstaka intervjupersoner på flertal av skolorna aldrig hade hört talas om sådana rykten om Angeredsgymnasiet. I citat 10 talade en elev från Böskolan om Angeredsgymnasiet och dess rykte.

---

¹⁵⁶ Skolverket B, 2012, s. 28f

¹⁵⁷ Ibid

¹⁵⁸ Skolverket B, 2012, s. 28f

Många fokusgrupper nämnde en eller flera rykten men tillade samtidigt att ryktena givetvis inte behövde stämma eller vara "sanna", dock fanns de ändå där.

Enligt OECD (2010) var många rykten om skolor avgörande inför gymnasievalet, även om dessa rykten kan vara osanna och överdrivna.¹⁵⁹ Ett intressant

mönster som kunde uttydas från fokusgrupperna var att Hjällboskolan och Brandströmska skolan var snabba med att stämpla Angeredsgymnasiet som en

"dålig" skola. Varför Angeredsgymnasiet har förtjänat ett sådant rykte grundar sig i eleverna som förstör skolan och undervisningen på Angeredsgymnasiet. I båda fokusgrupperna vid Hjällboskolan hade minst en person, i vardera fokusgrupp, valt Angeredsgymnasiet som sitt förstahandsval vilket gav upphov till diskussioner huruvida ryktet om Angeredsgymnasiet faktiskt stämde eller inte. En elev menade att tidigare rektorn på gymnasiet knarkade, medan en annan påstod att eleverna hade "hål i huvudet" och inte brydde sig om sin skolgång. Tvärtom menade en elev att Angeredsgymnasiet vunnit pris för "Göteborgs bästa gymnasium" under 2013 och faktiskt är ett riktigt bra gymnasium. En flicka menade att gymnasiet är bra men eleverna är dåliga och ryktet ihärdigt.

CITAT 10. "... i till exempel Malmö där man var tvungen att stänga ner Rosengårdsskolan. Sådana här segregerade områden eller va man kallar dom... i Göteborg är det jätte segregerat och man hade kunnat tänka sig att Angeredsgymnasiet... att det är någon skillnad på den. Men det är inte så utan det är elever från hela Göteborg och överallt på alla skolor (...) men Angeredsgymnasiet är en jättebra skola."

Ryktena om gymnasieskolorna var inte enbart om dåliga eller opopulära skolor. Vissa rykten handlade om bra skolor men som intervjupersonerna ändå talade illa om eller tvärtom. Det fanns rykten om opopulära skolor som intervjupersonerna likväl uppfattade som bra skolor. Utifrån fokusgrupperna kan fyra olika sorters rykten uttydas.

Rykten om **populära** gymnasieskolor som av en eller flera intervjupersoner anses vara **bra** (Hvitfeldska gymnasiet, Hulebäcksgymnasiet).

Rykten om **populära** gymnasieskolor som av en eller flera intervjupersoner anses vara **dåliga** (Plusgymnasiet).

Rykten om **opopulära** gymnasieskolor som av en eller flera intervjupersoner anses vara **bra** (Angeredsgymnasiet).

Rykten om **opopulära** gymnasieskolor som av en eller flera intervjupersoner anses vara **dåliga** (Angeredsgymnasiet, Plusgymnasiet).

Olika gymnasieskolor kunde även ha olika rykten beroende på skola och fokusgrupp. Angeredsgymnasiet ansågs exempelvis ha ett utslutande dåligt rykte men likväl var det inte alla som ansåg att gymnasiet var så dåligt som ryktet sade, som nämnt ovan fanns det personer som valde Angeredsgymnasiet. Hvitfeldska gymnasiet, som nästan utslutande hade ett gott rykte, ansågs av de flesta intervjupersoner också vara ett bra gymnasium. Dock var det ändå intervjupersoner som valde bort det av olika skäl. Exempelvis kunde "atmosfären", eleverna och första intryck från "Öppet hus" leda till att gymnasiet, trots ryktet, inte blev den enskilde elevens förstahandsval. Plusgymnasiet hade ett gott rykte enligt eleverna på Hjällboskolan. Men det goda ryktet är enbart på grund av skolans marknadsföring där skolan erbjuder en dator vid skolstart. Dock skiljer sig ryktet om Plusgymnasiet där

Böskolan exempelvis ansåg att Plusgymnasiet var en skola som de flesta undvek. Vilket rykte

¹⁵⁹ OECD, 2010, s. 38

en skola har är som nämnt olika beroende på skola och fokusgrupp. Nedan finns en kort tabell med de gymnasier som mest frekvent har stämplats med ett bra eller dåligt rykte (eller båda

<i>Antal gånger som skolor nämns i positiva eller negativa ryktesvägar</i>	Bra rykte	Dåligt rykte
Angeredsgymnasiet		X X X X X X
Burgården	X X X	X X X
Plusgymnasiet	X	X X
Hermods gymnasium		X X
Hvitfeldska gymnasiet	X X X X X	
Polhemsgymnasiet	X X X X	X
Hulebäcksgymnasiet	X X X X	
Göteborgs högre Samskola	X X	

X = Rykte enligt en fokusgrupp från en skola.

och).

Skillnaderna mellan de fyra skolor var förhållandevis stora. Vissa gymnasieskolor som Hulebäcksgymnasiet, Hvitfeldska gymnasiet och Sjölin's gymnasium var i hög grad omtalade på Kålltorpsskolan medan Schillerska gymnasiet och Samskolan var något mer omnämnt på Böskolan. I Hjällboskolan var Bräcke gymnasiet, Burgården och Angeredsgymnasiet nämnt som potentiella gymnasieval medan

Brandströmska skolans elever nämnde IT-gymnasiet, Kitas, Bräcke gymnasiet och Angeredsgymnasiet som potentiella val av gymnasium. De skolorna som nämns ovan har alla, förmodligen, bedrivit en form av marknadsföring för att locka till sig framtida elever. Enligt OECD kan skolorna lägga ner mycket resurser på att bygga ett gott anseende och allmänt rykte.¹⁶⁰ Hur skolorna marknadsförde sig säger mycket om själva skolan, vilket var tydligt bland fokusgrupperna. I minst på Gymnasiemässan kunde olika marknadsstrategier uttydas och jämföras. En skola som lockade med matkort, gymkort, datorer och Ipad's kunde eventuellt dra till sig en del elever med dessa incitament. Samtliga fokusgrupper var kritiska mot marknadsstrategier såsom gymkort och datorer vilket ingav ett oseriöst intryck. Fokusgrupperna var medvetna om att marknadsföring sker och att skolorna måste locka nya elever med olika incitament. Skolorna som fanns på plats på Gymnasiemässan uppger heller inget som klingar negativt om den egna skolan. I flera fokusgrupper nämndes att skolorna inte kan förmedla en helt "ärlig" bild av situationen på den egna skolan då de måste rekrytera nya elever och därmed marknadsföra sig som en bra och välfungerande gymnasieskola.

Det kan tolkas att dåligt rykte om en skola alltid är negativt. Det är säkerligen en rationell uppfattning att ett dåligt rykte inte kan gynna en skola. Det är även rationellt att varenda skola i Göteborg arbetar mot sitt, eventuellt, dåliga rykte, om så är fallet. Vi ska också minnas att svenska skolmarknaden är i en konkurrenssituation och skolorna måste sticka ut, ständigt marknadsföra sig utifrån efterfrågan, och överleva genom ständigt tillflöde av nya elever. Det skulle, däremot, kunna tolkas att en gymnasieskola "kan leva" med ett dåligt rykte så länge skolan själv överlever, särskilt om vi talar om en fristående gymnasieskola. Om en skola enbart lockar med datorer och gymkort vilket eventuellt fungerar i dagens konkurrenssituation så skapar det möjligtvis ett viss rykte bland ungdomarna. Skolan anses möjligen som oseriös eller liknande. Men likväl lockar den till sig nya elever varje år, då kan det tolkas som att gymnasieskolan är nöjd. Verksamheten kan fortsätta, trots ryktet. Ett visst rykte om en skola

¹⁶⁰ OECD, 2010, s. 38

kan tänkas skapa vissa förhoppningar och förväntningar. Beroende på vem som är "kunden" (eleven) så kan denne vara ute efter olika saker hos en skola. Som vi märkte, i fokusgrupperna, är inte alla intervjupersoner ute efter en "plugg-skola" med "A-barn". Det kan tolkas som att gymnasieskolorna måste nischa sig åt en eller flera målgrupper. Omfånget av samtliga elever är svårt att täcka in för en skola, därmed måste en målgrupp och "matchning" finnas med i bilden. Det må vara tabu för skolorna att uttala sig om marknadsstrategier, men det kan tolkas som att vissa gymnasieskolor kan satsa på att locka mindre ambitiösa elever som uppskattar exempelvis en egen dator och gymkort. Givetvis är detta ingen offentligt strategi som en gymnasieskola har, snarare kan gymnasieskolan hänvisa till att en egen dator är nödvändigt för att klara skolgången eller liknande. Men det kan finnas incitament till att enbart inrikta sig på föräldrar och elever som har en låg värdering av en specifik skolas eller utbildnings kvalitet och på så vis skapa stora kostnadsbesparingar på utbildningen och kvalitet då skolan saknar elever som värderar hög kvalitet. Den duktige och påläste eleven, med resursstarka och pålästa föräldrar, är inte alltid den mest lönsamme för en skola.¹⁶¹ Tvärtom kan skolorna enbart satsa på de mest ambitiösa eleverna såsom Uppdrag Granskning påvisade med fristående skolor som aktivt valde bort "besvärliga elever".¹⁶²

4.2.7 Kön

Nedan presenteras skillnader i kön som även visade sig ha mycket att göra med den socioekonomiska bakgrunden.

Dock fanns skillnader i talfördelningen bland tjejerna i fokusgrupperna. Tjejerna på Hjällboskolan var mer tysta och mer tillbakadragna i jämförelse med tjejerna på de övriga tre skolorna. På Brandströmska skolan var tjejerna något mer aktiva än Hjällboskolan men uppkom inte till samma nivå som tjejerna på Böskolan eller Kålltorpsskolan där både tjejerna och killarna upplevdes ha en lika stor talfördelning. Att flickorna på skolorna med höga meritvärden vågade tala mer än flickorna på skolorna med lågt meritvärde kan givetvis vara en slump. Det kan däremot också tolkas som att de familjära hemförhållandena skiljer sig. Om vi antar att majoriteten av flickorna på Brandströmska skolan och Hjällboskolan är utrikes födda kan det innebära att kulturella skillnader, såsom patriarkaliska familjeförhållanden (där männen är överordnade kvinnorna), är en del av vardagen. Liknande tendens kan möjligtvis återskapas i klassen om majoriteten kommer från liknande patriarkaliska familjeförhållanden. Detta kan, möjligtvis, skapa hinder för dessa flickor att våga tala inför likasinnade pojkar.

En annan skillnad är att eleverna på Hjällboskolan och Brandströmska skolan nämnde i högre utsträckning mer man - och kvinnodominerade gymnasielinjer än eleverna på Böskolan och Kålltorpsskolan. Enligt SNS (2011) finns det gymnasieutbildningar inom frisör, vård och omsorg som är mer dominerade av flickor medan utbildningar inom fordon-, bygg- och industri är mer pojkdominerade.¹⁶³ Detta är förenligt med våra fokusgrupper, dock för det tankarna till klasskillnader, snarare än könsskillnader. Det var det ingen från Böskolan eller

---

¹⁶¹ SNS, 2011, s. 70

¹⁶² Uppdrag granskning, 2013, "Friskolor väljer bort besvärliga elever"

¹⁶³ Skolverket A, 2013, s. 13f

Kålltorpsskolan som nämnde vård och omsorgs-, fordons- eller byggprogrammet som ett potentiellt val. Tvärtom kunde eleverna från Hjällboskolan och Brandströmska skolan söka sig till samtliga utbildningar, både ekonomi och samhällsvetenskap och fordon samt frisör. Det fanns alltså skillnader i hur de olika pojkar och flickor agerar vid de olika skolorna, dock är de inte nödvändigtvis beroende på just kön.

4.3 Föräldrar

4.3.1 Vet föräldrar om att eleverna har ett val?

I avsnittet nedan diskuteras hur pålästa föräldrarna egentligen är om gymnasievalet. Känner alla föräldrar till att ens ungdomar kan välja fritt bland gymnasieskolor? Vad är konsekvenserna om föräldrarna inte är pålästa?

Utifrån fokusgruppsintervjuerna är det oklart hur väl införstådda föräldrarna till intervjupersonerna är i gymnasievalet. Vet exempelvis föräldrar om att ungdomar kan gå på andra skolor förutom den lokala? Vilka alternativ finns det och vad innebär de olika alternativen? Det enda som vi med säkerhet kan uttala oss om, utifrån fokusgrupperna, är att Kålltorpsskolans och Böskolans intervjupersoner nämnde sina föräldrar i högre utsträckning än eleverna vid Hjällboskolan och Brandströmska skolan. Enligt OECD (2010) infördes "leave no child behind" under 2002 i USA vilket är en federal lag. Lagen innebär att samtliga föräldrar i USA måste göra ett aktivt skolval åt, eller tillsammans med, sina ungdomar. Genom en massiv informationskampanj informerades samtliga föräldrar inför valet av skola och efteråt kunde hela 95 % göra ett aktivt skolval. "Leave no child behind" innebar även att ungdomar som går på lågpresterande skolor fick en reell möjlighet att byta skola, om de så önskar, vilket också var viktigt att informera alla föräldrar om. Denna informationskampanj bedrevs med dörrknackning och telefonsamtal med information på hemspråk.¹⁶⁴

Vi finner det mycket intressant att föräldrarna på Hjällboskolan och Brandströmska skolan inte nämns i lika hög utsträckning som på de två övriga skolorna. Kan det vara så att intervjupersonerna och dess föräldrar i både Hjällboskolan och Brandströmska skolan är nöjda med sin skola och skolgång precis som OECD's (2010) studie från USA visade att hela 70 % av elever och föräldrar från en lågpresterande skola faktiskt var. Enbart 30 % av dessa föräldrar, i USA, visste att deras ungdomar gick på en lågpresterande skola. Samma siffra för medelklassen (med ungdomar som gick på en högpresterande skola), i USA, är 60 %. Kan det vara på så vis att föräldrar i Hjällbo inte känner till exempelvis meritvärdet på Hjällboskolan och hur den ligger till i jämförelse med andra skolor runtom i Göteborg? Att tillhandahålla kunskap som denna till föräldrarna eventuellt kan leda till ett "uppväckande"? Eftersom föräldrarna inte agerar mot de lågpresterande skolorna skapas därmed problem med en vital korrektions-mekanism i samhället.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ OECD, 2010, s. 29, 41

¹⁶⁵ OECD, 2010, s. 41

4.3.2 Föräldrarnas och syskonens betydelse

Föräldrarnas och syskonens inverkan på gymnasievalet diskuteras nedan. Är föräldrarna betydelsefulla för elevernas gymnasieval eller fyller syskonen eventuellt en större funktion än föräldrarna? Det kan också diskuteras om föräldrarna och syskonen är mer viktiga för vissa elever än för andra?

Syskon och föräldrar var viktiga i valet och fungerade mycket som stöd. Hur mycket syskon och föräldrar faktiskt kunde underlätta i valet skiljer sig beroende på fokusgrupp. Många menar att storasyskonens tips och råd väger tungt då dessa oftast går eller nyligen har gått på gymnasiet och känner väl till Göteborgs gymnasimarknad. Vad gäller vikten av föräldrarnas tips och råd, rådde delade meningar. I alla fokusgrupper uppgav minst flertal personer att de talade med sina föräldrar om gymnasievalet. En del menade att föräldrarna gav mer allmänna råd såsom "ta en linje där du kan få ett jobb" än tydliga tips och råd inför valet.

Nedan presenteras kort föräldrarnas och syskonens betydelse för gymnasievalet.

- ❖ **Brandströmska skolan:** Eleverna uppger att de inte har pratat så mycket med sina föräldrar. På så sätt har de heller inte påverkats i någon större utsträckning av deras åsikter. Deras syskon har dock haft en visst inflytande över deras val
- ❖ **Hjällboskolan:** Eleverna har diskuterat gymnasievalet mycket med både föräldrar och syskon. Utifrån deras redogörelser har även de stort inflytande över deras val.
- ❖ **Kålltorpsskolan:** Både elevernas föräldrar och syskon har varit delaktiga i deras val till gymnasiet. Syskonen har dock påverkat eleverna mer än vad föräldrarna har gjort.
- ❖ **Böskolan:** Eleverna har pratat mycket med både föräldrar och syskon. De lyssnade mer på syskonen och framförallt äldre syskon. De kände att de hade bättre erfarenheter om de olika skolorna och linjerna. Tjejerna pratade inte samma utsträckning som killarna med sina föräldrar.

Eleverna vid Kålltorp- och Böskolan uppgav att deras föräldrar har varit delaktiga i deras gymnasieval. Eleverna vid Brandströmska- och Hjällboskolan uppgav även de att deras föräldrar har varit delaktiga i valet. Dock sträcktes oftast detta till att säga vilka skolor de inte skulle välja. En annan elev från Hjällboskolan menar föräldrarna är mer "erfarna" och därmed ska föräldrarnas omdöme tas på allvar och följas.

På Böskolan menar en intervjupersoner att föräldrarna känner sina ungdomar bäst och vet därmed, i hög utsträckning, även vilket program som passar ungdomarna bäst. I samma grupp menar en annan intervjuperson att denne lyssnade på sina föräldrar men brydde sig inte då valet är ens eget och personligt. En flicka från Böskolan menar att föräldrarna gick i skolan "för hundra år sedan" och därmed bör syskonens ord väga tyngre än föräldrarnas. Det är alltså tydligt att samtliga har en kontakt med sin familj i samband med gymnasievalet men de förblir oklart om kontakten gynnar eller snarare missgynnar ungdomarna. Kontakten med syskonen verkar dock vara mycket uppskattad. En intervjuperson på Böskolan säger följande "jag visste inte så mycket vad det fanns för skolor för jag har inga syskon". Detta kan påvisa

betydelsen av att ha en storasyster eller storebror vilket även nämns i citat 11 av en intervjuperson från Böskolan.

Detta var något som var gemensamt för många av de elever som intervjuades. Det var i första hand syskonen och i andra hand föräldrarna som de vände sig till när det ville ha svar på frågor kring vilken skola eller linje de skulle välja. Varför det är på detta sätt är framförallt det som eleven vid Böskolan tar upp. Det är helt enkelt att storasyskon går eller har nyligen gått på gymnasiet. Därför sitter de på egna erfarenheter som finns färskt i deras minnen. Något som deras föräldrar inte besitter. Fast elever från samtliga fokusgrupper har uppgett att de har pratat med sina föräldrar om gymnasievalet kan man se en tydlig skillnad hur involverade föräldrarna har varit i sina barns val till gymnasiet. Vid Böskolan och Kålltorpsskolan uppgav eleverna att deras föräldrar kom med mer precisa förslag om hur de skulle välja i gymnasievalet. En kille från Böskolan förklarade vilka råd han fick av sina föräldrar. Fast de flesta eleverna vid Böskolan uppgav att de inte påverkades så mycket av sina föräldrar hade de ändå en del att säga till om som påvisas i citat 12.

CITAT 11. *“Jag har pratat mest med mina syskon. Väldigt mycket med dom för de var inte jättenöjda med sina val och då ville de att jag skulle göra ett så bra val som möjligt. Mamma och pappa såklart också har jag pratat med”*

CITAT 12. *“Jag har haft föräldrar som är på bara för att jag är bra i vissa ämnen. Då har dom varit på att jag ska gå där för att jag inte ska kasta bort det jag är bra på. Så jag har egentligen inte haft så jättestora val. Eller jag har fått välja själv. Dom har respekterat vad jag har valt men dom har ändå varit på att jag ska välja ekonomisk linje för jag är bra på det och tycker att NO är relativt roligt.”*

När det gällde föräldrarna till de elever som gick på Brandströmska skolan och Hjällboskolan gav dessa mer generella råd som t.ex. vilka skolor de inte skulle välja. Varför denna trend kan ses är till stor del beroende på den socioekonomiska skillnad som finns mellan föräldrarna till eleverna beroende på vilka skolor de går på. Det framgick av fokusgruppintervjuerna att elevernas föräldrar vid

Kålltorpsskolan och Böskolan var mer delaktiga i valet än vad föräldrarna till eleverna vid Hjällboskolan och Brandströmska skolan var. Kålltorp- och Böskolan är de bland de skolor som har högst meritvärde i Göteborg och det omvända när det gäller Hjällbo- och Brandströmska skolan kan en tydlig trend ses. En förklaring till detta kan med stor sannolikhet härledas till föräldrarnas utbildningsbakgrund. På grund av att eleverna från Kålltorp- och Böskolan kommer från en mer socioekonomisk fördelaktig bakgrund kan det antas att dessa elevers föräldrar även har en mer gedigen utbildningsbakgrund än studiens övriga elevers föräldrar. Detta kan förklara varför dessa föräldrar var i en högre grad involverade i sina barns gymnasieval.¹⁶⁶

Det framstår som tydligt att föräldrarna behöver bli mer delaktiga i sina barns gymnasieval. För att öka föräldrarnas men också elevernas delaktighet slår SKL fast att de behöver bli mer delaktiga i skolverksamheten. Detta skulle även höja legitimiteten för verksamheten på skolan.¹⁶⁷ Detta kan inte i alla lägen vara helt enkelt. En tjej från Böskolan berättar citat 13 hur svårt att göra sin röst hörd om man har åsikter kring hur verksamheten sköts.

¹⁶⁶ Skolverket A, 2012, s. 8. Skolinspektionen, 2012 s. 26.

¹⁶⁷ SKL B, 2013, s.12.

Det var en annan tjej från samma grupp som instämde i detta och tillade att de fick skäll om de klagade på något. För att kunna göra alla föräldrar delaktiga i sina barns gymnasieval så måste eleverna själva bli delaktiga i den dagliga verksamheten vid skolan. Detta kommer att visa att det går att påverka vilka beslut som tas vid den aktuella skolan. Det kommer föräldrarna till dessa elever också att märka och på så sätt blir mer uppmuntrade att själva bli delaktiga i skolverksamheten. Trots att syskonens betydelse i gymnasievalet togs upp under de flesta av de genomförda fokusgruppintervjuerna är detta något som inte nämndes i någon närmare bemärkelse i den tidigare forskning som vi har behandlat. Detta kan tyda på syskonens betydelse i detta val har underskattats. Detta går mot studiens genomförda intervjuer som snarare pekar på att syskonen har haft en stor påverkan över elevernas gymnasieval.

CITAT 13. *“Jag valde mitt gymnasium för de ville att man skulle vara med och säga vad man tycker. Så det inte är lärarna som bestämmer allting. Så också eleverna få skapa nya grejer och traditioner. Alltså vi bestämmer vad vi ska göra. Så man inte håller kvar vid gamla grejer som är jättetråkiga. Hugo och jag har gått på den här skolan i 10 år nu. Man blir väldigt trött på alla tråkiga grejer.”*

4.3.3 Tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?

Alla föräldrar vill se sina ungdomar gå på en bra skola. Men vad är en bra skola enligt föräldrarna? Vilka är de främsta indikationerna på en bra respektive dålig skola? Det kan diskuteras om föräldrarna verkligen fattar bra beslut för sina barn utifrån sina egna föreställningar om vad som är en bra eller dålig skola.

Hur föräldrar tänker och resonerar kring gymnasievalet såg olika ut beroende på fokusgrupp och skola. Föräldrarna var, till en viss del, involverade i gymnasievalet vid samtliga skolor. Dock var de absolut mest involverade på Kålltorpsskolan och Böskolan. Minst två elever, från dessa två skolor, nämnde att föräldrarna hade en klar uppfattning om att de skulle gå på naturvetenskapliga programmet. Däremot är det inte enbart valet av program som är viktigt för föräldrarna. Enligt OECD (2010) finns det kvalitativa studier som visar att förekomsten av vissa socioekonomiska och etniska grupper på den enskilda skolan kan vara den mest avgörande faktorn för vem eller vilka som kommer söka sig dit. Många föräldrar kan, subtielt, undvika skolor med hög andel etniska minoriteter och därmed påpeka att andra skolor är mer “passande” för just deras barn. Alltså väger skolans sociala komposition tyngre än skolans faktiska kvalitet.¹⁶⁸

Vi tar fram statistik från SIRIS, Skolverkets databas. Under läsåret 2013/2014 gick det 20 633 elever på gymnasiet i samtliga tre årskurser. 32 % (ca 6603 elever) av dessa hade en utländsk bakgrund och 53 % hade högutbildade föräldrar. Siffrorna avser enbart Göteborgs kommun. Nedan presenteras statistik från de två mest populära gymnasieprogram i Göteborg. Siffrorna visar antal elever som påbörjade gymnasieskolan, andel med högutbildade föräldrar och andel personer med utländsk bakgrund.¹⁶⁹ Statistiken är från årskullen 2013/2014.

---

¹⁶⁸ OECD, 2010, s. 36 - 37

¹⁶⁹ **Andel med högutbildade föräldrar (%)** - Elever vars föräldrars högsta utbildning är eftergymnasial utbildning med minst 30 högskolepoäng. **Andel med utländsk bakgrund (%)** - Med utländsk bakgrund menas att eleven är född utomlands, eller född i Sverige, men elevens båda föräldrar är födda utomlands.

Naturvetenskapliga programmet (NP)

- NP (kommunal) - 1430 elever varav 41 % har invandrabakgrund (73 % har högutbildade föräldrar).
- NP (fristående) - 1666 elever varav 34 % har invandrabakgrund (76 % har högutbildade föräldrar).

Sammanlagt: 3096 elever varav 37 % har invandrabakgrund (75 % har högutbildade föräldrar).

Samhällsvetenskapliga programmet (SP)

- SP (kommunal) - 2047 elever varav 32 % har invandrabakgrund (56 % har högutbildade föräldrar).
- SP (fristående) - 2363 elever varav 28 % har invandrabakgrund (61 % har högutbildade föräldrar).

Sammanlagt: 4410 elever varav 30 % har invandrabakgrund (59 % har högutbildade föräldrar).

International Baccalaureate (kommunal) - 353 elever varav 57 % har invandrabakgrund

Vård - och omsorgsprogrammet (kommunal) - 275 elever varav 57 % har invandrabakgrund

Handels - och administrationsprogrammet (kommunal) - 155 elever varav 55 % har invandrabakgrund

Fordonsprogrammet (fristående) 426 elever varav 50 % har invandrabakgrund

Introduktionsprogrammen (kommunala och fristående) - på samtliga fem olika gymnasieprogrammen går 2156 elever varav 1599, 74 %, har invandrabakgrund. Där finns språkinträdning med ungdomar som nyligen kommit till Sverige, där går 886 elever varav 81 % har invandrabakgrund).¹

Naturvetenskapliga programmet och samhällsvetenskapliga programmet är de två, överlägset, mest populära gymnasieprogrammen i Göteborg. Ur statistiken ovan kan det utläsas att friskolornas gymnasieprogram är mer populärt, räknat på antalet elever, både inom det samhällsvetenskapliga programmet och naturvetenskapliga programmet. Vi kan se att andelen ungdomar med högutbildade föräldrar är generellt högre vid naturvetenskapliga programmet än hos samhällsvetenskapliga programmet. Dessutom är andelen ungdomar med högutbildade föräldrar högre vid programmen på fristående skolor än vid samma program vid de kommunala skolorna. Genomsnittligt i Göteborg har 53 % högutbildade föräldrar, alltså ligger generellt både naturvetenskapliga programmet och samhällsvetenskapliga programmet över

genomsnittet. Enligt Skolverket (2012) är det naturvetenskapliga programmet det enda tänkbara alternativet för ungdomar från övre medelklassen.¹⁷⁰ I siffrorna ovan har Naturvetenskapliga programmet en hög andel personer med utländsk bakgrund, särskilt inom kommunala skolor (41 %). För övrigt kan det tolkas som att både naturvetenskapliga programmet (fristående programmen) och samhällsvetenskapliga programmet har en förväntad andel av utrikesfödda, alltså omkring 30 %. Siffrorna ovan visar att nästan var tredje elev på båda programmen är en person med utländsk bakgrund, bortsett från naturvetenskapliga programmet på kommunala skolor. Det fanns dock en rad enstaka program, med olika huvudmän, som når högre siffror än 41 %.

Vi ser personer med utländsk bakgrund i vård - och omsorgsprogrammet samt på fordonsprogrammet enligt uppgifter ovan. Det är logiskt att finna en stor andel personer med utländsk bakgrund inom introduktionsprogrammen, som nyanländ i Sverige är givetvis språkkunskaper högt prioriterade. Men vi finner

också, som nämnt, en stor del på just naturvetenskapliga programmet. Att naturvetenskapliga

¹⁷⁰ Skolverket A, 2012, s. 8

programmet skulle vara särskilt populärt bland invandrare är inget som kom fram i fokusgrupperna. Däremot nämndes det oftare på vid Kålltorpsskolan och Böskolan där majoriteten av eleverna, som vi tolkar det, hade en svensk bakgrund. Samtliga elever på Hjällboskolan och Brandströmska skolan var av utländsk härkomst enligt vår tolkning. Statistiken är motsägelsefull, i förhållande till våra resultat från fokusgrupperna. Dock är vi medvetna om att vi inte kan generalisera våra resultat från fokusgrupperna. En tolkning till detta motsägelsefulla resultat är troligtvis studiens urvalsprincip. Genom att välja ut två av Göteborgs högst och lägst placerade skolor, utifrån meritvärde, finner vi därefter elever med olika framtida förutsättningar och bakgrunder.

Om 32 % av samtliga gymnasister i Göteborg är invandrare så är givetvis resterande, 68 %, inrikes födda personer med svensk bakgrund. På naturvetenskapliga programmet gick det, som nämnt, 41 % invandrare, alltså högre än genomsnittet 32 %. Det går därmed 59 % inrikes födda på naturvetenskapliga programmet medan genomsnittet ligger på 68 %. Detta väcker en fråga om var eleverna med svensk bakgrund tar vägen? Kan svenska föräldrar, medvetet eller omedvetet, styra sina ungdomar bort från skolor med hög andel etniska minoriteter, även om skolan i sig håller en hög kvalitet? Är exempelvis 41 % en "för hög" siffra för vissa föräldrar som väljer bort skolan och eventuellt naturvetenskapliga programmet på grund av dess etniska och sociala komposition? Om så är fallet skulle OECDs (2010) rapport om högre medelklassens föräldrar kunna appliceras på en svensk kontext. Det kan tolkas som att en hög andel invandrare på en skola eventuellt används, implicit eller explicit, som ett mått på kvalitet? Desto fler invandrare, desto sämre skola? Föräldrar i USA uttalar sig motsägelsefullt om detta i enkätundersökningar. Där avslöjas föräldrarnas verkliga värderingar i gymnasievalet där den etniska och sociala kompositionen i skolan väger tyngst.¹⁷¹

Tvärtom kan eventuellt en förklaring finnas i utbildningskulturen från olika länder. Möjligtvis är utbildning och skolgången högt värderad i olika länder vilket även speglas i det svenska samhället. SCB (2014) presenterar i en artikel betydelsen av ens födelseland och dess inverkan på betyg. I gruppen utrikesfödda är det skillnad mellan elever från olika länder, det är även skillnad på elever från olika kontinenter. Nedan

	<i>Flickor</i>	<i>Pojkar</i>
Inrikes födda	224	201
Utrikes födda	180	160
Norden utom Sverige	213	196
EU utom Norden	199	184
Övriga Europa	182	166
Afrika	130	120
Asien	178	154
Nordamerika/Oceanien	230	200
Sydamerika	189	180
		(SCB) ¹

presenterar genomsnittliga meritvärden för elever från olika kontinenter. Flickorna har genomsnittligt högre betyg än pojkarna. Asien och Afrika hamnar i botten vad gäller betygen. Hur länge den enskilde har bott i landet är avgörande för meritvärdet, sedan dras meritvärdet för Afrika ner av den stora afrikanska invandringen till Sverige den senaste tiden. Denna grupp har då inte befunnit sig en längre tid i landet vilket därmed drar ner meritvärdet. Svenska Dagbladet (2009) visade med hjälp av SCB, en artikel om betygsskillnader mellan

¹⁷¹ OECD, 2010, s. 36 - 37

olika nationella grupper.¹⁷² Skolverket och SCB visar generellt ingen statistik mellan olika nationella eller etniska grupper i Sverige utan placerar alla invandrare under beteckningen "utländsk bakgrund". Det kan tolkas som att kunskaper i betygsskillnader mellan nationella grupper kan användas i ett förebyggande syfte. Att exempelvis rikta nödvändiga resurser och insatser till mest behövande etniska grupper snarare än till hela invandrargruppen. Att 41 % på naturvetenskapliga programmet är invandrare kan verka motsägelsefullt i förhållande till siffrorna och diskussionen. Dock ger det fria valet enligt Skolverket (2012) en möjlighet för många ungdomar att göra ett klassöverskridande val av gymnasieutbildning. Dock är ett sådant överskridande beroende av föräldrarna och deras utbildning.¹⁷³ I artikeln från Svenska Dagbladet diskuteras exempelvis hur 82 % av samtliga finländska ungdomar når gymnasiebehörighet.¹⁷⁴

Som nämnt på flera ställen i analysen är skillnaden stor på våra fokusgruppers preferenser i valet av gymnasieskola. En tydlig bild skapas där personer med svensk bakgrund väljer högskoleförberedande program medan personer med invandrabakgrund väljer, i högre utsträckning, yrkesförberedande program och därmed helt annorlunda gymnasieskolor. Bilden för tankarna till en polariserad skolmarknad där svenskar, efter gymnasiet, blir högutbildade och invandrare förblir en del av arbetarklassen.

4.3.4 Vilka utbildningar är "accepterade"?

Det kan diskuteras om alla elever har fritt fram att välja precis vilken utbildning som helst utifrån sina egna intressen och preferenser. Eller kan föräldrarna fungera som ett hinder?

I fokusgrupperna har vi, som tidigare nämnt, märkt att elever från Kålltorpsskolan och Böskolan nämner sina föräldrar som relativt aktiva i ungdomars gymnasieval, detta till skillnad från arbetarklassen ungdomar som enligt OECD (2010) har en mer öppen "tillåtelse" av sina föräldrar att fritt välja gymnasieskola och program. Medelklassens ungdomar har alltså föräldrar som i högre grad är styrande och får enbart välja bland ett par "accepterade" utbildningar som finns på agendan.¹⁷⁵ En elev från Böskolan ville egentligen gå ett "hästgymnasium" vilket ogillades av dennes föräldrar som menade att elev måste välja ett högskoleförberedande då dessa program öppnade många dörrar för framtiden. Enligt OECD tenderar involverade föräldrar få sina barn att i högre grad välja friskolor eller generellt skolor som inte nödvändigtvis ligger avståndsmässigt nära ens boende.¹⁷⁶ Som vi tidigare nämnt är naturvetenskapliga programmet mycket populärt, främst bland Kålltorpsskolans och Böskolans elever, även statistiken visar programmet popularitet. Enligt vissa studier strävar medelklassens föräldrar att dess ungdomar ska vara "lyckliga" (to be happy). Enligt studierna är detta nära kopplat till studier, goda relationer och en eventuellt en god och lyckad karriär. Lycka är, enligt en del föräldrar, en bra utbildning och framgång. Denna tolkning av begreppet "lycka" delas inte av arbetarklassens föräldrar enligt studierna. För att nå "lycka"

---

¹⁷² Svenska Dagbladet, 2012, "Statistik döljer betygsskillnader"

¹⁷³ Skolverket A, 2012, s. 8

¹⁷⁴ Svenska Dagbladet, 2012, "Statistik döljer betygsskillnader"

¹⁷⁵ OECD, 2010, s. 30

¹⁷⁶ OECD, 2010, s. 34

kan det tolkas att föräldrarna måste prioritera. Föräldrarna vill eventuellt stödja sitt lokalsamhälle, välfärd och den lokala skolan men detta kan inte gå före det egna barnets utbildning och "lycka" vilket kan tänkas öka polariseringen i samhället.¹⁷⁷

MATRIS - fokusgruppsintervjuerna.

Nedan följer en kort matris med ett urval av frågor som ställdes under fokusgruppsintervjuerna och som har presenterats under resultats- och analysdelen. Denna matris illustrerar både likheter och skillnader i de olika skolornas svar.

---

¹⁷⁷ OECD, 2010, s. 34, 35 - 36

<i>Gymnasieskolan</i>	Källtorpsskolan	Böskolan	Hjällboskolan	Brandströmska skolan
<i>Föredrar kommunal eller fristående skola?</i>	Skolans huvudman spelar roll, fristående skolor kan gå i konkurs.	Generellt mer positiva till fristående skolor.	Generellt mer positiva till kommunala skolor	Majoriteten menar att huvudmannen inte spelar roll.
<i>Fokusgruppernas åsikter om Gymnasiemässan?</i>	En majoritet talade i negativa ordalag om Gymnasiemässan.	En knappt majoritet talade i negativa ordalag om Gymnasiemässan.	Gymnasiemässan nämndes aldrig under intervjuerna	Nämndes knappt under intervjuerna, förutom en gång av en tjej som tyckte det var bra.
<i>Fokusgruppernas åsikter om "Öppet hus"</i>	Mycket positiva till "Öppet hus"	Mycket positiva till "Öppet hus".	Många var på "Öppet hus". Flertalet var skeptiska till informationen från skolorna som var uteslutande positiv och upplevdes inte som ärlig.	Mycket positiva. Att gå på "Öppet hus" är bästa sättet, att inhämta information på om gymnasievalet.
<i>Fokusgruppernas åsikter om Studievägledaren (syv)?</i>	Studievägledaren hjälpte inte alls i gymnasievalet.	Studievägledaren hjälpte inte alls i gymnasievalet.	Information från studievägledaren var uteslutande bra och viktig.	Relativt positiva till syv. En kritik handlade om att syv inte fick säga vilken skola som var bra eller dålig.
<i>Elevfaktorer</i>	Källtorpsskolan	Böskolan	Hjällboskolan	Brandströmska skolan
<i>Hur påverkas fokusgrupperna av kompisarnas val?</i>	Blandad respons, majoriteten menar att de <i>inte</i> påverkas av kompisarnas val.	Blandad respons, majoriteten menar att de <i>inte</i> påverkas av kompisarnas val.	Blandad respons, majoriteten menar att de påverkas av kompisarnas val.	Ingen av grupperna påstår att de har påverkats av kompisarnas val.
<i>Var betygen ett hinder i gymnasievalet?</i>	Generellt inget hinder	Generellt inget hinder	Nämns som hinder av en eller flera personer	Generellt inget hinder
<i>Gymnasievalet - ett lätt eller svårt val?</i>	Majoriteten tyckte att valet var svårt, enbart en person upplevde val som lätt.	En majoritet tyckte att valet var lätt	Majoriteten tyckte att valet var svårt, betygen är avgörande om valet blir lätt eller svårt.	Tudelat. Hälften upplevde valet som svårt medan resten upplevde det som lätt
<i>Föräldrar</i>	Källtorpsskolan	Böskolan	Hjällboskolan	Brandströmska skolan
<i>Föräldrarnas och syskonens betydelse för gymnasievalet?</i>	Både föräldrar och syskon har varit involverade. Dock var syskonens råd viktigare.	Både föräldrar och syskon har varit involverade. Dock var syskonens råd viktigare.	Både föräldrar och syskon har varit involverade.	Inte pratat mycket med föräldrarna. Syskonens råd och åsikter dock viktiga.

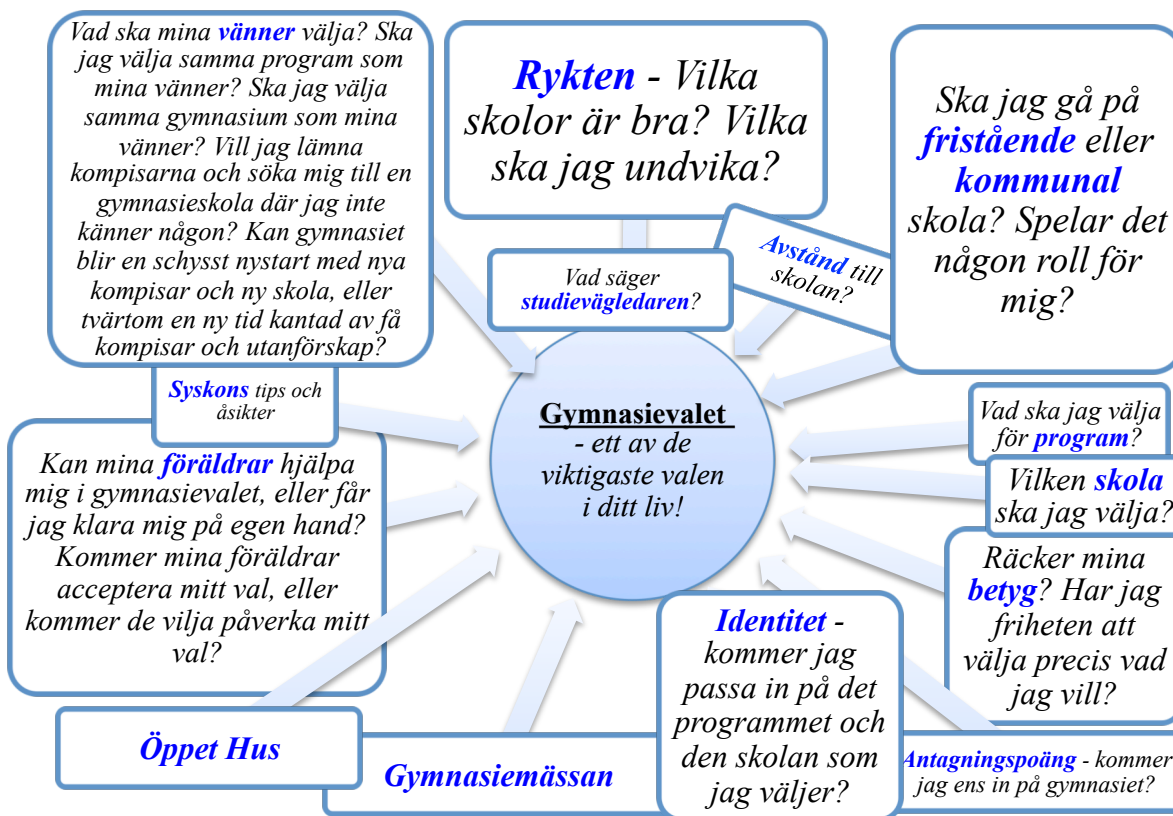
5. Slutsatser och slutdiskussion

Här följer en sammanställning av studiens samlade resultat, slutsats och slutdiskussioner.

Vårt huvudsakliga syfte med studien var att ta reda på vilka faktorer som har störst inverkan på den enskilde eleven i valet av gymnasium. Detta kommer framförallt gynna eleverna genom att de får en inblick i hur andra elever resonerar i gymnasievalet. Studien kan även vara till nytta för Göteborgs gymnasieskolor som kommer kunna förstå bättre vad elever efterfrågar. Detta fyller en viktig funktion för gymnasieskolorna om de ska kunna bedriva en effektiv marknadsföring inför gymnasievalet i framtiden.

Vi vill, avslutningsvis, presentera en sammanfattande bild av gymnasievalet och därmed försöka besvara syftet. Studien har diskuterat en rad faktorer som spelar roll för eleverna inför gymnasievalet. Vissa av dessa faktorer är säkerligen viktigare än andra, dock nämndes samtliga av en eller flertal fokusgrupper.

Viktiga överväganden inför gymnasievalet? (se BILAGA 3 för skillnader bland skolor, elever och bakgrund)

Bilden illustrerar ett par frågor och faktorer som dagens elever måste fundera kring inför gymnasievalet. Vi har kunnat bilda oss en god bild av vilka överväganden som enskilda elever måste resonera kring inför sitt gymnasieval. Varje person är dock unik och andra faktorer, som inte nämns i studien, kan också existera.

Nedan diskuteras de mest väsentliga delar ur alla tre teman.

5.1 Slutsatser

5.1.1 Gymnasieskolan

Vi kunde se en trend där elever från de *högpresterande skolorna gjorde ett generellt mer underbyggd val* än vad eleverna från de lågpresterande skolorna gjorde. Det var helt enkelt fler faktorer som spelade in när de skulle bestämma sig än vad det gjorde för eleverna som gick på Brandströmska- och Hjällboskolan. Skolverket lyfter fram föräldrarnas betydelse i vilken skola som eleverna väljer. *Elever med högutbildade och engagerade föräldrar valde i högre grad fristående skolor.*¹⁷⁸ Det var även tydligt hur eleverna från de skolorna med högt meritvärde tog in lät sig påverkas av sina föräldrar i större utsträckning. Detta kan tyda på att dessa föräldrar är mer engagerade och pålästa. Något som underlättar för dem att kunna påverka sina barns gymnasieval i större utsträckning än vad föräldrar med låg utbildningsbakgrund kan. Faktumet att antalet fristående skolor är i en klar minoritet jämfört med kommunala skolor stärker uppfattningen att föräldrar hjälper eleverna göra ett mer aktivt val för att välja fristående skolor framför kommunala. Skolverkets studie ger stöd för den tesen att det inte är faktumet att skolan i fråga är fristående eller kommunal som inverkar på hur väl övervägt val eleven gör.¹⁷⁹ Den största skillnaden beror snarare på hur engagerade och utbildade deras föräldrar är. Detta kan även förklara varför inga klara likheter har kunnat iakttas mellan de kommunala eller de fristående skolorna i denna studie.

Det var tydligt i samtliga fokusgrupper att *risk för konkurs är det som främst talade emot friskolorna*. Hur "gammal" en fristående skola var blev därmed en viktig indikation på risken för konkurs. Ju äldre, desto "säkrare". Jämfört med Hjällbo- och Brandströmska skolan så fanns det på Kålltorpsskolan och Böskolan en god kunskap om skillnaderna mellan en fristående och kommunal skola. Flertal elever nämnde exempelvis riskerna med att ha aktiebolag som huvudman för en gymnasieskola och uteslöt därmed vissa gymnasieskolor på grund av detta.

Rykten om olika skolor och dess elever nämndes i varenda fokusgrupp. En övergripande trend var att samtliga fokusgrupper talade om dåliga rykten, exempelvis om dåliga skolor eller dåliga elever på vissa skolor. Dock visar denna studie att ryktena skulle kunna delas in i fyra kategorier. Bra och dåliga rykten om populära och opopulära gymnasieskolor. Dessa rykten var dessutom ihärdiga. På majoriteten av samtliga skolor hade exempelvis Angeredsgymnasiet ett mindre bra rykte. Många av dessa rykten kunde dock härledas till hur skolorna själv hade agerat exempelvis under Gymnasiemässan eller "Öppet hus". Skolornas marknadsföring verkade styra ryktena, dock inte helt på egen hand. Det kan tolkas som att *skolornas marknadsföring är kontraproduktiv* och hämmar kvalitén inom den svenska skolan istället för att höja den. Enligt flertal elever inger skolorna ett oseriöst intryck med sina datorer, Ipads, matkort och gymkort. Från gymnasieskolans perspektiv kan det snarare handla

---

¹⁷⁸ Skolverket, 2005, s.61f

¹⁷⁹ Skolverket A, 2012

om att faktiskt locka elever och fylla klassrummen för att "överleva". Detta går emot vad politikerna eftersträvade när friskolereformen antogs. Att höja kvalitén inom den svenska skolan var ett av argumenten för reform. De fristående skolorna, som kan satsa på lågpresterande elever (eller enbart högpresterande), kan i sin tur bidra till en ökad skolsegregation. Pålästa föräldrar kan i detta fall själv, medvetet eller omedvetet, också bidra till skolsegregationen genom att undvika vissa skolor och härleda sina ungdomar till andra skolor. Det finns även belägg att det fria skolvalet spär på skolsegregationen genom att elever som är studiemotiverade lockar duktiga lärare till de skolor som de själva väljer. Detta missgynnar i sin tur lågpresterande elever.¹⁸⁰

5.1.2 Elevfaktorer

Vilka faktorer som väger tyngst är givetvis svårt att uttala sig om. *Identitet*, som har diskuterats ovan, är dock en faktor som på många vis är vägledande. Det kan tolkas som att ens identitet är viktigare än både vännerna och föräldrarna. Identiteten avgör vilka kompisar den enskilde eleven har. "Man blir som man umgås" brukar en del säga. Kompisarna formar ens identitet och med denna identitet söks likasinnade människor upp. Samma tendens ser vi i gymnasievalet där eleverna sökte efter skolor där de "passade in", på kläderna, uttryck och social bakgrund syns vilken identitet eleverna har. Alla som gör gymnasievalet är unga, och ens identitet kan vara oklar. Åt vilken riktning i livet ska de unga bege sig? Genomgående i uppsatsen diskuteras det att skolorna möjligtvis nischar sig åt vissa elever. Dock kan detta snarare vara en effekt av identitetsskapande på gymnasieskolorna. Likasinnade elever går på likadana skolor, därmed skapas det en viss "typ" av elever på dessa skolor. Skolornas ledning påverkas eventuellt av detta också?

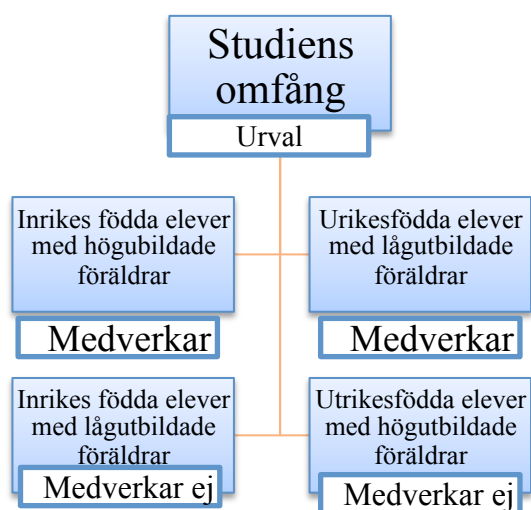
Vännerna är viktiga. I fokusgrupperna skiljde det sig i "kompisval" men likväl såg vi att kompisarnas val kan påverka samtliga elever. Dock på olika vis. En del elever uttrycker öppet att de gör "kompisval" medan andra elever menar att kompisars val fungerar som en bekräftelse på att programmet eller gymnasieskolan håller ett viss mått. I det sistnämnda fallet värderas alltså kompisarnas val medan i det föregående valet är det just kompiserna i sig som värderas. Det kan tolkas på olika vis, visst kan elever välja att inte uttala sig om "kompisval" för att inte verka oförmögna till att göra egna val. Dess identitet stimulerar möjligtvis självständigt agerande och tänkande.

En tolkning utifrån studiens resultat är att Göteborgs skolmarknad är polariserad. Studiens urvalsprinciper med fokusgrupper på vardera sidan av elevhierarkin visar två olika sidor av verkligheten. *En tydlig skillnad mellan skolorna med högt meritvärde mot skolorna med lågt meritvärde var graden av elever med utländsk härkomst*. Skolorna med lågt meritvärde bestod mestadels av elever med utländsk härkomst vilket stod i kontrast till de skolor som hade högt meritvärde. Detta ger stöd till uppfattningen att det finns en stor segregation inom det svenska skolväsendet.¹⁸¹

¹⁸⁰ SNS, 2011, s. 96

¹⁸¹ Skolverket, 2009, s. 2

Däremot ska vi vara lite självkritiska gentemot studien. Det är nämligen två grupper av elever som förmodligen inte medverkar i större utsträckning. Genom intervjuerna, och statistik från

Göteborgs stad, är det sannolikt att inrikes födda elever med lågutbildade föräldrar samt utrikesfödda elever med högutbildade föräldrar inte är välrepresenterade i studien. Som det har nämnts finns det hela 41 % utrikesfödda inom naturvetenskapliga programmet (kommunala programmet) vilket tyder på att det sannolikt finns flertal skolor i Göteborg med en viss andel högpresterande elever med utländsk bakgrund. Detta är dock enbart en tolkning.

Utifrån resultatet kan det tolkas som att information har blivit en förmån för de

socioekonomiskt fördelaktiga grupperna i samhället. Elever från socioekonomiskt utsatta grundskolor kan behöva en starkare stöttning i valet. Det är tydligt hur socioekonomiska strukturer i Göteborg fortsätter att leva vidare hos den yngre generationen och cementerar på så vis den befintliga segregationen i staden.¹⁸² Det finns exempelvis ett klart uttalat *"vi" och "dom"* från samtliga eleverna.¹⁸³ Detta hänger ihop med det faktum att elever ser sig tillhöra olika sociala grupperingar med olika intressen och olika mål i livet. De socioekonomiskt utsatta eleverna bör inneha ett bättre informationsunderlag innan de bestämmer sig för vilken linje och skola de ska söka till. Det är även viktigt att dessa elever kan vidga sina vyer till gymnasieskolor bortom deras närområde. "Öppet hus" vid olika gymnasieskolor i kommunen under skoltid vore en god konkret åtgärd. Om elever inte kan ta sig till vissa gymnasieskolor på egen hand behöver grundskolan i fråga ta ett ansvar för dessa elever och aktivt ordna "Öppet hus". Detta kan också bidra till att minska den ryktesspridning som finns angående vissa gymnasieskolor och få en bättre insikt i vilken gymnasieskola som eleverna kan komma att trivas bäst på. "Öppet hus" var, enligt en stor majoritet av eleverna, det bästa sättet att ta reda på information inför gymnasievalet.

5.1.3 Föräldrar

De största skillnaderna som fanns mellan elever från låg- och högpresterande skolor var främst i hur engagerade föräldrarna var i sina barns gymnasieval. För eleverna från de lågpresterande skolorna stannade råden för det mesta vid att säga vilka skolor de inte skulle välja. Detta kan bero på att dessa föräldrar hade en generellt lägre utbildningsgrad. På grund av att det finns ett väldigt omfattande informationsunderlag angående gymnasievalet att sätta sig in i så försvårade detta för dem att vara delaktiga i sina barns gymnasieval.¹⁸⁴

¹⁸² Andersson, Bråmås & Hogdal, 2009, s. 4

¹⁸³ Skolverket B, 2012, s. 280

¹⁸⁴ Skolverket A, 2013, s. 13

Föräldrarnas låga inflytande över elevernas gymnasieval vid Brandströmska- och Hjällboskolan kan vara en förklaring till deras synsätt på studievägledarens funktion i detta val. De hade en mer positiv bild på studievägledaren betydelse i gymnasievalet än vad eleverna från Kålleröd- och Böskolan hade. En möjlig förklaring till detta kan vara att eleverna inte fick den stöttning hemifrån som de behövde. Då var hjälpen de fick från skolans studievägledare mer värd för dem än vad det var för de elever som fick en stor hjälp från sina föräldrar. Detta visar på att skolorna behöver bedriva mer riktade insatser till de elever som har störst behov av hjälp i gymnasievalet och se till de enskilda individernas rådande förutsättningar. Detta är framförallt aktuellt för elever från skolor med låga meritvärden

Tidigare studier har visat hur elever från medelklassfamiljer har färre reella val att välja bland, även denna studie visar liknande tendenser¹⁸⁵ Det var ett flertal elever från de högpresterande skolorna som uttryckligen beskrev att deras *föräldrar ville att de skulle välja en specifik gymnasielinje*, främst naturvetenskapliga programmet. Det kan diskuteras om dessa elever är lika "utsatta" som eleverna från lågpresterande skolor. Det kan låta hemsk att elever faktiskt inte får välja precis vad vill, utan bör följa föräldrarnas preferenser i vissa fall. Dock ska vi påpeka att de flesta elever verkade nöjda med naturvetenskapliga programmet eftersom de sedan kan utbilda sig och bli vad de önskar.

5.2 Slutdiskussion

Under hösten 2013 och våren 2014 har PISA-undersökningar diskuterats där svenska skolan hamnar under OECD-snittet i flertal skolämnen, däribland läsförståelse och matematik.¹⁸⁶ Att svenska skolan, år efter år, inte går åt rätt riktning är givetvis oroväckande. Det signalerar att någonting inte fungerar inom skolan. Olika åtgärder har diskuterats bland politiker där bland annat utbildningsministern Jan Björklund talade, under hösten 2013, om att skolan eventuellt bör förstatligas.¹⁸⁷ Det talas alltså om att frigöra skolan från marknadsmekanismerna. Enligt

“There is little evidence that the introduction of market mechanisms in education is more effective in reaching the “hard core education” than other policies are.”¹

OECD (2010) har marknaden knappt gjort någon effekt på svenska skolan sedan det introducerades.

Friskolereformen, som inte lett till större förändringar inom skolan, har mest bidragit till mer kostnadsdrivande, men skolresultaten har inte försämrats eller förbättrats. Istället har det, enligt SNS (2011) bidragit till en skolsegregation och betygsinflation. Friskolorna, som skulle vara nya och innovativa, har i allt högre

utsträckning börjat efterlikna kommunala skolor. En tydlig och positiv effekt är däremot att “eleverna och elevernas föräldrar tycks vara överlag mer nöjda med friskolor än med kommunala skolor”.¹⁸⁸

¹⁸⁵ OECD, 2010, s. 30

¹⁸⁶ Dagens nyheter, 2014, *Sverige sämst i Norden i ny PISA-rapport*

¹⁸⁷ Expressen, 2013, *Jan Björklund - förstatliga skolan*

¹⁸⁸ SNS, 2011 s. 262f

Det finns inga större skillnader i betyg mellan kommunala och fristående skolor. Istället finns ett problem med kontrollapparaten av betygen inom den svenska skolan. Denna kontrollapparat har vid flertal tillfällen fått kritik av både Skolverket (2007, 2009) och Skolinspektionen (2010). En så kallad *betygsinflation* är en konsekvens av en svag kontrollapparat, men även kunskapsnivån inom svenska skolan har enligt flera mätningar sjunkit vilket skapar en märklig trend.¹⁸⁹ *Om kunskapsnivån sjunker, då borde rimligtvis också betygen sjunka?* Men i Sverige har betygen ökat de senaste 15 åren. Det kan diskuteras ifall konkurrensen skolorna emellan har bidragit till betygsinflationen och om detta är eventuellt värst inom gymnasieskolan där betygen är direkt avgörande för eftergymnasiala studier. Valfriheten i dagens svenska skolsystem är idag mycket större än för 20 år sedan. Valfriheten i kombination med konkurrens och betygsinflationen kan skapa en skrämmande utveckling inom den svenska skolan som vore rent destruktiv för kvalitén inom svenska skolan (SNS, 2011, s. 101ff).

Elever och föräldrar i Göteborgs stad kan, med dagens skolmarknad, välja en skola som erbjuder bästa datorn eller surfplattan. Vilken kunskapsnivå som skolan håller och kan förmedla är desto mer oklart. Hur åtgärdas detta? Ska kontrollapparaten stärkas ytterligare? Fler nationella prov? Tidigare betygssättning? Fler utvärderingar görs och eventuellt mer reformer? Den liberala tankevåg som kom till västvärlden på 70-talet, och som medförde New Public Management kan tänkas ligga bakom dagens svenska skolmarknad. Skolan har öppnats upp för privata aktörer och vi har en mer liberal konkurrenssituation med elever som "kunder" och marknadsföring som baseras på kundernas efterfråga.¹⁹⁰ Kan Sverige stoppa betygsinflationen i denna liberala konkurrenssituation. Vågar exempelvis en fristående skola i Göteborg skärpa sin betygssättning efter faktisk kunskap och riskera eventuellt att få ett rykte som en skola med tuff betygssättning vilket kan skrämja bort framtida gymnasister?

Valfrihet förutsätter att den enskilde också ska ha en reell möjlighet att välja. Om en del av Göteborgs elever saknar denna möjlighet kan denna valfrihet istället leda till segregation. I studien har vi läst att de lågpresterande eleverna presterar ännu sämre idag. Vi börjar se en betygsinflation, som en följd av konkurrenssituationen och valfrihet, som i sin tur kan ha skapats av den liberala tankevåg som kom på 70-talet. Vi ser därmed en konkret lokal effekt av en global politisk tankevåg.

---

¹⁸⁹ SNS, 2011, s. 101ff

¹⁹⁰ Björkman, 2003, s. 76

5.3 Förslag på vidare forskning

Denna studie involverade inte skolan eller föräldrarna, även om dessa är två stora aktörer i skolfrågan. Att skicka ut en enkätundersökning till samtliga föräldrar, på exempelvis fyra skolor i Göteborg, hade också varit en givande studie. Här skulle resultatet kunna jämföras med OECDs (2010) rapport om förhållandena i USA där motsägelsefulla ageranden från föräldrarna avslöjas genom att kombinera kvalitativa och kvantitativa forskningsstrategier. Väger exempelvis skolan genomsnittliga meritvärde mer än den sociala kompositionen (alltså vilka som går på skolan)? En enkätundersökning som denna skulle kunna jämföras med intervjuer från fyra olika skolor där fokus ligger på elevhierarkier. Fokuserar skolan i fråga på en viss typ av elever och väljer bort "besvärliga" elever? Eller ser skolan samtliga ungdomar som potentiella elever?

6. Referenslista

- Anderson, Roger. Bråmås, Åsa. Hogdal, Jon. (2009). *Fattiga och rika – segregerad stad*. Hämtad 2014-04-01, från: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/857b3540-1561-419b-b46a-bf4ae3ee1f87/OPA_Fattigarikasegregeradstad.pdf?MOD=AJPERES
- Björkman, Jenny. (2003). *Den svenska välfärdsmodellen- utveckling eller avveckling?* Hellmans förlag AB
- Bryman, Alan. (2008). *Social Research Methods*. New York: Oxfords University Press.
- Böskolan. (u.å). *Skolan*. Hämtad 2014-05-23, från: <http://www.boskolan.se/skolan.html>
- Dagens nyheter. (2014). *Sverige sämst i nordén i ny PISA-rapport*. Hämtad 2014-04-29, från: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/sverige-samst-i-norden-i-ny-pisa-rapport/>
- Expressen. (2013) *Jan Björklund - förstatliga skolan*. Hämtad 2014-05-23, från <http://www.expressen.se/nyheter/jan-bjorklund-forstatliga-skolan-1/>
- Göteborgsregionens kommunalförbunds hemsida. (2012). *Preliminärantagningen 2012 Antagningspoäng och medelvärde*. Hämtad 2014-05-07, från: <http://www.grkom.se/download/18.148212e513757312b948000339/2012stat09+prel+ant+antagningspoang.pdf>
- Göteborgs stad. (2013). *Stadsdelsförvaltningar*. Hämtad 2014-03-03, från: http://goteborg.se/wps/portal/invanare/kommun-o-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/stadsdelsforvaltningar!/ut/p/b1/hcvdboIwAAXgZ_EBTFvWQrlsFyvSirLCoL0hxOCC_CluTnn64QOYneRcnOQ7wAKz9HzqYeRADHJg-_JWf5Xf9dCX7XNbt9ijMKYcMbhb-wJuErkXkVS7D4ZmYGYAX4TB_
- Göteborgs stad. (2011). *Statistik*. Hämtad 2014-05-04, från: <http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>
- Göteborgs stad. (2009). *Fattiga och rika - segregerad stad*. Hämtad 2014-03-08, från: <http://www.socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2013/05/Fattiga-och-rika-segregerad-stad.pdf>
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas. (2010). *Vardagslivets socialpsykologi*. Malmö: Liber.
- O'Brien, Robert & Williams, Marc. (2013). *Global Political Economy (4th edition)*. Palgrave Macmillan.
- OECD. (2010). *Markets in Education*. University of Tilburg, Netherlands

OECD. (2011). *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education*. Hämtad 2014-04-09, från: <http://www.oecd.org/education/school/47169533.pdf>

Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Beverly Hills, CA: Sage.

SCB. (2014). Hämtad 2014-05-02, från: http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Tid-i-Sverige-viktigt-for-skolresultat/

Svenska dagbladet. (2010). "Statistik döljer betygsskillnader" Hämtad 2014-04-02, från: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/statistik-doljer-betygsskillnader_4833971.svd

Sveriges kommuner och landsting. (2011). *Kommunaliseringen av skolan - och vikten att blicka framåt*. Hämtad 2014-03-25, från: [file:///localhost/C:/Users/Erik/Downloads/Kommunalisering av skolan \(3\).pdf](file:///localhost/C:/Users/Erik/Downloads/Kommunalisering%20av%20skolan%20(3).pdf)

Sveriges kommuner och landsting A. (2013). *Myter om skolan hindrar utveckling*. Hämtad 2014-02-25, från: <http://webbutik.skil.se/bilder/artiklar/pdf/7164-961-4.pdf>

Sveriges kommuner och landsting B. (2013). *Öppna jämförelser – Grundskola*. Hämtad 2014-03-22, från: <http://webbutik.skil.se/sv/artiklar/skola/opna-jamforelser-grundskola-2013.html>

Skolinspektionen (2012). *Riktad tillsyn av huvudmännens klagomålshantering*. Hämtad 2014-02-21, från: <http://www.skolinspektionen.se/Documents/riktad-tillsyn/klagomal2/riktad-klagomal2-slutrapport.pdf>

Skolverket SIRIS A. (2013). *Statistik*. Hämtad 2014-04-15, från: http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&notgeo=&p_verksamhetsar=2013&p_hm_kod=&report=gr9betyg_nyckeltal&p_lan_kod=14&p_kommun_kod=1480&p_sko_kod=&p_komminv_kod=&p_kgrupp_kod=&p_rapport=gr9betyg_nyckeltal&p_verksform_kod=11&p_info_omrade=betyg

Skolverket SIRIS B. (2013). *Statistik*. Hämtad 2014-05-01, från: http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&report=gylever_lgy11&p_ar=2013&p_lan_kod=14&p_kommunkod=1480&p_skolkod=&p_hman=1&p_inriktning=0

Skolverket. (2005). *Skolor som alla andra? Med fristående skolor i systemet 1991 - 2004*. Hämtad 2014-01-26, från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1537>

Skolverket. (2009). *Ingen vinnare i segregerad skola*. Hämtad 2014-01-21, från: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.148659!Menu/article/attachment/Nyhdbrev07.pdf

Skolverket A. (2012). *Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet*. Hämtad 2014-01-28, från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2818>

Skolverket B. (2012). *En bild av skolmarknaden*. Hämtad 2014-02-12, från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2817

Skolverket A. (2013). *Det svåra valet*. Hämtad 2014-01-21, från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3075>

Skolverket B. (2013). *Arbete med studie- och yrkesvägledning*. Hämtad 2014-05-12, från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk=3143

SNS. (2011). *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* SNS Förlag.

Sydsvenskan. (2013). *John Bauer i konkurs*. Hämtad 2014-05-18, från: <http://www.sydsvenskan.se/skane/john-bauer-i-konkurs/>

Uppdrag granskning. (2013). "*Friskolor väljer bort besvärliga elever*". Hämtad 2014-05-28, från: <http://www.svt.se/ug/friskolor-valjer-bort-besvarliga-elever>

Vetenskapsrådet. (2002). *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer*. Hämtad 2014-02-03, från: <http://www.vr.se/etik/publikationerochriktlinjer.4.45a6e939122880e7d8e80001820.html>

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Hämtad 2014-02-04, från: <http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491/1321864357049/God+forsknin+gssed+2011.1.pdf>

Wacquant, Loïc. (2007). *Territorial Stigmatization in the age of advanced marginality*. Social Sciences: Berkeley.

Wibeck, Victoria. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur AB Lund.

6.1 BILAGA 1: Intervjuguide

Frågor om: *Gymnasievalet, Informationskällor och Skolor*

Introduktionsfrågor

- Hur mycket har ni funderat på gymnasievalet innan ni gjorde själva valet?
- Har ni vetat redan innan gymnasievalet vad ni skulle välja?
- Var det ett lätt eller svårt val?
- Hur många alternativa program fanns det att välja bland?

Övergångsfrågor

- Har ni diskuterat gymnasievalet med någon? (Vänner? föräldrar? syskon?)
- Vet ni hur era vänner har valt?
- Har vännernas val påverkat ert val?
- Har era föräldrar eller syskon varit delaktiga i ert gymnasieval, på något vis?
- Vet ni om era föräldrar har haft kontakt med skolan eller lärare (om gymnasievalet)?
- Har ni diskuterat ert val med någon på skolan? (studievägledare)

- Tänkte ni på om skolan som ni valde är en kommunal skola eller fristående skola?
- Spelar det någon roll om man får på en kommunal skola eller fristående skola?
- Finns det, enligt er, några bra och populära gymnasier i Göteborgs som alla vill gå på?
- Vad kännetecknar en bra skola?
- Finns det gymnasier i Göteborg som ni helst inte vill hamna på? Varför just dessa skolor?
- Vad kännetecknar en dålig skola?
- Vilka är de största skillnaderna mellan en populär (bra) och en opopulär (dålig) skola?
- Skillnad i var skolorna ligger? Skillnad i vem/vilka som går där? Andra skillnader?

Nyckelfrågor

- Var har ni fått bäst information om gymnasievalet, enligt er själva? (någon ni talat med, något ni läst eller hört talas om).
- Vilken information väger tyngst? (mest användbar)

- När ni valde gymnasieskola och gymnasieprogram, vad var det viktigaste att tänka på i de valen?
- Hur viktigt var ert andra och tredje val inför gymnasiet?

- Kunde ni välja helt fritt vilket program/skola som ni önskade gå på? Eller känner ni att det fanns saker som hindrade er från att välja vissa program/skolor?

Avslutande frågor

- vad skulle ni säga till dom som ska göra gymnasievalet nästa år? Vad bör dom tänka på inför gymnasievalet?

6.2 BILAGA 2 Arbetsfördelning

Inledning	Dejan och Erik
Syfte och frågeställningar	Dejan och Erik
Teoretiskt ramverk	
Gymnasieskolan	Dejan och Erik
Svenska skolmarknaden - Göteborgsregionen	Dejan
Skillnader mellan fristående och kommunala skolor	Dejan
Skillnader i kvalité mellan kommunala och fristående skolor?.....	Dejan
Gymnasiemässan/Öppet hus.....	Erik
Vinstdrivande skolor.....	Dejan
Elevhierarkier inom skolvärlden.....	Dejan
"Statusskolor" och "invandrarskolor"	Dejan
Mångfald och segregation inom skolan.....	Dejan
Vilka faktorer värdesätter elever hos skolorna?.....	Dejan
Studievägledaren	Erik
Generella drag hos skolorna	Dejan
Elevfaktorer	Dejan och Erik
Lätt eller svårt val?.....	Dejan
Vänner och kamrater	Dejan
Betyg.....	Dejan
Kön	Dejan
Socialekonomisk och sociokulturell bakgrund	Dejan
Identitet	Dejan
Rykten.....	Dejan och Erik
Föräldrar	Dejan och Erik
Vet föräldrar om att de har ett val?.....	Dejan
Föräldrarnas betydelse	Dejan och Erik
Hur tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?	Dejan
Vilka utbildningar "accepterade"?.....	Dejan
Tillvägagångssätt	
Forskningsstrategi och tidsplan.....	Dejan
Urval	Dejan
Antal fokusgruppsintervjuer	Dejan
Antal intervjupersoner i varje grupp	Dejan
Strukturerad fokusgruppsintervju.....	Dejan
Förberedelse och genomförande.....	Dejan
Konstruktion av intervjuguide	Dejan
Litteratur	Dejan
Reliabilitet och Validitet	Dejan
Reliabilitet.....	Dejan
Validitet.....	Dejan
Etiska riktlinjer	Dejan
Resultat/Analys	Dejan och Erik
Gymnasieskolan	Erik
Friskolor/Kommunala skolor	Erik
Öppet hus	Erik
Gymnasiemässan	Erik
Studievägledare.....	Erik
Elevfaktorer	Dejan
Lätt eller svårt val?.....	Dejan
Vänner och kamrater	Dejan

Betyg.....	Dejan
Socialekonomisk och sociokulturell bakgrund.....	Dejan
Identitet	Dejan
Rykten.....	Dejan
Kön	Dejan
Föräldrar	Dejan och Erik
Vet föräldrar om att eleverna har ett val?.....	Dejan
Föräldrarnas och syskonens betydelse	Erik
Tar föräldrar hänsyn till demografiska skillnader?	Dejan
Vilka utbildningar är "accepterade"?	Dejan
Slutsatser och slutdiskussion.....	Dejan och Erik
Gymnasieskolan	Dejan och Erik
Elevfaktorer	Dejan och Erik
Föräldrar	Dejan och Erik
Slutdiskussion	Dejan
Förslag på vidare forskning.....	Dejan
Referenslista	Dejan och Erik
BILAGA 1: Intervjuguide.....	Dejan och Erik
BILAGA 2 Arbetsfördelning.....	
BILAGA 3:.....	Dejan

6.3 BILAGA 3: Tillägg till slutdiskussionen

